

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN VE VELİLERİN
BAKIŞ AÇISI İLE DEĞERLER EĞİTİMİ VE ŞİDDET
OLGUSU

Leyla YEKTAŞ

Yüksek Lisans Tezi

VAN - 2010

Van, 2022

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN VE VELİLERİN BAKIŞ AÇISI İLE DEĞERLER
EĞİTİMİ VE ŞİDDET OLGUSU

Leyla YEKTAŞ

2022

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN VE VELİLERİN BAKIŞ AÇISI İLE
DEĞERLER EĞİTİMİ VE ŞİDDET OLGUSU
VALUES EDUCATION AND THE VIOLENCE PHENOMENON FROM
PRESCHOOL TEACHERS AND PARENTS' PERSPECTIVES

Leyla YEKTAŞ

Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2022

ONAY SAYFASI

Leyla YEKTAŞ tarafından, Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK danışmanlığında hazırlanan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ve Velilerin Bakış Açısı İle Değerler Eğitimi Ve Şiddet Olgusu” başlıklı bu çalışma, 20/05/2022 tarihinde Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 10/05/2022 tarihli ve 2022/21-4 sayılı kararı ile Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK Başkanlığında Doç. Dr. Mecit ASLAN ve Dr. Öğr. Üyesi. Mutlu AKSOY Jüri Üyeliğinde oluşturulan Tez Savunma Jürisi huzurunda savunularak Jüri tarafından Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri kapsamında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fuat TANHAN
Enstitü Müdürü

Öz

Bu çalışma okul öncesi öğretmenleri ve velilerin değerler eğitimi ve şiddet olgusuna ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni benimsenerek yürütülen bu çalışmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu kapsamda Van ilinde görev yapan 20 okul öncesi öğretmeni ve aynı ilde okul öncesi eğitimi alan 20 öğrencinin velisiyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılarak veriler toplanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenleri ve veliler için değerler eğitimi bireysel, toplumsal, evrensel ve geleneksel olmak üzere 4 ortak temada yer almıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin önem verdikleri ortak değerler sevgi ve saygı değerleridir. Bu değerlere önem verme nedenleri ise çocukların sağlam karaktere sahip iyi bir insan olmalarını sağlanmasıdır. Okul öncesi öğretmenleri ve veliler şiddeti çoğunlukla fiziksel ve psikolojik olarak uygulanan davranışlar olarak tanımlamakta ve şiddete aile ve sosyal çevre, bireyin özellikleri ve kitle iletişim araçlarının neden olduğu görüşündedirler. Öğretmenler sınıfında şiddet davranışı gösteren öğrencilerin olduğunu veliler ise çocukların şiddet davranışı göstermediklerini belirtmektedirler. Okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin çocukların şiddet davranışı göstermeleri konusunda aynı görüşe sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler ve velilere göre okul öncesi eğitimi alan çocuklar çoğunlukla materyal paylaşmama konusunda çatışma yaşamakta ve çocuklar çatışma durumlarında fiziksel, sözel ve psikolojik tepkiler göstermektedirler. Okul öncesi öğretmenleri ve velilere göre değerler eğitimi kapsamında bireye değerlerin sağlam temellerle verilmesi şiddeti azaltmaktadır. Aynı zamanda okul öncesi öğretmenleri ve velilere göre özellikle okul öncesi dönemde alınan değerler eğitimi ile çocukların olumlu yönde davranışlar kazanması sağlanarak şiddeti önlediği belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: değer, değerler eğitimi, okul öncesi eğitim, şiddet

Abstract

This study was conducted to determine the views of preschool teachers and parents on values education and the phenomenon of violence. The participants of this study, which was carried out by adopting the phenomenology pattern, one of the qualitative research methods, were determined by purposive sampling method. In this context, data were collected by conducting semi-structured interviews with 20 preschool teachers working in the province of Van and the parents of 20 students receiving preschool education in the same province. The data obtained in the study were analyzed by content analysis and descriptive analysis. As a result of the research, values education for preschool teachers and parents took place in 4 common themes as individual, social, universal and traditional. The common values that preschool teachers and parents care about are the values of love and respect. The reasons for giving importance to these values are to ensure that children become good people with strong character. Preschool teachers and parents define violence mostly as physical and psychological behaviors and they think that violence is caused by family and social environment, characteristics of the individual and mass media. Teachers state that there are students who show violent behavior in their classroom, and parents state that the children do not show violent behavior. It has been concluded that preschool teachers and parents do not have the same opinion about children's violent behavior. According to teachers and parents, children receiving preschool education often have conflicts about not sharing materials, and children show physical, verbal and psychological reactions in conflict situations. According to preschool teachers and parents, giving values to individuals with solid foundations within the scope of values education reduces violence. At the same time, according to preschool teachers and parents, it was determined that the values education received especially in the preschool period prevented violence by enabling children to acquire positive behaviors.

Keywords: values, values education, preschool education, violence

Teşekkür

Yüksek lisans ders ve tez dönemimde çalışmalarına bilimsel ve akademik bilgileriyle yön veren, bu çalışmanın gerçekleşmesinde en büyük paya sahip olan, çalışmamın her aşamasında bana rehberlik eden, bilgi ve tecrübelerinden çok şey öğrendiğim kıymetli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK'e, tez çalışma sürecimde benden desteğini esirgemeyen ve çalışmama katkılarını sunan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mecit ASLAN'a, tez çalışmamın jüriliğini kabul ederek bilimsel katkılarını sunan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi. Mutlu AKSOY'a teşekkür ederim.

Yapmış olduğum çalışmada yardımcı olan Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü Prof. Dr. Fuat TANHAN'a, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün çalışanı Cesim ALADAĞ'a teşekkür ederim.

Hayatım boyunca en büyük destekçim olan, bana olan inancını hiç bir zaman kaybetmeyen ve bugüne gelmemi sağlayan canım annem Merhume Naime YEKTAŞ'a sonsuz teşekkür ederim.

Tüm eğitim-öğretim sürecim boyunca benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen kıymetli babam Yusuf YEKTAŞ'a, varlıkları ile bana güç veren ve her zaman yanımda olduklarını hissettiren canım kardeşlerim Davut YEKTAŞ ve Rabia YEKTAŞ'a, bu süreçte bana en büyük desteği veren ve en zor zamanlarımda yanımda olan değerli dostum Tubanur YEKTAŞ'a teşekkür ederim.

Büyük bir ailenin ne demek olduğunu gösteren, beni kızı gibi gören ve hayata daha sıkı tutunmamı sağlayan canım dayım Ali DAVUTOĞLU'na, hayatımın her anında yanımda olan ve bana her konuda destek olan kıymetli teyzelerim Yıldız KARADEMİR, Filiz SONA, Ayşe KARAKUŞ ve Reyhan YEKTAŞ'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecinde beni yüreklendiren ve destekleyen çok değerli arkadaşlarım Asuman ERGÜN, Sümeyye SEVİNÇ ve Kader ARAZ'a samimi duygularla teşekkür ederim.

“Canım anneme ithafen”

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	x
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi.....	3
Araştırma Problemi	4
Sayıltılar	6
Sınırlılıklar	6
Tanımlar.....	6
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	7
Değer Kavramı ve Tanımı	7
Değerlerin Sınıflandırılması.....	9
Değerler Eğitimi.....	15
Şiddet Kavramı ve Tanımı.....	25
Şiddet Türleri.....	26
İlgili Araştırmalar	27
Bölüm 3 Yöntem.....	45
Araştırma Deseni	45
Araştırmanın Çalışma Grubu	45
Veri Toplama Süreci.....	49

Veri Toplama Araçları	49
Bölüm 4 Bulgular ve Yorum.....	52
Öğretmenlere İlişkin Bulgular	52
Velilere İlişkin Bulgular	70
Bölüm 5 Sonuç ve Tartışma	92
Öneriler	102
Kaynaklar	104
EK-A: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	114
EK-B: Etik Beyanı.....	115
EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu	116
EK-D: İzin Belgesi	117
EK-E: Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu.....	118
EK-F:Yapılan Yarı Yapılandırılmış Veli Görüşme Formu.....	120

Tablolar Dizini

Tablo 1 <i>Schwartz Değer Grupları</i>	10
Tablo 2 <i>Rokeach'ın kişisel değerler sınıflaması</i>	13
Tablo 3 <i>Öğretmenlere İlişkin Kişisel Bilgiler</i>	46
Tablo 4 <i>Velilere İlişkin Kişisel Bilgiler</i>	48
Tablo 5 <i>Okul öncesi öğretmenlerinin önem verdikleri değerler ve bu değerlere önem verme nedenleri</i>	54
Tablo 6 <i>Velilerin önem verdikleri değerler ve bu değerlere önem verme nedenleri</i>	73

Şekiller Dizini

Şekil 1. Schwartz değer tipleri ve ana değerler arasındaki ilişki	12
Şekil 2. Öğretmenlere göre okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemine ilişkin tema ve kodlar	52
Şekil 3. Öğretmenlere göre şiddete yönelik temalar ve kodlar	58
Şekil 4. Öğretmenlere göre şiddetin nedenleri.....	59
.....	61
Şekil 5. Öğretmenlere göre öğrencilerin şiddet davranışı sergileme nedenleri.....	61
Şekil 6. Öğretmenlere göre sınıf içerisinde yaşanan anlaşmazlık durumları	63
Şekil 7. Öğretmenlere göre sınıf içerisinde yaşanan anlaşmazlık durumlarında sergilenen davranışlar	64
Şekil 8. Öğretmenlere göre anlaşmazlık durumlarında kullanılan çözüm yolları...	65
Şekil 9. Öğretmenlere göre şiddeti azaltmak için önem verilmesi gereken değerler	67
Şekil 10. Öğretmenlere göre değerler eğitimi uygulamalarının şiddete etkisi	68
Şekil 11. Velilere göre değerler eğitime yönelik temalar ve kodlar.....	70
Şekil 12. Velilerin önem verdikleri değerleri kazandırmak için yaptıkları çalışmalar	75
Şekil 13. Velilere göre şiddete yönelik temalar ve kodlar	76
Şekil 14. Velilere göre şiddetin nedenleri	78
Şekil 15. Velilere göre aile içerisinde yaşanan çatışma durumları.....	80
Şekil 16. Velilere göre aile içerisinde yaşanan çatışmalarda kullanılan çözüm yolları	81
Şekil 17. Velilere göre okul öncesi eğitimi alan çocukların anlaşmazlık yaşadığı konular	82
Şekil 18. Velilere göre okul öncesi eğitimi alan çocukların anlaşmazlık durumlarında sergilediği davranışlar	83
Şekil 19. Velilerin çocukları ile anlaşmazlık durumunda sergilediği davranışlar ...	84
Şekil 20. Velilere göre çocukların şiddete yönelme durumları ve nedenleri.....	86
Şekil 21. Velilere göre okul öncesi dönemde alınan değerler eğitiminin şiddete etkisi	89

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

TDK: Türk Dil Kurumu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

WHO: World Health Organization

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin değerler eğitimi ve şiddet olgusuna yönelik bakış açılarının ele alındığı çalışmanın problem durumuna, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, araştırma problemine, sayıltılarına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmektedir.

Problem Durumu

Sosyal bir varlık olan insanın hayatına yön veren, önem derecelerine göre farklılık gösteren ve ilgili durumların ötesinde arzu edilen amaçları değerler inşa etmektedir (Arslan & Ulusoy, 2014). Günlük yaşamımızın vazgeçilmezi olan değerler ile hayatımıza yön verip kararlar almaktayız. Bu değerlerin bir kısmı bireysel bir kısmı da toplumsal olarak karşımıza çıkmaktadır (Berkant, Efendioğlu & Sürmeli, 2014). Bireysel nitelikteki değerler, bir şeyi diğerine tercih etmeye, davranışları yönlendirmeye ve yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler birey için önemli olan şeyleri belirleyerek bireyin istediği, arzu ettiği veya arzu etmediği durumları göstermektedir. Toplumsal nitelikteki değerler ise toplumsal kuralların ve düzgülerin temelini oluşturarak bu yönü ile bir denetim aracı görevi görmektedir. Değerler toplumun gerçekleştirmek istediği hedefler ile olumlu yönde davranış ve tutumları içermektedir. Toplumdaki bireyler tarafından onaylanmış kurallara karşılık gelen değerler toplumun devamlılığını sağlaması açısından çok önemli bir yere sahiptir. Bu yönü ile değerler toplum için ilham kaynağı niteliğindedir (Arslan & Ulusoy, 2014). Genel olarak değerlerimiz insani ve toplumsal özelliklerimizi oluşturan ve yaşamın içindeki problemlerle başa çıkmayı sağlayan gücün kaynağıdır (Metin & Yılmaz, 2019). Aynı zamanda bu değerler bireyin toplum halinde yaşamasını sağlamaktadır.

Toplumda ortak olan değerlerin büyük bir bölümü eğitim ile gerçekleşmektedir. Eğitim ile değerleri gelecek nesillere aktararak toplumsal yaşamda değişen değerlere uygun davranışlar sergileyen bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir. Toplumdaki insanların bir bütün olduklarını hissetmeleri ve

toplumun huzuru için gerekli olan değerlerin gelecek nesillere aktarılması değerler eğitimi ile mümkündür. Değerler eğitimi çevresine kolay adapte olan, kendisi ve çevresi ile barışık iyi insanların ve vatandaşların yetişmesine olanak tanımaktadır. Değerler eğitimi bireyde olumlu kişilik gelişimi, sosyalleşme, kendi sorumluluklarını bilme ve kültürel anlamda aidiyet duygusunu geliştirme gibi olumlu yönde gelişmeler sağlamaktadır. Bu noktada kişilik gelişiminin yüzde seksen geliştiği yaş aralığına denk gelen okul öncesi eğitim dönemi değerler eğitiminin verilmesi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Çocuğun bu dönemde aldığı değerler eğitimi onun gelecekte iyi bir vatandaş olmasını sağlayacaktır (Arslan & Ulusoy, 2014; Berkant, Efendioğlu & Sürmeli, 2014). Okul öncesi dönemde verilen değerler eğitimi ile çocuklarda evrensel değerlere ilişkin sağlam temeller oluşturularak yaşamlarında kalp ve akıl arasında denge kurmaları sağlanabilir (Balat, 2004). Bu, insanların bütün boyutlarıyla istenen düzeyde bir varlık olmasını ve sağlıklı bir kişiliğe sahip olmasını sağlamaktadır.

Toplumsal açıdan önemli olan değerlerin önemini yitirmesi sonucu çocuk ve gençlerin sağlam bir kişiliğe sahip olması beklenemez. Değerlerin kaybı ile ne için ve ne yönde çalıştığını bilmeyen hedefsiz, huzursuz ve anlam boşluğu olan bireyler ortaya çıkmaktadır. Değerlerin kaybı, bireyin kişilik yapısının olumsuz yönde etkilediği gibi toplumun da ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Olumsuz etkilenen toplumsal yapı içerisinde dayanışmanın zayıflaması ile yıkıcılık ve şiddete eğilim güç kazanmaktadır. Dünya genelinde son yıllarda artan şiddet olaylarından da bunu çıkarmak mümkündür (Hökelekli, 2007). Şiddet, kişinin amacına ulaşmak için karşıdaki insanın fiziksel ve ruhsal olarak zarar görmesine neden olan hem bireysel hem de toplumsal edimlerdir (Göldağ, 2015). İnsana özgü bir edim olarak şiddet bazen kültürel bazen refleksif bazen de empoze edilerek gerçekleşmektedir. Şiddet, insanın onurunu ve yaşam kalitesini olumsuz etkileyen bir davranış bozukluğu olarak da görülebilir.

Şiddetin olmadığı kaliteli bir toplum ancak iyi yetiştirilmiş bireylerle mümkündür. İyi bireyler yetiştirilmesi için evde anne babanın, okulda ise öğretmenlerin verdiği değerler eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır (Hökelekli, 2007). Bu doğrultuda değerler eğitiminde bireylerin değerleri içselleştirerek hayatlarının bir parçası haline getirmesi için aile ve okulun eş güdüm içinde hareket etmesi

gerekmektedir. Çünkü eğitim süreci sadece öğretmen ile öğrenci arasındaki bir süreçten ibaret değildir. Aile katılımının da olması gerekmektedir (Akın & Öztürk, 2021). Bu doğrultuda eğitim kademeleri içerisinde okul öncesi dönemde çoğunlukla yer alan değerler eğitimi ve çağımızın en büyük problemlerinden biri olan şiddet olgusunu okul öncesi öğretmenleri ve velilerin bakış açısı ile ortaya koymanın alan çalışmalarında yol gösterici olacağına inanılmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin velilerinin değerler eğitimi ve şiddet olgusuna ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Araştırmanın Önemi

İnsanların sağlıklı ilişkiler kurmaları için önemli olan noktalardan biri davranışlara yön veren temel insani değerlerin olmasıdır. İnsanın hem evrensel hem de toplumsal değerlere ilişkin bilgisinin olması ve bunu gelecek nesillere taşıyabilmesi için de değerlerle ilgili yaşantılarının olması gerekmektedir. Bu yaşantılar da değerler eğitimi kapsamında verilen bir eğitim ile gerçekleşmektedir (Uzun & Köse, 2017). Değerler eğitimi bireyin ortak değerleri, gelenek ve görenekleri bütüncül bir şekilde öğrenmesi ve bireyin toplumsal düzene dahil olması açısından önemli bir eğitimidir (Çağlayan, 2018).

Değerler eğitiminin formal eğitimde başlangıç noktası okul öncesi eğitim dönemidir. Okul öncesi eğitim dönemi gelecekte davranışların temellerini oluşturmakla beraber bu davranışların kalıcı olması açısından da çok önemli bir yere sahiptir (Oruç, 2010). Değerlerin eğitimi aileden başlayan ve okulda devam eden bir süreçtir. Çocuğun ilk eğitim basamağı ailedir. Bu nedenle çocuğun ahlaki duyarlılık temelleri ailede atılmaktadır. Bu konuda yeterli donanıma sahip olan aile ile yetişen çocuk sağlam ahlaki temellere sahip olmaktadır. Çocuk böylece ailede kazandıklarını eğitim- öğretim hayatına da yansıtmaktadır. Aileden sonra değerlerin eğitimi noktasında önemli olan diğer eğitim basamağı okullardır. Çocuk okullarda değerler eğitimi ile doğruyu yanlış, iyiyi kötüyü öğrenerek çevrenin olumsuz etkilerinde korunabilmektedir (Kaya & Taşkın, 2016).

Günümüzde çocuk ve gençlerde artan şiddet olayları, sosyal problem ve saygı yoksunluğu gibi problemler ile toplumsal açıdan olumsuz durumlar ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte kitle iletişim araçlarının kötü etkileri ve aile yapısındaki bozulmalar da şiddeti doğurmaktadır (Meydan, 2014). Bu nedenle şiddete eğilimli olan insanın şiddete yönelimindeki artış insanlık için en önemli problemlerden biri haline gelmiştir. Şiddete eğilimli olan insan hayatının başlangıç yılları olan okul öncesi dönemde kendini üretmeye başlamaktadır (Çiçek, 2017). Bu nedenle okul öncesi dönemi her anlamda çocuğun kişiliğine etki ettiği için bu dönemde şiddete neden olan olumsuz davranışlar noktasında önlemler alınabilir.

Okul öncesi dönemi bireye gelecek açısından önemli bir temel oluşturmaktadır. Ancak günümüzde kitle iletişim araçları ve olumsuz çevre şartları ile maddi ve manevi değerlerimiz yıkıma uğramaktadır. Bununla beraber artan çeşitli şiddet olayları özellikle okul öncesi dönemde değerler eğitiminin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Değerler eğitimi sadece aile ya da öğretmen ile sınırlandırmamak gerekmektedir. Çünkü tüm eğitim şekillerinde olduğu gibi değerler eğitimi noktasında da aile, öğretmen ve çevrenin bir bütün içinde olması gerekmektedir (Köylü, 2016). Okul öncesi dönem, birey için her anlamda önemli görülmektedir. Bu çalışma ile okul öncesi dönemde çocuk üzerinde etkisi büyük olan ailelerin ve öğretmenlerin değerler eğitimi ve şiddet arasındaki ilişkiye yönelik algılarının ortaya konulması amaçlanmaktadır. Okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi ve şiddete olan etkisinin öğretmen ve veliler için bir farkındalık oluşturması açısından önemi ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Araştırma Problemi

Okul öncesi öğretmenleri ve velilerinin değerler eğitimi ve şiddet olgusuna yönelik görüşleri nelerdir?

Alt problemler.

Öğretmen görüşlerine ilişkin alt problemler.

1. Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. Okul öncesi öğretmenleri hangi değerlere daha çok önem vermekte ve bu değerlere önem verme nedenleri nelerdir?
3. Okul öncesi öğretmenlerinin şiddet ve şiddetin nedenleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Okul öncesi öğretmenlerine göre sınıf içerisinde şiddet davranışında bulunan öğrenci var mı? Var ise; bu öğrencilerin şiddet davranışında bulunma nedenleri nelerdir?
5. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içerisinde yaşanan anlaşmazlık durumları, öğrencilerin anlaşmazlık durumlarında sergiledikleri davranışlar ve anlaşmazlıkları çözme yollarına yönelik görüşleri nelerdir?
6. Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasındaki ilişki hakkındaki görüşleri nelerdir?
7. Okul öncesi öğretmenlerinin uygulanan değerler eğitiminin şiddeti azaltmadaki etkisi hakkındaki görüşleri nedir?

Veli görüşlerine ilişkin alt problemler.

1. Velilerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri nedir?
2. Veliler hangi değerlere daha çok önem vermekte ve bu değerlere önem verme nedenleri nedir?
3. Velilerin önem verdikleri değerleri kazandırmak için yaptıkları çalışmalar nelerdir?
4. Velilerin şiddet ve şiddetin nedenleri hakkındaki görüşleri nedir?
5. Velilerin aile içerisinde yaşadıkları çatışmalar ve yaşanan çatışmaları çözme şekillerine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Velilere göre çocukların kardeşi, arkadaşı veya çevresi ile anlaşmazlık yaşadığı durumlar nelerdir? Çocuklar anlaşmazlık yaşadığı durumlarda nasıl davranmaktadır?

7. Velilere göre okul öncesi eğitimi alan çocuk şiddete yönelik davranışlar göstermekte midir? Eğer çocuk şiddete yönelik davranışlarda bulunuyorsa bunun nedeni nedir?
8. Velilerin değerler eğitimi ve şiddet olgusu arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri nedir?
9. Velilerin şiddeti azaltmak için okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi hakkındaki görüşleri nelerdir?

Sayıtlılar

Araştırma, öğretmen ve velilerin sorulan sorulara içten cevaplar verecekleri varsayımına dayanmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme formunun kapsamıyla sınırlıdır.

Araştırma belirlenen ilde görev yapan 20 okul öncesi öğretmenleri ile sınırlıdır.

Araştırma belirlenen ilde çalışmaya gönüllü olarak katılan 20 veliyle sınırlıdır.

Tanımlar

Değer: Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık kıymet (Türk Dil Kurumu, 2019).

Şiddet: Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğînlîk, sertlik (Türk Dil Kurumu, 2019).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Değer Kavramı ve Tanımı

İnsan var olduğundan bu yana toplumsallaşma sürecinde düzenleyici işleve sahip olan yazılı ve yazısız kurallar, birey-birey ve birey- toplum arasındaki ilişkilerin düzenlemesini sağlamıştır. Toplamların benimsedikleri kuralların biçimlenmesinde ise inanç, dil, kültür ve tarihsel miras gibi faktörler önemli rol oynamıştır. Bu kuralların toplamı da değer kavramına karşılık gelmektedir. İnsan varlıklarla kurduğu ilişkiler sonucunda var olanlarla ilgili bilgiler edinerek değerleri meydana getirmektedir (Yaylacı & Beldağ, 2017 ; Bolay, 2004).

Değer kavramının alan yazında üzerinde çok durulan bir konu olmasına rağmen yeterince açıklığa kavuşturulduğunu söylemek zordur. Bu da değer kavramına yönelik çeşitli tanımlamaların olmasına neden olmaktadır (Dilmaç, 2012). Bu tanımlamalardan bazıları şöyledir: Türk Dil Kurumu (Türk Dil Kurumu, 2019), değer kavramını, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, üstün nitelik, meziyet, kıymet, kişinin isteyen ve gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerleri kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü olarak tanımlamaktadır. Kuçuradi (2016)'ye göre değer "Bir şeyin değeridir; bir şeyin bir çeşit özelliğidir." Değer kavramı, bireyin ihtiyaç duyduğu ve istediği eylemler olup bireyi her yönden etkileyen, ona yol gösteren ve davranışları yargılamaya yarayan anlayışlardır (Ekşi & Katılmış, 2016; Tunagür & Kardaş, 2017; Yalnız & Yıkmaz, 2018).

İnsanın kendisi ve çevresiyle kurduğu ilişkilerde geçmiş, gelecek ve yakın çevresiyle olan bağında ve bir birey olarak var olmasının temelinde değer anlayışı yatmaktadır. İnsanın sahip olduğu değer anlayışı doğrudan ya da dolaylı olarak dürüst olma, bağlılık, saygı, sevgi açık düşünebilme ve adil olma gibi davranışların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Değerler, bizim için doğru olan duygu, düşünce ve davranışları benimsememizi saylayarak bir amaca dönüşmektedir (Kuçuradi, 2016; Akto & Akto, 2020).

Tarih boyunca insanların bir araya gelerek etkileşimde bulunmaları kendi aralarında ortak değerlerin oluşmasını sağlamıştır. Böylece her toplumda farklı bir değer anlayışı gelişmiştir. Toplumlar arası var olan farklı değer anlayışlarının ortak yönü ise ideal bir insanın topluma kazandırılması için değerlerin önemsenmesi ve her zaman yaşatılmasıdır (Coştu, 2009; Topal, 2019).

Toplumların devam etmesi açısından değerler mihenk taşı görevi görmektedir. Değerler, insanların var olduğu yerlerde onlara iyi bir yaşam sunan ve toplumun iç huzurunun oluşmasını sağlayan ilkelere dayanmaktadır. Bu yüzden toplumların kaliteli bir şekilde yaşam sürerek varlıklarını sürdürmelerini sağlayan değerlere önem vermeleri gerekmektedir. Toplumu ayakta tutan değerler, insanlar tarafından sahip çıkılmadığı sürece yeni nesillere ulaşmayarak toplumsal açıdan problemlere neden olacaktır (Göz, 2014; Ogur & Altunay Şam, 2021).

Değer kavramı ile ilgili tanımlamalardan yola çıkarak değerlerin özellikleri aşağıdaki şekli ile sıralanabilir (Aydın & Öksüz, 2021; Akın & Öztürk, 2021; Bolay, 2004; Tozlu & Topsakal, 2004; Balat, 2004; Dilmaç, 2012; Kuçuradi, 2016; Poyraz, 2004; Oktay, 2004; Karakaya, 2004; Keskin, 2016);

Toplumsal hayatın temellerini oluşturan ve insanların birbiri ile uyum içinde yaşamalarını sağlayan manevi, sosyal, milli, kültürel ve ahlaki değerlerimizdir.

Değerler mutlaktır. Değerler davranışlar içerisinde doğru ve yanlış mutlak olarak ayırt etmemizi sağlamaktadır.

Değer, bireyin yaşadığı toplumun düzenini sağlamak için gerekli olan ve bireyin iyi davranışlar kazanmasını sağlayan kurallardır.

Değerler bireylere hangi durumlarda nasıl davranılması gerektiğini ve nelerin önemli olduğunu belirten mana yüklü kavramlardır.

Değerler ihtiyaç duyulan, istenilen ve ilgi duyulan şeylerdir.

Değerler toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçasıdır.

Değerler insanı diğer canlılardan ayırarak insanı insan yapan tüm etkinliklerin amaçlarına uygun bir şekilde gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır.

Değer, insan davranışlarında yol gösterici olan inançlar bütünüdür.

Değer, öznenin olguya yüklediği anlamdır. Bir nesnenin değeri kişiden kişiye değişmektedir.

Değer hem eylemin gerçekleştiği kişi ile hem eylemi gerçekleştirenle hem de eylemin ortaya çıktığı mekanda ortaya çıkar. Yani değer bağlantılı olduğu eylemin sonucunda ortaya çıkar.

Değerlerimiz bizi biz yapan kimlik ve karakterimizin oluşmasını sağlayan bir yapıya sahiptir.

Değerler bazen rölatiftir. Yani aynı toplumda çağdan çağa ya da aynı çağda toplumdan topluma değişebilir.

Değerlerin oluşmasında sosyal pekiştireç ve destek önemlidir. Bir değer başka biri tarafından onaylaması ve takdir edilmesi onun kalıcı olmasını sağlamaktadır.

Değerler toplumlar tarafından ortak düşüncelerden doğan uzlaşmalar sonucu oluşmuştur.

Genel anlamda bakıldığında değer kavramını tanımlamak gerekirse değer; insan, toplum, kurum, davranış ve tutumlarımızdaki inanç, eğilim, istenilen ve benimsenen, yol gösteren, bireyden bireye farklı algılanan, duygu ve düşüncelerimizi etkileyen kurallar bütünüdür.

Değerlerin Sınıflandırılması

İlgili alan yazın incelendiğinde değerlerin sınıflandırılmasıyla ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Bu sınıflamalar şöyledir:

Sholam H. Schwartz değer sınıflaması. Schwartz ve Bilsky eksiklikleri gidermek amacı ile Rokeach'in hazırlamış olduğu değer listesine farklı yöntem ve bakış açıları ile yaklaşarak insan değerlerinin bazı temel boyutlar aracılığıyla incelenebileceğini düşünmüşlerdir. Rokeach'in ve alan yazındaki diğer değerlerden yola çıkarak Türkiye'de dahil olmak üzere 54 ülkedeki öğretmen ve öğrencilerden veriler toplanmış ve 56 değer 10 değer tipine göre gruplanmıştır (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000).

Tablo 1

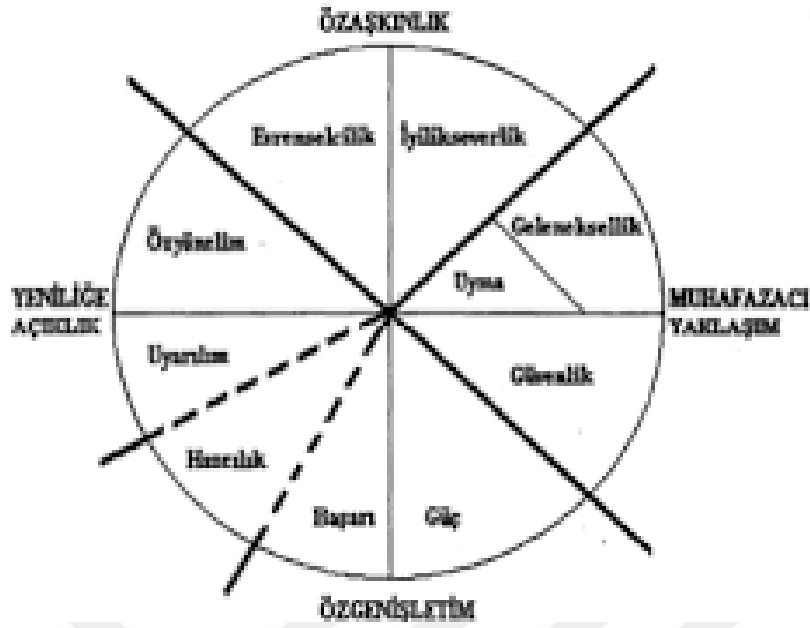
Schwartz Değer Grupları

Değer Grupları	Değerlerin Açıklaması	Değerler
Güç	Toplumsal konum, insanlar ve toplumlar üzerindeki denetim gücü	Sosyal güç sahibi olma, otorite sahibi olma, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilme (insanlar tarafından benimsenmek)
Başarı	Toplumsal standartları temel alan başarı	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak
Hazcılık	Bireysel zevke ve hazza yönelik	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım	Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönetim	Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilme, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilme, bağımsız olmak (Kendine Saygılı olmak)
Evrenselcilik	Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak ve çevreyi korumak, (İç uyum)
İyilikseverlik	Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, dürüst olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, (gerçek

		arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat)
Uyma	Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatkar olma, anne babaya ve yaşlılara değer vermek ve kendini denetleyebilmek
Güvenlik	Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini isteme, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, (Bağlılık duygusu ve sağlıklı olmak)
Geleneksellik	Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (dünyevi işlerden el ayak çekmek, mahremiyet)

(Schwartz, 1992, akt. Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000).

Schwartz'ın değer sınıflaması, bu tipler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Değer tipleri arasındaki yakınlıklar ve zıtlıklar daire içerisinde gösterilmiştir. Yakın ilişkiye sahip değer tiplerinin herhangi bir dış değişken ile kurulduğu ilişkilerde benzerlik göstermektedir. Daire içerisinde birbirine yakın olan tiplerin uyumlu ve birbirinin karşısında yer alan tiplerin ise zıt oldukları görülmektedir.

Şekil 1. Schwartz değer tipleri ve ana değerler arasındaki ilişki (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000).

Schwartz değer tipleri kendi içlerinde iki ana boyutta ele alınmaktadır. Bu iki boyut; yeniliğe açıklık/ muhafazacı yaklaşım ve özaşkınlık/ özgenişletimdir. Yeniliğe açıklık boyutu özyönelim ve uyarılım tiplerini muhafazacı yaklaşım boyutu, geleneksellik, uyma ve güvenlik tiplerini kapsamaktadır. İkinci boyutta yer alan özaşkınlık boyutu iyilikseverlik ve evrensellik değer tiplerini özgenişletim değer boyutu ise başarı ve güç değer tiplerini içermektedir. Bu on değer tipi arasından ise sadece yeniliğe açıklık ve özgenişletim boyutları yer almaktadır (Kuşdil & Kağıtçıbaşı, 2000).

Milton Rokeach'ın değer sınıflaması. Rokeach değeri, varoluş amacı ya da bir davranış biçiminin toplumsal ya da kişisel olarak karşıtlarına tercih edilmesine dair kalıcı inançlar olarak görmektedir. Rokeach değer sınıflamasında kişisel ve sosyal değerleri içeren amaç değerler, ahlaki ve yeterlilik değerlerini içeren araç değerler olarak iki başlık altında toplamış ve her başlık altında 18 değere yer vermiştir (Keskin, 2016).

Tablo 2

Rokeach'ın kişisel değerler sınıflaması

<i>Amaç (Terminal) değerler</i>	<i>Araç (Instrumental) değerler</i>
Rahat bir hayat	Hırslı /İstekli
Heyecanlı bir hayat	Ufku geniş olma
Başarma hissi	Kabiliyetli
Barış içinde bir dünya	Neşeli
Güzellikler dünyası	Temiz
Eşitlik	Cesaretli
Aile güvenliği	Affedici
Özgürlük	Yardımsever
Mutluluk	Dürüst
İç huzuru	Hayal gücü kuvvetli
Gerçek sevgi	Bağımsızlık
Ulusal güvenlik	Entelektüel
Zevk	Mantıklı
Kurtuluş	Sevgi dolu/ Sevecen
Özsaygı	İtaatkar
Sosyal tanınma	Kibar
Gerçek dostluk	Sorumlu
Bilgelik / Hikmet	Öz kontrol

(Yiğittir, 2012)

Joseph H. Fichter'in değer sınıflandırması. Fitcher değerleri; zorlayıcılık derecelerine göre, süreklilik gösteren ortaklaşa işlevlerine göre ve kurumsal işlevlerine göre üç türde sınıflandırmıştır. Zorlayıcılık derecelerine göre değer sınıflamasında sosyal kişiliği etkileme ön plandadır. Bu değer sınıflamasında bireyin isteğine bağlı olan moral değerler yer almaktadır. Birey bu değerleri uygulamazsa utanma ve suçluluk duygusu uyandıracığı için aslında bu değerleri birey kendi isteği ile ama zorunlu hissettiği için önem vermektedir. Bu değer grubunda kesin ve değişmeyen kurallar vardır ve birey buna göre hareket etmektedir. Süreklilik gösteren ortaklaşa işlevlerine göre değer sınıflamasında toplumsal huzur ve kamu refahı ön plandadır. Bu doğrultuda neyin önemli olduğu ve nelerin istenmediği belirtilmektedir. Bu alanda en yoğun sevgi ve hakkaniyet ilişkileri bulunmaktadır. Kuramsal işlevlerine göre sınıflamada ekonomik, siyasal ve dini açılardan değerler ele alınmaktadır (Ulusoy & Dilmaç, 2018).

Thomas Lickona'nın değer sınıflaması. Lickona değer sınıflamasını ahlaki olan ve ahlaki olmayan şeklinde ikiye ayırmaktadır. Ahlaki değerler sınıflaması bireyin sorumluluk ve dürüstlük gibi görevlere sahip olması ile davranışlara rehberlik eden değerlerdir. Ahlaki değerler iki açıdan ele alınmaktadır. Bunlar; adil olma, özgürlük, yaşama hakkına saygı, eşitlik, bağımsızlık ve sorumluluk gibi değerleri içeren evrensel ahlaki değerler ve yeme, içme ve dinlerin özel günleri ile ilgili kuralları içeren evrensel olmayan ahlaki değerlerdir. Lickona ahlaki olmayan değer sınıflamasını ise bireysel arzulara göre hareket edilen ve bireye benimseme ve uygulama konusunda tercih sunan değerler olarak ele almaktadır (Keskin, 2016).

Hilmi Ziya Ülken'in değer sınıflaması. Ülkenin değer sınıflaması içkin değerler, aşkın değerler ve normatif değerler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. İçkin değerler; bilgi, teknik ve sanat değerlerini kapsayan ve bilmenin ağırlıkta olduğu değerlerdir. Aşkın değerler; kişiler arası değerleri içererek inanmaya önem vermektedir. Normatif değerler; hukuk ve iktisat değerlerini içeren ve değerleri birbiri ile karşılaştırma ve ölçmeye önem vermektedir (Ülken, 2016).

Değerler Eğitimi

Eğitim, hayat boyu devam eden ve bireyin yaşamında refahını arttırmaya yönelik gerçekleştirdiği çabasıdır. Belirlenen hedeflere yönelik bireye sosyal ve kişisel anlamda bilgi, beceri, tutum ve değer kazandırma süreci eğitim ile gerçekleşmektedir. İnsanlık tarihi boyunca eğitimin, bireyin daha akıllı olması ve topluma iyi insanlar kazandırılması gibi iki temel hedefi bulunmaktadır (Berkant, Efendioğlu & Sürmeli, 2014; Altan, 2011; Zulkifli, 2018).

Eğitim ile birey nasıl bir hayat yaşamak istediğini ve nasıl bir insan olmayı amaçladığının farkına varmaktadır. Bu nedenle eğitim bireyin içinde bulunduğu toplum hakkında bilgi edinmesi ve bireyin değerleri benimsemesi açısından çok önemlidir. Değerler, eğitim sistemi içinde çeşitli işlevlere dayalı olarak verilmektedir. Bu işlevler ise bireye hedef ve yön belirleme, toplumsal ve bireysel hareketlerin esaslarını ve genel yönünü belirleme, haklı- haksız, doğru- yanlış, ahlaki olan- ahlaki olmayanı belirleme gibi temel noktalara dayanmaktadır. Eğitim ile verilen değerler, bireyin toplumsal hayata kolay uyum sağlamasına olanak tanıyarak bireyde var olan değerlerin geleceğe taşınmasını kolaylaştırmaktadır. Böylece birey yaşadığı toplumun bir değer aktarıcısı ve koruyucusu olmaktadır (Kale, 2004; Uysal, 2004 ; Tunagür & Kardaş, 2017).

Türk eğitim sisteminin yenilikçi bir felsefe ve vizyon özelliğine sahip 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunun ikinci maddesinde yer alan genel amaçları doğrultusunda bireyin beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından sağlıklı ve dengeli sağlam bir kişilik ve karakter geliştirmesi, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kanuna göre Türk milletinin bütün fertleri; Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin ahlaki, mili, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, görev ve sorumluluklarını bilen yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olan, vatanını milletini ve ailesini seven ve daima yücelten, hür ve bilimsel düşünce yapısına sahip olan ve bunları davranış haline getiren bireyler olmaları amaçlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 1739). Bu açıdan eğitim sistemi, değerlerin oluşmasında temel noktadır. Toplumun ve bireyin yaşamını biçimlendiren değerler, eğitim sisteminin genel amaçları arasında yer alarak resmi veya örtük

programlarla bireye kazandırılmaktadır. Bu nedenle bireyin değerleri içselleştirmesi ve yaşatması büyük oranda eğitim sisteminin sorumluluğu altındadır (Kalaycı & Güneş, 2014).

Uygarlığa anlam katan değerleri kazandırma etkinliği olarak adlandırılan değerler eğitimi, değerlerin açık ve anlaşılır bir şekilde öğretilmesini ve bireyin doğrudan ya da dolaylı olarak değerlere yönelik anlayış ve bilgi geliştirmesini sağlamaktadır (Hökelekli & Gündüz, 2004). Birey kültürel varlığını, inancını ve erdemli olmayı değerler eğitimi ile öğrenip davranışlarına yansıtarak kendi sosyal ve kültürel değerlerine sahip çıkmaktadır (Aydın & Öksüz, 2021). Değerler eğitimi değerlerin oluşumu, rehber ve koruyuculuk fonksiyonları, bireyler arasındaki ilişkilerde ve milli kimliğin korunması açısından çok önemli bir yere sahiptir (Tozlu & Topsakal, 2004).

Değerler eğitimi insanın değeri ve onurundan hareket ederek insanı öncelikli bir olanaklar bütünü olarak görmektedir. İnsanın bu olanaklar bütünü olması noktasında hem içinde bulunduğu toplumda hem de dünyada geręekleřmesi için sorumluluk yüklemektedir. Bu nedenle temelden başlayan değerler eğitimi ile içselleştirilen sorumluluk duygusu insanın kendini, çevresindekileri ve tüm dünyayı anlaması, değiştirmek ve geliştirmek için çaba harcaması ve insanlarla sağlıklı ilişkilerde bulunmasını sağlamaktadır. (Kale, 2004).

Değerler eğitimini daha iyi anlamak için özelliklerini bilmek gerekmektedir. Değerler eğitiminin bazı özellikleri şöyledir (Kale, 2004):

1. Bireyin demokratik tutumlar kazanmasını sağlayarak hoşgörü ile çok kültürlülüğü ilişkilendirme
2. Bireyin evrensel ve kültürel değerler konusunda bilinçlenmesini sağlama
3. Tüm değerleri insanın var olma koşullarını geliştirme ölçüsü ile değerlendirme
4. Bireyin edindiği değerleri somut problemlerden hareketle geręek hayata dönüştürme

Değerler eğitiminin amacı, bireyin kendini tanımlama, anlama ve tamamlama süreçlerinden geçerek var olan yetilerini en iyi şekilde kullanmasına ve güzel bir hayat yaşamasını sağlamaktır. Değerler eğitimin bir diğer amacı ise toplumda giderek artan ahlaki, akademik ve etik konularda yaşanan problemlere çözüm bulmak ve dünyamızın daha huzurlu ve yaşanabilir bir yer olmasını sağlamaktır (Kale, 2004; Altan, 2011).

Değerler eğitiminde değerlerin bireye benimsetilmesi için iki hususa önem verilmelidir. Bunlardan ilki, bireye öğretilmek istenen değerlerin çevresindekiler tarafından rol model olarak desteklenmesi ikincisi ise bireyi yaşamı boyunca tüm faaliyetlerinde değerlerin yer edinmesidir (Tozlu & Topsakal, 2004).

Değerler eğitimi ve aile. Toplumsal hayatın temel taşı olan aile, toplumların var olan kültürlerini ve değerlerini geliştirerek geleceğe aktaran sosyal bir kurumdur. İnsanlık tarihi boyunca aile, farklı zaman ve koşullarda farklı yapılara sahip olmasına rağmen üstlendiği temel sorumlulukları yerine getirerek var olmaya devam etmiştir. Aile bireyin fizyolojik anlamda ihtiyaçlarının karşılandığı yer olmakla birlikte sosyal, duygusal ve kültürel değerler açısından en çok etkilendiği ortamdır. Bireyin ruh ve beden sağlığı, özgüven duygusu ve kişiliği ailenin etkisi doğrultusunda şekillenmektedir. Bu nedenle aile bireyin hayatında en önemli bir yere sahiptir (Ekşi & Katılmış, 2016; Köylü, 2016).

İnsanın hayatında temel öneme sahip olan ailenin çeşitli işlevleri bulunmaktadır. Bu işlevler şöyledir; bireyin ruhen ve bedenen sağlıklı olmasını sağlayan biyolojik işlevi ile insanlığın varlığını devam ettirmesini sağlama, bireyin psikolojik ihtiyaçlarını karşılayarak olumlu benlik algısı geliştirmesini sağlama, kültürel taşıyıcılık görevi ile toplumsal açıdan önemli kültürel değerlerin korunması ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamak ve bireyin ilk öğreticisi olarak eğitici işleve sahiptir (Köylü, 2016).

Aile bireyin sosyalleşmeye başladığı ilk yerdir. Birey ailede başlayan bu sosyalleşme süreci ile birlikte içinde bulunduğu toplumun davranış kurallarını, sosyal değerlerini ve sosyal ilişkilerini öğrenmektedir. Bu nedenle değerler eğitiminin başlangıç noktası ailedir. Aileden sonra değer aktarımını planlı bir

şekilde gerçekleştiren eğitim kurumları ve çevredir (Köylü, 2016; Neslitürk & Çeliköz, 2015).

Aile eğitim bakımından en önemli kurumlardan biri olma özelliği ile insanın hayatında birçok davranışın kazanıldığı ve alışkanlık haline geldiği yerdir. Değişen yaşam koşulları ve teknolojinin getirdiği olumlu ve olumsuz durumlarla birlikte ailenin değerler noktasında sorumluluğu gittikçe artmaktadır. Değerlerin eğitiminde birey için çok önemli bir yere sahip olan aileye bireyi hayata hazırlama, ahlaki değerleri kazandırma ve olumlu değer algılarının oluşması açısından önemli görevler düşmektedir (Ulusoy & Dilmaç, 2018; Akın & Öztürk, 2021; Köylü, 2016).

Değerler eğitimi konusunda ailenin çeşitli ilkeler doğrultusunda hareket etmesi gerekmektedir. Ailenin bu konuda öncelikle karşılıklı güven duygusuna dayalı, sevgi ve saygının olduğu, şiddetin olmadığı, beraber zaman geçirebilen, etkili bir iletişimin olduğu ve bireye huzur verebilecek bir ortam yaratması gerekmektedir. Aile bireyin tüm gelişim alanlarını göz önüne alarak bilinçli bir şekilde davranmalıdır. Bireyin değerleri benimsemesi için ailenin etkili ve tutarlı bir disiplin anlayışına sahip olması gerekmektedir. Aile, değerleri bireye kazandırmak için ona rol model olmalıdır. Çünkü çocuklukta başlayan bilinçsiz taklitler ilerleyen süreçlerde anne, baba ya da çevredeki diğer insanların davranış biçimlerini özdeşleşme ile devam etmekte ve bu bireyin karakterine yansımaktadır. Aileler değerler eğitimi noktasında davranış birlikteliği ile tutarlı davranışlara sahip olmalıdırlar. Eğer aile verilen değerler noktasında tutarsız davranışlarda bulunursa bireyin neyin doğru neyin yanlış olduğunu tam bilmemesine neden olacaktır. Ailenin bireyin kendi anlayışının oluşmasına ve bunun günlük hayatta faaliyete geçirilmesine fırsat vermesi ile oluşan yetinin bireyin değer anlayışı geliştirmesine faydası olacaktır. Bireyin değerleri kazanması için ailenin okul ile işbirliği içinde olumlu çevre koşullarını sağlaması gerekmektedir (Köylü, 2016; Ekşi & Katılmış, 2016). Sonuç olarak toplumsal yaşamla alakalı değerleri bireye kazandıran aile ona sadece yardımcı olmakla kalmaz bireye insani yaşam şartları içerisinde meydana gelen problemleri başkalarına yüklemektense kendi sorumluluklarını alarak hayata uyum becerisini kazanmasını sağlamaktadır (Ulusoy & Dilmaç, 2018, s.85).

Değerler eğitimi ve öğretmen. Öğretmenler eğitim ve öğretim faaliyetleri kapsamında sınıf içerisinde dersin amaçları ve öğrencilerin beklentileri doğrultusunda programı yürüten, öğrenciler için rehber konumunda olan, onlarla ilgilenen, ahlaki disiplin ile değerleri benimseten, ahlaki açıdan düşünmeyi ve problem durumlarında öğrenciye çözüm becerisi kazandırmayı amaç edinen öğretici kişilerdir. Öğretmenler sorumlu oldukları derslerin içeriğiyle birlikte öğrencilerin ahlaki, sosyal ve duygusal alanlardaki davranış ve tutumlarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedirler. Eğitimin temel unsurunu oluşturan öğretmenler değerler eğitiminin de birer uygulayıcılarıdır (Ekşi & Katılmış, 2016; Kaya & Taşkın, 2016).

Tüm eğitim süreci ile birlikte değerler eğitimi de öğretmen merkezlidir. İyi bir öğretmenin milli eğitimin vizyonunu ve misyonunu anlayan, sınıfı ve zamanı iyi yöneten, çocuk psikolojisinden anlayan, entellektüel yeteneği olan, bilgiyi öğrenciye aktarma becerisine sahip, yaratıcı ve eğitim sanatı gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bununla birlikte değerler eğitimi noktasında öğretmenlerin ahlaki tartışmaları yönlendirme, öğretim programlarında değerler eğitime yer verme, öğrenciye toplumun bir bireyi olduğunu hissettirme ve işbirlikçi öğrenme gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir (Zulkifli, 2018; Ekşi & Katılmış, 2016).

Öğretim programı içerisinde var olan ilke ve amaçların hayata geçirilmesinde öğretmenler birinci dereceden sorumlu olmasıyla birlikte değişen toplumsal yapı ve yeni değerlerin oluşması öğretmenlerin var olan değerleri koruyarak genç nesillere taşıması noktasında da önemli sorumluluklarının olduğunu göstermektedir. Bu nedenle öğretmenler sadece bilgi ve becerileri öğretme değil değerleri aşılama ile karakter eğitiminde doğrudan etkili olmaktadır (Ekşi & Katılmış, 2016; Zulkifli, 2018).

Öğretmenler değerler eğitiminde öğrencilere açık ve örtük bir şekilde değerleri kazandırmakla görevlidir. Değerlerin örtük bir şekilde öğretimi öğrenciye rol model olarak gerçekleşmektedir. Öğrencilere öğretilmek istenen değerlere öncelikle öğretmenlerin sahip olması gerekmektedir. Böylece öğretilmek istenilen değerler ile sahip olunan öğretmen tutumlar arasında bir tutarlılık oluşacaktır. Öğrenciler söylenenlerden ziyade yapılanları daha kolay hatırlamakta ve bu

değerler onun için daha kalıcı olmaktadır. Öğretmen tarafından öğrencilere gösterilen herhangi bir davranış onların gelişimlerini etkileyerek ahlaki anlamların oluşturmasını sağlar ve öğretmenin bu konuda bilinçli bir şekilde davranması gerektirmektedir. Öğretmen eğer bu değerlere sahip değilse ve öğrencilere yanlış bir şekilde rol model olursa ahlaki değerleri içselleştiremeyen olumsuz yönde oluşan öğrenci davranışlarına neden olacaktır. Bu nedenle okullarda verilen değerler eğitiminin etkili olabilmesi için öğretmenlerin değer edinme konusunda kendilerini geliştirmeleri ve karşılaşılan sorunlar karşısında ne tür stratejiler geliştireceğini bilmesi gerekmektedir (Ekşi & Katılmış, 2016; Kaya & Taşkın, 2016).

Öğretmenlerin değerler eğitimini öğrencilere etkili öğretmesi için sahip olması gerek roller vardır. Bunlar şöyledir (Ekşi & Katılmış, 2016; Balat, 2004):

1. Öğrenciler arasındaki etkileşimi arttırmak için farklı yaş grubundaki öğrencilerin ortak bir alanda sorumluluk almalarını sağlamak
2. Öğrencilerin kendi değer anlayışlarına sahip olmalarını ve bunları uygulayarak öğrenmelerini sağlamak
3. Öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerinde yer almalarını sağlamak
4. Sınıf dışı etkinliklerle öğrencilerin çevresindekilerle iletişim kurma becerisi kazanmasını sağlamak
5. Sınıf içi ve sınıf dışında değerlerin örtük olarak verilmesi ile etik duyguların geliştirilmesini sağlamak
6. Öğrencilerin öz disiplin becerisi kazanmalarını sağlamak
7. Değerlerin içselleştirilmesi için aile ile işbirliği yapmak
8. Öğrencilere rehber olmak ve yol göstermek

Değerler eğitimi ve okul. Okul öncesi dönemden başlayarak diğer kademelerde devam eden bireylere sistemli ve etkili eğitim ve öğretim faaliyetlerinin uygulandığı kurum okuldur. Okulda verilen eğitim kişinin ve dolaylı olarak toplumun geleceğini şekillendirmektedir (Kaya & Taşkın, 2016; Ulusoy & Dilmaç, 2018).

Okullar bireyin zihinsel gelişimine yaptığı katkıyla birlikte toplumun değer anlayışı ve tutumlarını bireye kazandırma ve ahlaki açıdan gelişimlerine katkı sağlama amacı ile tasarlanmıştır. Bireyin gelişiminin en kritik dönemlerinin okul dönemine denk gelmesi, sistemli bir şekilde olması, büyük bir öğretmen kadrosuna sahip olması açısından okullar, değerlerin etkili ve kalıcı bir şekilde verilmesi için en uygun ortama sahiptir (Ekşi & Katılmış, 2016; Kaya & Taşkın, 2016).

Okulların temel işlevlerinden biri çocuklara kültürü tanıtarak topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırmak ve değişen dünya ile birlikte öğrencilerin kendi kültürel özelliklerini geliştirme fırsatı vermektir. Bu yönü ile toplumsal bir kurum olan okul, disiplin anlayışı ve ortamı ile örtük bir şekilde çocuklara değerleri öğretmek değerlerin gelişmesini sağlamaktadır. Böylece okullar çocukta bireysel bir değer anlayışı geliştirerek çocuğun topluma bağlılığı, farklılıklara saygı duymayı, hoşgörü ve barış içerisinde yaşamasını öğretmektedir (Kaya & Taşkın, 2016; Ulusoy & Dilmaç, 2018). Yeni neslin alışkanlıkları, sosyal davranışları ve değerlerini etkileyen okullar yeniçağın getirdiği olumsuz durumları ortadan kaldırarak öğrencilere iyi bir atmosfer yaratmaktadır (Ekşi & Katılmış, 2016).

Okullarda verilen değerler eğitimi, eğitim sisteminin ilk basamağı olan okul öncesi dönemde başlamaktadır. Okul öncesi eğitimi, 0-72 aylık dönemi kapsayan çocukların bedensel, ruhsal, zihinsel ve sosyal olarak gelişmelerine olanak tanıyan, yeteneklerin gelişmesine yardımcı olarak çocuğun ilkökula hazır olmasını sağlayan ve temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan döneme denir (Arı , Deniz, Erişen & Çeliköz, 2006). Okul öncesi eğitim kurumları aile dışında çocuğun ilk kez planlı ve programlı bir şekilde eğitim aldığı ilk eğitim kurumudur. Okul öncesi dönemde çocuk çevresini keşfedip tanımaya çalıştığı, çevresindekilerle sosyal ilişkiler kurmaya istekli olduğu, yaşadığı toplumun kültürel yapısını ve değer yargıları öğrenerek alışkanlıklar kazandığı bir dönemdir. Bu dönem bireyin zihinsel anlamda en hızlı geliştiği ve çevrenin etkisinin en çok hissedildiği dönemdir. Bundan dolayı okul öncesi kurumlarında alınan eğitim çocuğun geleceğinin şekillenmesinde çok önemli bir yere sahiptir (Altay, İra, Ünal Bozcan & Yenal, 2011; Kaya & Taşkın, 2016).

İnsanın değerlere ilişkin bilgileri yaşam boyu devam etmektedir. Ancak değerlerle ilgili ilk bilgiler erken dönemlerde yani kişiliğin temellerinin atıldığı okul öncesi dönemde kazanılmaya başlanır. Değerlerin büyük bir kısmı bu dönemde öğrenilmekte ve bireyin davranışlarına yansımaktadır. Böylece okul öncesi dönemde başlayan değerler eğitimi süreci ile değerlerin temelleri atılmaktadır. Çocuklar kurumda değerler eğitimi ile kendini ifade etmeyi, paylaşımcı olmayı, başkalarının haklarına saygı duymayı ve özgüvenli olmayı öğrenmektedir. Bu dönemden sonra bireyin değerlere ilişkin bazı bilgilerinde değişim olsa da temel değerler oluşmuştur (Balat, 2004 ; Kaya & Taşkın, 2016).

Okul öncesi eğitim programının kapsamında çocukların yaşadıkları toplumun değerlerini tanımaları, kültürel ve evrensel değerlerini benimsemeleri çocukların sorumluluk bilincinin gelişmesi açısından önemli görülmektedir. Bu yönü ile program çocukların farklılıklara saygı duyma ve farklı özelliklere sahip bireylerle uyum içerisinde yaşamayı öğrenmelerini hedeflemektedir. Okul öncesi eğitim programı içerisinde değerler eğitimi kazanım ve göstergelerde bütüncül bir şekilde yer almaktadır. 18. ve 19. Milli Eğitim Şurasında başta okul öncesi eğitim kademesi olmak üzere diğer kademelerin işbirliği içinde değerler eğitiminin yaygınlaştırılmasına yönelik kararlar alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2013 yılında hazırlanan okul öncesi eğitim programında değerler eğitimine yönelik “Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma duygu ve davranışları geliştirilmelidir” şeklinde bahsedilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2013). Bu doğrultuda okul öncesi dönemde değerler eğitimi noktasında önemli olan değerler aşağıda verilmiştir.

Sevgi. Türk Dil Kurumu (TDK, 2019), sevgi kavramını, bireyi bir kişiye veya bir şeye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tanımlamaktadır. Sevgi insanın bir şeye gönülden bağlılığını ve bundan doğan fedakarlığı temsil etmektedir. İnsan sevgi ile kendini güvende ve değerleri bir birey olarak görmektedir. Sevgi, insanın varoluşundaki en büyük anlamı açığa çıkaran yok olduğunda da varlığın karanlıkta kaldığı eşsiz bir değerdir (Akto & Akto, 2020; Çiçek, 2005; Nazıroğlu, Gün, İnan Kılıç & Kaya, 2016).

Çocukların en büyük ihtiyaçlarından biri sevgidir. Koşulsuz bir şekilde sevilen çocuk kendini ve çevresindeki insanları da sevmeyi öğrenir. Sevgi değeri sadece çocuğu öpme ve ona sarılma ile değil çocuğun yaptığı güzel davranışları takdir etme ve ona güzel sözler söyleme ile anlam kazanır. Sevmek ve sevilme isteyen çocuk bu manevi doyuma ulaştığında gönlü sevgi ile dolduğu için etrafındakilere karşı da sevgi ile yaklaşacaktır (Akto & Akto, 2020; İner & Akpınar, 2021).

Saygı. Türk Dil Kurumu (TDK, 2019), saygı kavramını, üstünlüğü, faydası, yaşlılığı ve kutsallığından dolayı bir kimseye ve bir şeye karşı ölçülü, dikkatli ve özenli davranmaya neden olan hürmet ve sevgi olarak tanımlamaktadır. Saygı değerinin temelinde insana verilen değer bulunmaktadır. Bu değere sahip bir insan karşısındakini üzmeye ve incitmeye korkar. Saygı değerinin kazanılması ile insanlar toplumsal ilişkilerde birbirlerinin haklarına riayet eder ve saygı duyarsa huzurlu bir ortam meydana gelecektir. (Nazıroğlu, Gün, İnan Kılıç & Kaya, 2016).

Saygı değeri çocuklara değer ediniminde verilmesi gereken çok önemli bir değerdir. Çocukların kendilerini keşfetmeleri, sosyalleşmeleri ve evrensel düşünceler oluşturmaları saygı değeri ile gerçekleşmektedir. Toplumsal ilişkilerde temel öneme sahip olan bu değer bireyler arasındaki yakın ilişkilere dayanmaktadır. Çevresinden saygı gören çocuk kendi ilişkilerine de bunu yansıtarak çevresi ile sağlıklı ve güçlü bir bağ kuracaktır. Bu nedenle çocuğun bulunduğu ailede, toplumda ve okulda saygı değerinin kazandırılması gerekmektedir. Bu noktada en önemli görev tabiki sistemli bir eğitim anlayışına sahip okullara ve eğitiminin uygulayıcısı olan öğretmene düşmektedir. Öğretmenler çocuklara saygı değerini kazandırmak için olumlu mesajlar vermeli ve onların saygıyı hak eden bir birey olduklarını hissetmelerini sağlamalıdır. Böylece okulda saygı değeri yaşantı temelli bir şekilde anlam kazanacaktır (Türk, 2009; Akto & Akto, 2020).

Sorumluluk. Türk Dil Kurumu (TDK, 2019), sorumluluk kavramını, bireyin kendi yetki alanına giren herhangi bir durumun sonuçlarını üstlenmesi, sorum ve mesuliyet olarak tanımlamaktadır. Sorumluluk söz vermeyi ve bu sözün tutulacağına dair karşı tarafa güven vermeye dayalıdır. Sorumluluk değerinin

temelleri küçük yaşlarda atılmakta ve bu bireyin davranışlarına yön vermektedir (Akto, 2017).

Okul öncesi eğitimde verilmesi gereken önemli değerlerden biri olan sorumluluk, kişiliğin bir ögesidir. Toplum içerisinde gönüllü ya da zorunlu olarak verilen sorumlulukların yerine getirilmesi bu değerın kazanılmasını sağlamaktadır. Çocukta sorumluluk duygusu ailenin ona küçük görevler vermesi ile başlamaktadır. Çocuklara verilen sorumluluklar onların gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Çocuğun çevresindeki kişilerin hem çocuğa hem de diğer insanlara karşı sorumluluklarını yerine getirerek rol model olmaları gerekmektedir. Çünkü çocuk bu dönemde gözlemlediklerini taklit etmektedir. Çocuğun çevresindeki insanların ona verilen sorumluluk değerini yerine getirmesi durumunda ödülle pekiştirmeleri bu değerın çocukta kalıcı olmasını sağlayacaktır (Akto, 2017; Akto & Akto, 2020).

Yardımlaşma. Türk Dil Kurumu (TDK, 2019), yardımseverlik kavramını, yardımlaşma işi olarak tanımlamaktadır. İnsanlar her zaman birbirlerine ihtiyaç duymuşlar ve bu da birbirlerine yardım etmelerini sağlamıştır. Bu nedenle yardımlaşma insanlar arasındaki ilişkileri güçlendiren, boşlukları dolduran ve birlikteliği kuvvetlendiren bir değerdir. Bu değer insanlarda saygı, sevgi ve hoşgörü gibi değerlerin güçlenmesini sağlayarak toplumun huzurunu arttırmaktadır (Nazıroğlu, Gün, İnan Kılıç & Kaya, 2016; Akto & Akto, 2020).

Okul öncesi dönemdeki çocukların gerçek mutluluğu karşılıksız yapılan iyilik ile bulabileceği öğretilmelidir. Çocuklarda yardımlaşma değerinin kazanılması için empati değerini de kazanması gerekmektedir. Empati duygusunu kazanan çocuk karşıdaki insanın ne hissettiğini ve neye ihtiyaç duyduğunu anlayacaktır. Çocuklar okul öncesi dönem ile birlikte bu değeri kazandıkça daha çok sosyalleşme imkanı bulacaktır (Akto & Akto, 2020).

Hoşgörü. Türk Dil Kurumu (TDK, 2019), hoşgörü kavramını, her şeyi anlayışla karşılayarak hoşgörme, müsamaha ve tolerans olarak tanımlamaktadır. Hoşgörü bireysel bir düşünce yapısı ile ortaya çıksa da toplumun mutluluğunu ve huzurunu etkilemektedir. Hoşgörü insan haklarını gözetken ve insan ilişkilerini düzenleyen bir değerdir (Nazıroğlu, Gün, İnan Kılıç & Kaya, 2016).

Okul öncesi dönemdeki çocuk çoğu şeyi deneyimleyerek öğrenmektedir. Bu dönemde çocukların yaptıkları hatalarda onlara şans tanınmalı ve hatalarından ders almaları öğretilmelidir. Bu şekilde çocuklar, hoşgörü değerini kazanarak kendine ve başkalarına karşı daha hoşgörülü olup şimdi ve gelecekte var olacak toplumda insanı olduğu gibi kabul eden mutlu insanlar olacaklardır (Akto & Akto, 2020).

Şiddet Kavramı ve Tanımı

Her zaman ve her yerde var olmaya devam eden şiddet, küresel bir problem haline gelmiştir. Toplumumuzda kültürel yatkınlığa dayanan kaba güç kullanımı bir çözüm olarak algılanmaktadır. Hayatının her yerinde kendini gösteren ve kalıcı bir tutum haline dönüşen şiddet, yaşam tarzı olarak benimsenmektedir. Böylece şiddet kültürü içerisinde büyümüş çocuk ve gençler ortaya çıkan herhangi bir problemde bile sorunu şiddet ile çözmeye çalışmaktadır (Hökelekli, 2007).

Şiddet kavramına yönelik çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu (Türk Dil Kurumu, 2019), şiddet kavramını bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik olarak tanımlamaktadır. Yves Machaun şiddeti “Karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri ya da bir kaçı, toplu veya dağınık, doğrudan veya dolaylı olarak karşıdaki bireylerin bedensel bütünlüğüne veya ahlaki bütünlüğüne, kültürel değerlerine ne şekilde olursa olsun zarar verecek şekilde davranılması” olarak tanımlamaktadır (Ünsal, 1996). Dünya sağlık örgütü (WHO), şiddeti “İnsanın kendine, başka birine, bir topluluk ya da gruba yönelik fiziksel zarar, yaralama, ölüm, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma durumu” olarak tanımlamaktadır (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozani, 2002). Şiddet psikolojik, kültürel, toplumsal ve ekonomi gibi faktörlerin neden olduğu egemenlik kurma, etkisiz hale getirme, manipüle etme ve denetleme amacı ile yapılan insan onurunu ve özgürlüğünü yok eden eylemlerdir (Çiçek, 2014; Hökelekli, 2007).

Şiddet, bir kişinin karşıdaki insana baskı uygulayarak güçlülüğünü göstermesini sağlayan ezici davranışlardır. Şiddet bazen bir amaç doğrultusunda yapılmakta iken bazende aniden gelişen ve şiddeti uygulayan kişiye doyum

vermenin ötesine geçmeyen davranışlardır. Şiddet bireye ve bireyleri birbirlerine bağlayan ilişkinin özüne yapılan bir saldırdır. Şiddetin var olduğu yerde güvensizlik hissi yayılarak hayal kırıklığı, korku ve endişenin oluşmasına neden olmaktadır (Hökelekli, 2007). Güvenin ve yapıcılığın olmadığı bir yerde var olan şiddet, yok edici ve yıkıcı davranışlarla kendini göstermektedir (Alyanak, 2012).

İnsan doğduğu andan itibaren çevresini tanıdıkça şiddeti de tanımaya başlamaktadır. Şiddet insanoğlunun doğasında var olan bir şey gibi kabul edilse de asıl şiddete etki eden ve şiddetin ne olduğunu gösteren çevresindeki insanlar, filmler, oyunlar ve medya araçlarıdır. Geçmişten günümüze kadar devam eden şiddet çağdan çağa şekil değiştirmektedir. Ancak hem şiddetin şekli hemde görülme sıklığı günümüzde artış göstermiştir (Alperen & Salur, 2008). Günümüzde çocuklar ve gençler çeşitli medya araçlarına daha fazla maruz kalmaktadırlar. Bu da küçük yaştan başlayarak ilerleyen yaşlara doğru daha fazla şiddete maruz kalmalarına ve saldırgan davranışlarda daha çok bulunmalarına neden olmaktadır (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozani, 2002).

Şiddet Türleri

Fiziksel şiddet. Fiziksel şiddet, şiddet türleri içerisinde en çok uygulanan şiddet türüdür. Fiziksel şiddet genel olarak bireyin bedensel bütünlüğüne karşı yapılan sert ve acı verici eylemler olarak tanımlanmaktadır (Ünsal, 1996). Bireyin bedeninde hasara neden olan kırıkların, yanıkların ve benzeri değişimlerin ortaya çıkmasına yol açan şiddettir. Fiziksel şiddet gösteren biri karşısındaki insana güç kullanarak dövme, hırpalama gibi davranışlarda bulunarak kişinin ölümüne neden olabilmektedir. Fiziksel şiddet aletsiz saldırı ve aletli saldırı olarak iki şekilde uygulanmaktadır. Aletsiz saldırılar kişinin tekme, tokat, yumruklama, itme, sarsma gibi eylemlerde bulunmasıdır. Aletle yapılan fiziksel şiddet ise herhangi bir nesne ile şiddetin uygulanmasıdır (Polat, 2017).

Psikolojik şiddet. Psikolojik şiddet, bireyi olumsuz etkileyen davranış ve tutumlara maruz kalarak ihtiyaç duyduğu sevgi, şevkat ve bakımdan yoksun bırakılması ve psikolojik hasara uğratılması durumudur. Psikolojik şiddet aynı zamanda bireyin gelişmek için çabalaması durumunda karşısına engeller çıkması ve ruhun kaldıramayacağı bir şekilde davranılarak psikolojik bir sarsıntı meydana

getirilmesidir. Şiddet her hali ile bir acıya neden olmaktadır ancak şiddet çeşitleri arasında bireyi en çok etkileyen psikolojik şiddettir (Çiçek, 2014; Polat, 2017). Temelinde duygusal hasarları barındıran psikolojik şiddeti diğer şiddet türlerinden ayıran iki önemli yönü bulunmaktadır. Bunlar; fiziksel şiddette olduğu gibi bedende görülen somut bulguların olmaması ve tek başına olduğu gibi diğer şiddet türleri ile birlikte görülmesidir. Psikolojik şiddete neden olan bazı eylemler bulunmaktadır. Bu eylemler; bireyin ihtiyaçlarının karşılanmaması ve onun yok sayılmasına neden olan reddetme davranışı, bireyi toplumsal ilişkilerden uzak tutma, sözel veya fiziksel saldırılarla ve tehditlerle korkutarak yıldırmaya çalışma, bireyi duygusal açıdan yoksun bırakma, olumsuz rol model olarak suça yöneltme, bireyin onurunu zedeleyecek ve yetersizlik duygusu oluşturacak edimlerde bulunma, bireyin gerçekleştiremeyeceği başarı ve rolleri üstlenmesi için zorlanmasıdır (Polat, 2017).

Sözel Şiddet. Bireyin söz ve eylemlerle düzenli aralıklarla sindirme, korkutma ve cezalandırma aracı olarak kullandığı şiddet türü sözel şiddettir. Sözel şiddeteki amaç kişinin önem verdiği konularda güvenini yıkmaktır. Sözel şiddet, alay etme, rencide etme, kırıcı bir şekilde eleştirme, isim bozma ve ağır hakaretler şeklinde görülmektedir (Polat, 2017). Sözel şiddet fiziksel şiddet kadar etkili olmakla birlikte bireyin dünyaya geldiği andan itibaren en sık karşılaştığı şiddet türüdür. İnsanların kendilerini ifade edememeleri ve bundan doğan duygular bu davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Çiftpınar, 2003).

İlgili Araştırmalar

Yurtiçinde yapılan araştırmalar. Akın & Öztürk (2021), “Değerler Eğitimi Sürecinde Okul- Aile İş birliği: Bir Nitel Çalışma” adlı çalışmada öğretmen ve velilerin değerlere yönelik algıları, birbirlerinden beklentileri ve en çok kullandıkları yöntemleri belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma örneklemini 5. Sınıf derslerine giren 10 öğretmen ve 5. Sınıfta öğrencisi bulunan 10 veli oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında öğretmenlerin değere yönelik algıları varoluş, ahlaki ölçütler topluma tabi olmak için asgari kurallar, olumlu özellikler toplamı,

kıymetli ve değerli şeyler etik kurallardır. Velilerin değere yönelik algıları ahlaki ölçütler, kıymetli ve değerli şeyler, olumlu özelliklerin toplamı, insani vasıflar, yargılar ve hislerdir. Öğretmen ve velilerin değer algılarında olumlu özelliklerin toplamı, ahlaki ölçütler, kıymetli ve değerli şeyler ve insani vasıflar ortak değer algıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler dürüstlük ve saygı değerlerine önem vermekte velilerin sevgi ve saygı değerlerine önem vermektedirler. Öğretmen ve velilerin en çok önem verdiği ortak değerler sevgi, saygı ve dürüstlük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin dürüstlük, saygı ve paylaşma değerlerini kazandırmakta zorlandıkları velilerin ise dürüstlük değerlerini kazandırmada zorlandığı belirlenmiştir. Öğretmen ve velilerin kazandırmakta zorlandıkları ortak değer dürüstlük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin değerler eğitimi kapsamında velilerin en çok dürüstlük ve saygı değerlerini benimsemelerini istedikleri ve velilerinde öğretmenlerin kazanması gereken değerlerin daha çok saygı ve sevgi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin değerler eğitiminde en çok kullandıkları yöntem model olma iken velilerin en çok kullandıkları yöntem öğüt vermedir. Öğretmenler çocukların değerler eğitimini daha çok ailede ve okulda kazandıkları görüşündedirler. Veliler değer kazandırmada Türkçe, sosyal bilgiler ve din kültürü ahlak bilgisi derslerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Yıldız, Elibol & Ada (2021), “Okul Öncesi Eğitim Çağında Çocuğu Olan Ebeveynlerin Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada ebeveynlerin değerlere yönelik algıları, çocuklarına kazandırmak istedikleri değerler, bu değerleri kazandırma şekilleri ve okul öncesi eğitim kurumunda değerler eğitiminin etkililiğini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 3-6 yaş aralığında okul öncesi eğitim alan 17 çocuğun ebeveyni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler betimsel analiz ve içerik analiz yöntemleri ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda ebeveynlerin değer algıları; en çok kazandırılması gereken unsurlar, ahlak ve önem şeklinde iki başlıkta toplanmıştır. Ebeveynlerin çocuklara öncelikle saygı ve sevgi değerlerini kazandırılması gerektiği

belirlenmiştir. Ebeveynler değerler eğitiminin çocukların arkadaşları ile uyum içinde olması, arkadaşları tarafından kabul edilmesi, güven duyulan bir insan olması ve toplum tarafından kabul görmesi gibi kısa vadede katkılarının olduğunu düşünmektedirler. Ebeveynlerin değerler eğitiminin çocuğa uzun vadede karakteri geliştirmesi, uyumlu, dürüst ve merhametli bireyler olmasına katkı sağladığı belirlenmiştir. Ebeveynler sevgi, saygı ve dostluk değerlerine çok önem vermektedirler. Ebeveynlerin en az önem verdikleri değer ise cömertliktir. Ebeveynlerin değerler eğitimi konusunda okul öncesi eğitim kurumunda önem verilme derecesinin öğretmenlerden öğretmene değiştiği ve ancak yeterli olarak değerler eğitiminin verilmediği görüşünde oldukları belirlenmiştir. Ebeveynler değerler eğitiminin verilmesinde öğretmenlerden ailenin benimsediği değerleri öğretmeleri ve bu değerlerin pekiştirilmesi, rol model olması, değerler eğitimine daha fazla yer vermesini istemektedirler. Ebeveynlerin değerler eğitiminin içinde bulunan sorumluluk değerinin öğretiminde en çok aileyi önemli gördükleri belirlenmiştir. Ebeveynlerin çoğunlukla paylaşma, dürüstlük, saygı, empati, doğruluk ve dürüstlük değerlerini kazandırmada zorlandıkları belirtmişlerdir. Ebeveynlerin değer kazandırmak için rol model olma, değerlerle ilgili kitap okuma, kitle iletişim araçlarını kontrollü kullanma, ödül ve ceza yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarının değerleri kazanıp kazanmadıklarını belirleme şekillerinin gözlem, basit uygulamalar yapma, sohbet etme ve öğretmen ile bakıcına sorma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Arıcı & Bartan (2020), değeri, insanın seçimlerde bulunduğu ve karar vermesi gereken durumlarda tüm davranışlarını etkileyen kurallar olarak tanımlamaktadır. “Çocuğu Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden Annelerin Çocuklarına Değer Edindirme Sürecine Yönelik Görüşleri” adlı çalışmada okul öncesinde değerler eğitimi ile ilgili annelerin değerler eğitim ile ilgili algılarını belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini okul öncesi eğitimi alan 20 öğrencinin anneleri oluşturmaktadır. Araştırma bulguları doğrultusunda annelerin değer ve karakter eğitimini olumlu davranış kazandırma ve milli- manevi duyguların verilmesi olarak algıladıkları belirlenmiştir. Tüm

anneler değerler eğitiminin önemli olduğu görüşündedirler. Annelerin değerler eğitimini önemli görmelerinin nedenleri ise doğru davranış kazandırma, iyi insan olma, dini bilgiler ve kültürel edinim, değerleri fark etme ve toplumun huzurunu sağlama olduğu belirtilmiştir. Anneler okul öncesinde çocuklara en çok dürüstlük, saygı ve sevgi değerlerini kazandırmak istemektedirler. Annelerin çocuklarına kazandırmakta en çok zorlandıkları değerler sorumluluk, paylaşma ve temizlik değerleridir. Anneler çocuklarında paylaşma ve sevgi değerleri daha çok geliştiğini belirtmişlerdir. Anneler değerleri kazandırmak için rol model olma, düz anlatım, kitap okuma, çizgi film izleme, ödüllendirme, görsel yolla ve medya-internet gibi yöntem, teknik ve materyalleri kullandıkları belirlenmiştir. Annelere göre onlardan sonra değer edinme sürecinde en çok öğretmen ve arkadaşları önemli bir yere sahiptir. Annelerin değer edindirme sürecinde eş, anne ve baba ile çoğunlukla çatışma yaşadığı belirlenmiştir. Anneler öğretmenlerle iş birliği yaparak çocuklara değerleri öğretmektedirler. Annelerin değer edinme sürecinde yaşadığı sorunların çoğunlukla olumsuz örnek olma, tutarsız anne-baba tutumu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akıtürk & Kahraman Bahçeli (2019), “Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimine Yönelik Görüşleri” adlı çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini özel öğretim dersi alan 116 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler kişisel bilgi formu ve görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırma nicel araştırma yönteminden tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin değerler eğitimi denince en çok evrensel olması yönü akla gelirken en az akla gelen kişilik ve davranış eğitimi olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin önemi noktasında tüm öğretmenler önemli olduğunu düşünmektedir. Bunun en önemli nedeni olarak da kişilik gelişimi için en önemli yaş aralığı olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adayları için sevgi, saygı ve hoşgörü değerleri ilk akla gelen değerlerdir. Okul öncesi döneminde öğrencilere saygı, yardımlaşma ve sevgi değerlerinin en kolay öğretilbileceği, empati ve dürüstlük değerlerinin en zor kazandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmen adayları değerler eğitimini çoğunlukla oyun, yaratıcı drama ve Türkçe dil

etkinlikleri ile çocuklara kazandırmaya çalışmaktadır. Öğretmen adaylarının sevgi, hoşgörü ve saygı değerlerinin hayatımızda bulunması gereken değerler olarak gördükleri belirlenmiştir.

Kuzu Jafari & Demirel (2019), “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Hakkındaki Görüşleri” adlı çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik düşünce ve tutumları belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yönteminden yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 50 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilere sevgi, yardımseverlik, dürüstlük ve sorumluluk değerlerini kazandırmak istediği belirlenmiştir. Öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamaları sonucu sevgi, dürüstlük, yardımseverlik ve sorumluluk değerlerini kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmenleri değerler eğitiminde öğrencilere empati, paylaşma, sorumluluk ve güzel ahlakı öğretmekte zorlanmaktadır. Öğretmenlerin değerleri kazandırmak için etkinlik planlama ve materyalleri hazırlama ile bireysel çalışmalar yaparak planlı bir şekilde değerler eğitimini öğrencilere kazandırdıkları belirlenmiştir. Öğretmenler değerleri kazandırmak için, drama, hikaye ve oyun gibi yöntem ve teknikleri daha çok kullanmaktadırlar. Öğretmenler değerler eğitimi uygulamalarını ise gözlem ve soru- cevap yöntemleri ile değerlendirmektedir. Öğretmenler küçük yaşta verilen değerler eğitiminin kalıcı olduğu görüşündedirler. Değerler eğitiminin kalıcı olması için bir diğer önemli nokta ailedir. Öğretmenler bu nedenle aile ile işbirliği yapmak için çoğunlukla aile katılım etkinliklerine yer vermektedirler. Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi uygulamaları sırasında materyal eksikliği, etkinlik bulamama ve ailenin işbiliği yapmaması gibi konularda sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Korkmaz (2019), “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri” adlı çalışmada öğretmenlerin değerlere ilişkin algı ve tutumlarını belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yönteminden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilip veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma bulguları doğrultusunda

öğretmenlerin değer kavramını toplum kuralları, gelenekler, örf ve adetler, davranışlar ve manevi duygular olarak algıladıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin saygı, sevgi ve hoşgörü değerlerine bu değerlerin eksikliklerini hissetmelerinden dolayı önem verdikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin değerlerin günümüzde var olan ahlak sorunlarına çözüm olacağı düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler okul öncesi eğitim programında yar alan değerler eğitimi yetersiz bulmaktadırlar. Öğretmenler okul öncesi dönemde değerleri kazandırmak için çoğunlukla drama, oyun ve hikaye okuma gibi yöntem ve teknikleri kullanmaktadır. Öğretmenlerin değerleri öğrencilere kazandırılma sürecinde okul aile iş birliğine önem verdikleri belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri nezaket sözcükleri kullanarak örnek olmasının değerleri öğrencilere kazandırmada etkili olacağını belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmenleri değerler eğitimi uygulamalarından sonra öğrencilerin duyarlı ve saygılı bireyler olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin değerleri gözlem ve ailelerden sağlıklı bir şekilde dönüt alarak kazandırabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Koçyiğit (2019), “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Değerler Eğitime Yönelik Veli Tutumları” adlı çalışmada velilerin okul öncesini tercih etme nedenleri ve okul öncesi dönemde değerler eğitime yönelik algılarını belirlemeyi amaçlanmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 205 okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına doğrultusunda veliler okul öncesi eğitimi gerekli bulmaktadırlar. Veliler okul öncesi dönemde değerler eğitiminin verilmesi çocuğun sosyalleşmesi için gerekli görmektedirler. Velilerin değerler eğitimi yapan okul öncesi eğitim kurumlarını olumlu kişilik yapısı kazandırma ve güvenli bir ortam sağlamsı nedeni ile tercih ettikleri belirlenmiştir. Velilerin çocukların okul öncesi eğitim aldıktan sonra değerler eğitiminde olumlu kazanımlar olması, yemek yeme ve temizlik alışkanlığı kazanma, sosyalleşme, ilkokula hazırlık ve dil gelişimi konusunda önemli katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Taşar (2019), “Eğitimde Şiddet ve Şiddeti Azaltma” adlı çalışmada okulda şiddetin nedenlerini; birey, okul ve aile açısından ortaya koymak amaçlanmaktadır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı

olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini lise son sınıftan 100 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma bulguları doğrultusunda öğrencilerin çoğu şiddete maruz kaldığını ve kavga olaylarına katıldıklarını belirtmiştir. Öğrenciler şiddeti kaçınılması gereken bir davranış olarak değerlendirmektedir. Öğrencilerin şiddet olaylarında en çok gözlemledikleri ortamların okul, medya ve çevre olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoğunun aile içerisinde şiddet gördükleri ve aile ile aralarında eğitimde şiddet ile ilgili bir konuşma geçmediği belirlenmiştir. Ailelerin öğrencilerin yakın olduğu arkadaşları tanıdığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin okulda şiddete uğradıkları belirlenmiş ve öğrenciler şiddetin nedenlerinin yönetici tutumları, karşı cinsle ilgili meseleler, çete olayları olduğu belirtilmiştir. Öğrenciler en çok şiddet uygulayan kişilerin öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin okulda çoğunlukla fiziksel, psikolojik ve sözlü şiddetin uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kozikoğlu (2018), “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Tutum ve Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutumları, çocukların kazanması gereken değerler, okul öncesi eğitim programında yer alan değerler eğitimine ilişkin görüşleri ve değerler eğitimi kapsamında yapılan etkinlikler ve karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmada nicel ve nitel verilerin eş zamanlı olarak toplanarak eşit öneme sahip olduğu karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 110 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Değerler Eğitimi Tutum Ölçeği” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik yüksek düzeyde olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi dönemde saygı, sevgi ve dürüstlük, yardımseverlik, sorumluluk, hoşgörü ve temizlik değerlerine önem verilmesi gerektiği görüşündedirler. Okul öncesi eğitim programında öğretmenlerin değerler eğitimine yer vermelerine rağmen değerler eğitimine yönelik somut etkinliklerin yetersiz olduğu ve değerler eğitimine yönelik uygulamaların çoğunlukla öğretmenin inisiyatifine bırakıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler değerler eğitiminin okul dışında çeşitli etkinliklerle ve oyun yoluyla desteklenmesinden

yanadırlar. Öğretmenler programdaki değerleri çocuklara daha çok drama, oyun ve hikaye etkinlikleri ile kazandırmaktadır. Öğretmenlerin değerler eğitiminde karşılaştıkları sorunlar aile desteğinin olmaması, çocuğun bilişsel gelişim özellikleri ve okulun fiziksel yetersizlikleri olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler değerler eğitiminde karşılaşılan sorunlara ailelerin ve öğretmenlerin konferans, seminer etkinlikleri aracılığı ile bilinçlendirilmesi, okul öncesi programında değerler eğitimine yönelik etkinliklerin arttırılması ve aile katılımının/ işbirliğinin sağlanması ile çözülebileceğini belirtmişlerdir.

Ezgin & Dilmaç (2018), “Uyum Ve Davranış Problemi Gösteren Çocukların Ebeveynlerinin Değer Algılarına İlişkin Görüşleri” adlı çalışmada çocuklarda görülen uyum ve davranış problemlerinin nedenleri, seyri ve bunlarla nasıl başa çıkılabileceğine dair yöntemler açısından anne babaların değer algılarını belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmada ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmakta olup ölçüt olarak 5-11 yaş aralığında okul öncesi veya ilköğretime giden ve en az bir uyum ve davranış problemi bulunan öğrenci velileri olmaları gerekmektedir. Araştırmanın örneklemini 30 gönüllü ebeveyn oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizi içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ebeveynlerin değer tanımlamalarında en çok evlat, aile ve vefa değerlerini tercih ettikleri belirlenmiştir. Ebeveynlerin değerlerin kaynağı olarak en çok insan temasına önem verdikleri ve bu tema altında insanların tercihleri, düşünce ve duygu dünyaları, içinde bulundukları şartla ve yaşam tecrübeleri gibi unsurların kaynaklık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin öncelikli olarak önem verdikleri değer algılarının sosyal değerler (saygı, dürüstlük, doğruluk, şevkat,tevazu, merhamet, iyilik, paylaşma ve hoşgörü), entelektüel ve kariyer değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlere göre değerlerin ruh sağlığında psikolojik iyi oluş, psikolojik dayanıklılık, zorluklarla başa çıkma, özgüven, özdenetim, geleceğe dair hedefler koyma ve özdenetim gibi konularda katkı sağladığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin değerlerin çatıştığı durumlarda ruh sağlığını olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Ebeveynler değer algılarıyla örtüşmeyen durumların bireyin duygu ve düşüncelerini kötü etkilediği ve bunda

tutum ve davranışlara yansıdığını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin değer kazandırma sürecinin hatalı olduğu ve sağlıklı tutumlar ile çocukları olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Ebeveynlerin değer kazandırma sürecinde en çok ailenin kişilik kazandırmada etkili olduğu görüşünde oldukları ve ebeveynler arasında birinin diğerinin kişiliğini beğenmeme durumu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uzun & Köse (2017), “Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmada okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin öğretmenler tarafından nasıl uygulandığını belirlemek, karşılaşılan problemleri tespit etmek ve bu konuda çözüm önerileri sunmak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışma deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma örneklemini 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenleri değerler eğitiminin yoğunlukla gerekli olduğu görüşündedirler. Okul öncesinde değerler eğitiminin kişilik gelişimini etkilemesi, değerlerin sonraki dönemlerde kazandırılmasının zor olması, okul öncesi dönemde kazanılan bilgilerin kalıcı olması ve bu dönemin bireyin gelecek yaşamını doğrudan etkilemesi açısından gerekli olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin öncelikli önem verdikleri değerler saygı ve sevgidir. Okul öncesi öğretmenleri değerler eğitimi kazandırmak için yoğunlukla drama ve Türkçe dil etkinliklerini kullanmaktadırlar. Öğretmenler değerler eğitimi etkinliklerin kalıcı olması, yöntem ve materyaller ile soyut kavramların somutlaştırılması nedeni ile çeşitli etkinliklerle vermektedir. Okul öncesi öğretmenleri haftada bir gün değerler eğitimine yer vermektedirler. Öğretmenler değerler eğitimi uygulamalarında yoğunlukla drama ve soru-cevap yöntem ve tekniklerle beraber hikaye kitabı, müzik ve eğitici video gibi materyallerde kullanmaktadırlar. Öğretmenlerin değerler eğitiminde ailelerin de sürece dahil olması için evde şiir öğretimi, davranış çizelgesi ve haber mektupları gibi aile katılım etkinlikleri kullandıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin değerler eğitiminin öğrenciler açısından soyut kalması, değerleri somutlaştırmada zorlanmaları, kalabalık sınıf ortamı ve bazı değerlerin öğrencilerin seviyelerinin üstünde olması değerleri kazandırma sürecinde zorlanmalarına neden olmuştur. Öğretmenler

değerler eğitimi konusunda hizmet içi eğitim, seminer ve kurs gibi çalışmaların düzenlenmesi ile öğrenciye katkı sağlanacağı görüşündedirler. Ayrıca öğretmenlere göre değerler eğitimine okul öncesin dönemde daha çok değinilmesi gerektiği belirlenmiştir.

Şirin ve diğerleri (2016), değerler eğitimi programının anasınıfına devam eden çocukların değerleri davranışlara dönüştürerek sergilenmesi üzerine etkisi ve öğretmenlerin almış olduğu eğitim programı ve uygulamalarına yönelik görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amacı ile yaptıkları çalışmada, ön test ve son test kontrol grubuna sahip deneme modeli ve durum çalışma modeli olmak üzere iki yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örnekleminde 200 öğretmen içinde seçilen 4 gönüllü öğretmen ve bu öğretmenlerin sınıflarında bulunan 96 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada deneysel verilere ulaşmak için Kişisel Bilgi Formu ve Davranışta Değerler Ölçeği kullanılmıştır. Öğretmenlerin aldığı eğitim ve programı değerlendirmede ise Kişisel Bilgi Formu ve Öğretmen Proje Değerlendirme formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerle gerçekleştirilen nicel araştırma kapsamında davranışta değerler ölçeği SPSS 16.0 versiyonu ile değerlendirilmiştir. Deney ve kontrol grubunun ön ve son test sonuçlarını karşılaştırmak için bağımlı grup için t- testi uygulanmıştır. Öğretmen değerlendirmelerine yönelik gerçekleştirilen çalışmada ise çözümlemeler durum çalışması ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda uygulanan değerler eğitimi programı doğrultusunda altı yaş grubu çocukların değerlerin davranışlarına yansımaları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin almış olduğu eğitim ve programın hem sınıflarındaki öğrencilere aktarma sürecine ilişkin olarak hem de kendilerine olan katkısı açısından olumlu kazanımlar elde ettiklerini düşündükleri ve değerler eğitimi programının uygulama noktasında faydalı ve programı kapsamlı buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ogelman & Sarıkaya Erten (2015), “Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri: Denizli İli Örneği” adlı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili algılarını ve görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 46 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak görüşme formu, veri analiz

yöntemi olarak da betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler en çok saygı, sevgi ve hoşgörü değerlerine önem vermektedirler. Okul öncesi eğitim programı içerisinde yer alan değerler eğitimi öğretmenler tarafından çoğunlukla haftada bir kez uygulanmakta ve değerler eğitimi uygulamalarına gerekli önem verilmemektedir. Öğretmenler okul öncesi dönemde saygı, sorumluluk ve sevgi değerlerine önem verilmesi gerektiği görüşündedirler. Okul öncesi eğitimi alan çocukların sevgi, saygı ve sorumluluk değerlerini daha kolay kazandığı ancak vefa, sabır ve adalet değerlerini öğrenmekte zorlandıkları belirlenmiştir. Çocukların gelişim düzeyleri, program kapsamında yeterli materyallerin sağlanamaması, ailenin gerekli desteği sağlamaması, zamanla ilgili eksiklikler ve öğretmen kaynaklı eksikliklerin değerler eğitimi sürecinde öğretmenlerin zorladığı konular olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Göldağ (2015), değerleri bireylerin hayatları boyunca amaçladıkları bir şey olarak tanımlayarak “Öğrencilerin Şiddet Eğilimi Düzeyleri ve Değer Algılarını Belirleme” adlı çalışmada öğrencilerin, öğrenim gördükleri sınıf ve bölüm değişkenlerine göre şiddete eğilimleri ve değer algılarını belirlemeyi amaçlanmaktadır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma örneklemini bilgisayar teknolojileri bölümü, muhasebe ve veri uygulama bölümü, işletme yönetimi ve inşaat bölümlerinde öğrenim gören 307 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına bakıldığında öğrencilerin cinsiyetleri ile şiddet eğilimi puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bayanların şiddet eğilimlerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf ve bölüm ile şiddete eğilimleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin cinsiyete göre değer algılarına bakıldığında erkek öğrencilerin güç değerine daha çok önem verdiği bayan öğrencilerin ise geleneksellik ve hazcılık gibi değerlere daha çok önem verdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin güvenlik ve evrenselcilik değerler puanları arasında öğrenim gördükleri sınıflara göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre yardımseverlik ve uyarılım değerleri puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu belirtilmektedir. Öğrencilerin başarı, güç ve uyarılım değer puanları arasında şiddet eğilim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar olduğu

ve hazcılık, evrenselcilik, öz yönelim, güvenlik, geleneksellik ve uyma değer puanlarında anlamsal bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yaka, Yalçın & Denizli (2014), “Okul Öncesi Eğitimde Verilecek Öncelikli Değerlere İlişkin Veli Görüşleri” adlı çalışmada okul öncesi eğitimde değerler eğitimini farklı değişkenler açısından incelemeyi amaçlanmaktadır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 620 okul öncesi eğitimi alan öğrenci velileri oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre veliler özgüven sahibi olma, sorumluluk sahibi olma ve dürüst olma gibi değerlere önem vermektedirler. Üniversite mezunu velilerin özgüvenli olma ve sorumluluklarını bilme değerlerine önem verdikleri ilkokulu mezunu velilerin ise çalışkan olma, ailesine bağlı olma, inançlı olma, saygılı olma gibi değerlere önem verdikleri bu bağlamda velilerin eğitim seviyelerinin önem verdikleri değer konusunda farklılaşmaya neden olduğu sonucuna ulaşılabılır. Velilerin değerlere önem verme durumlarına bakıldığında iyi çevredeki ailelerin özgüven değerine orta çevredeki ailelerin saygılı olma, inançlı olma ve ailesine bağlı olma değerlerine zayıf çevredeki ailelerin ise çalışkan olma değerine önem verdikleri ve bu doğrultuda sosyo-ekonomik açıdan velilerin değer tercihlerinde bir farklılaşma olduğu sonucuna varılmıştır.

Yazar & Erkuş (2013), “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada değerler eğitiminin okul öncesi eğitim programındaki yerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 72 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin saygı, sevgi, paylaşma, hoşgörü ve yardımlaşma değerlerinin öğretilmesine öncelik verdikleri belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri okul öncesi eğitim programında yer alan değerler eğitiminin öğretmen inisiyatifinde olduğu ve yetersiz bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitiminde aile ve kalabalık sınıf ortamlarından dolayı sorunlar yaşamaktadır. Okul öncesi öğretmenleri ailelerin değerleri kazandırma sürecinde çoğunlukla ailede değerlerin pekiştirilmesi, ailenin bilinç

düzeyi ve ailenin öğretmenle işbirliği yapması gibi rollere sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Aydoğan & Özyürek (2013), “Okul Öncesi Çocuklarda Şiddet Davranışı” adlı çalışmada okul öncesi dönemde çocukların gösterdiği şiddet davranışlarının türü, nedenleri ve görülme sıklığını belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırma örneklemini 216 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket, kişisel bilgi formu ve gözlem kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenleri çocuklarda çoğunlukla fiziksel şiddetin meydana geldiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler çocuklar arasında sözel ve duygusal şiddetinde var olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların çoğunlukla uyguladıkları fiziksel şiddet vurma, tekme- tokat atma, ısırma, tükürme ve cisim fırlatma şeklinde gerçekleşmektedir. Çocukların bağırma, azarlama, küfürlü konuşma, görmezden gelme, reddetme ve küsme gibi sözel ve psikolojik şiddet türlerini de uyguladıkları belirlenmiştir. Öğretmenler çocuklar arasında erkek öğrencilerin kızlara göre daha fazla şiddet davranışında bulunduklarını belirtmişlerdir. Çocuklarda şiddet davranışlarına tv programlarındaki şiddet içerikli öğeler, bölünmüş ailelerin ve anne babaların olumsuz rol model olmaları neden olmaktadır. Öğretmenler çoğunlukla çocukların serbest zaman etkinliklerinde şiddet davranışında bulunduklarını belirtmişlerdir. Çocuklar şiddete maruz kaldıklarında çoğunla öğretmene şikayet etmektedirler. Okul öncesi öğretmenlerinin şiddeti önlemede aile faktörünün önemli olduğu görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Çetinkaya Yıldız & Hatipoğlu Sümer (2010), “Okul Öncesi Çocuklar ve Şiddet: Tanık ve Kurban Olma Düzeyleri” adlı çalışmada okul öncesi eğitimi alan çocukların şiddete maruz kalma düzeylerini belirlemek amaçlanmaktadır. Veri toplama aracı olarak türkçeye çevrilmiş şiddet eğilimi ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 62 okul öncesi eğitimi alan çocuk oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına bakıldığında 3- 6 yaş grubunda daha çok hafif düzeyde (Bağırma , bir şey fırlatma, itme, kovalama, tokatlama, dövme) şiddete tanık olma ve kurban olma olaylarına daha çok rastlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocuklar arasında erkek öğrencilerin şiddete tanık olma ve şiddete kurban olma olayında daha fazla mağdur oldukları belirlenmiştir. Çocuklar arasında 5- 6 yaş grubundaki çocukların 3- 4 yaş grubundaki çocuklara göre daha fazla şiddete tanık ve kurban

olma konusunda sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çocuklar arasında en az bir kere şiddet olaylarının yaşandığı belirlenmiştir. Çocukların hafif düzey (Bağıрма, dövme, tokatlama, bir şey fırlatma, itme, kovalama) şiddet olaylarının ev, okul ve mahallede daha çok olduğu ve çocukların ciddi düzeyde şiddet olayları arasında çalma olayını daha çok mahallede yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Avcı (2010), “Eğitimde Şiddet Olgusu Lise Öğrencilerinde Şiddet, Saldırganlık ve Ahlaki Tutum İlişkisi Küçük Çekmece Örneği” adlı çalışmada eğitimde şiddet olgusu incelenerek eğitim- öğretim kurumlarında yaşanan şiddet olaylarının nedenlerini araştırmak, saldırganlık ve ahlaki tutum arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemi 200 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma bulguları doğrultusunda silah ve kesici alet kullanımının, çeteye dahil olmanın, şiddet davranışında bulunmanın, madde kullanımının ve şiddet yaşantısının şiddetin ortaya çıkmasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin şiddet davranışında bulunmalarında aile içinde şiddete uğramaları, anne-babanın ilgisizliği, annelerin alkol kullanması ve anne babanın eğitim seviyesinin düşük olmasının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin tv, mafya ve korku gibi şiddet içerikli programları izlemesi şiddet davranışında bulunma oranlarını arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin okulda şiddet görmesi ve okula dışarıdan gelen insanların kavgaya gelmesi şiddeti arttırdığı tespit edilmiştir. Araştırmada öğrenciler arasında şiddet uygulayanların şiddet uygulamayan öğrencilere göre ahlaki tutum düzeylerinin daha düşük olduğu ve okulda şiddetin önüne geçen en önemli faktörün aldıkları ahlaki eğitim ve terbiye olduğunu bu doğrultuda öğrencilerin şiddet davranışı ile ahlaki tutum arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazında şiddet kavramı ve değerler eğitimi incelendiğinde; şiddet olgusuna yönelik öğretmen ve veli görüşleri (Akpınar & Dilci, 2007; Aküzüm & Oral, 2015; Dereobalı, Çırak Karadağ & Sönmez, 2013; Hatunoğlu & Hatunoğlu, 2005; Özdemir & Feridun, 2011; Söğüt, 2020; Uzbaş, 2009) Okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin değerler eğitimine yönelik görüşleri (Akto & Akto, 2017; Güzelyurt, 2020; Karasu Avcı & Ünal İbret, 2016; Kuloğlu, Yaşar, & Özer, 2021; Neslitürk & Çeliköz, 2015; Özdemir- Beceren & Bilgen, 2019; Tarkoçin,

Berktaş, & Uyanık Balat, 2013; Yılmaz & Yılmaz, 2017), sınıf öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik görüşleri (Çağlayan, 2018; Batmaz & Erdoğan, 2019), ilköğretim öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik görüşleri (Can Aran & Demirel, 2013; Çengelci, Hancı, & Karaduman, 2013; Özmen, Er & Gürgil, 2012) incelenmiştir. Bu alanda birçok çalışma olmasına rağmen okul öncesinde öğretmenlerin ve velilerin değerler eğitimi ve şiddet olgusuna yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alandaki çalışmaların birçoğu tartışma kısmına katkıda bulunmuştur.

Yurtdışında yapılan araştırmalar. Samisinar & Fitriani (2020), “Character-Based Learning And Self-Development To Improve The Students Character Education” adlı çalışmada karakter temelli öğrenmeyi betimleyerek karakter eğitiminin uygulanışını ortaya çıkarmak ve karakter eğitimi ile öğrencinin kişilik gelişimi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Araştırmada hem nitel hem de nicel olmak üzere karma yöntem kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket, görüşme, gözlem ve belgeler kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 35 öğretmen ve 50 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına bakıldığında öğretmenlerin karakter eğitimi uygulamalarında adil davranma, başkalarına saygılı olma gibi değerleri rol model olarak çocukların içselleştirmelerini sağlamaları, akademik faaliyetler, sosyal ve dini etkinlikleri kullandıkları belirlenmiştir. Çocuklara kendilerini geliştirmeleri için rutin ve spontan etkinliklerle, örnek olarak ve programlanmış etkinlikler yapılmıştır. Sonuç olarak karakter temelli öğrenme süreci ile kişilik geliştirme arasında anlamlı bir bağ olduğu belirlenmiştir.

Albu (2014), “Pre-Primary Education Teachers And Their Values İn The Context Of Current Education Case Study” adlı çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin değerlere yönelik algılarını, ilkelerini ve inançlarını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Araştırma 2013-2014 yılları arasında yürütülmüş niteliksel bir çalışmadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 20 yıldan daha fazla görev yapan bir grup okul öncesi öğretmenleri (E1) ile 15 yıldan az görev yapan okul öncesi öğretmenlerin (E2) görüşleri ele alınmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin en çok önem verdikleri ortak değerlerin namus,

dürüstlük, saygı (başkasına, kendine), komşu ve aile sevgisi olduğu belirlenmiştir. E1 deki öğretmenlerin farklı olarak inanç değerini E2 deki öğretmenlerin ise dostluk güven, empati ve ciddiyet gibi değerlere önem verdikleri belirlenmiştir. İki gruptaki öğretmenlerin en az önem verdikleri ortak değerler ise maddi değerler ve iki yüzlülük/hiledir. Öğretmenlerin kendi kişilikleri ile ilgili benimsedikleri ortak değerler; saygı, adalet ve dürüstlüktür. Ancak iki grup arasındaki nesil farkını ortaya koyan ise E1 öğretmenleri güven, denge ve sevgi değerlerini benimserken E2 iç huzuru, saygınlık, bilgelik, ciddiyet ve mutluluk değerlerini benimsemişlerdir. Bu doğrultuda E1 deki öğretmenlerin kendini geliştirmeye alakalı konulardan bahsetmediği belirlenmiştir. İki gruptaki öğretmenlerinde başkaları ile kurdukları ilişkilerde önem verdikleri ortak değerlerin saygı, anlayış, dürüstlük olduğu belirlenmiştir. Öğretmenleri ayıran değerler ise E1 deki öğretmenlerin doğruluk, başkaları ile uyum ve güven değerlerini benimseyerek diğer insanlarla uyumu ön planda tuttıkları E2 grubu öğretmenlerinin ise iyi niyet, nezaket ve karşılıklı saygı değerlerini benimseyerek başkalarına karşı yardımda bulunma konusunda daha duyarlı oldukları belirlenmiştir. E1 ve E2 grubundaki öğretmenlerin okulda aşılması gereken temel değerlerin saygı olması gerektiği noktasında hem fikir olduğu belirlenmiştir. Son olarak tüm öğretmenlerin toplumun geleceği açısından var olmasını istedikleri değerlerin saygı ve sevgi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Thornberg & Oğuz (2013), "Teachers views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey" adlı çalışmada farklı kültürlerle sahip Türk ve İsveçli öğretmenlerin öncelikli değerleri ve değerler eğitime yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini farklı branşlara sahip 26 İsveçli ve 26 Türk öğretmen olmak üzere 52 öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında Türk ve İsveç öğretmenlerin öğrencilerin öğrenmeleri için gerekli gördükleri değer sıralamasından ilki kişisel değerlerdir. Kişisel değerler doğrultusunda başkalarına nasıl davranacağını gösteren saygı duyma, kibar ve nazik olma, empati kurmak, başkalarının size nasıl davranmasını istiyorsanız öyle davranmak, hoşgörülü olmak, önemsenmek, başkalarına yardım etmek ve adil davranmak gibi değerlere hem Türk hem de İsveç öğretmenlerin benzer

değerlere önem verdikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerine öğretmek istedikleri ikinci değer ise kendi sorumluluklarını almaya dayanan öz sorumluluk değeridir. Öğretmenlerin değerler eğitimindeki temel amaçları öğrencileri kabul edilebilir davranışları öğrenerek içselleştirmelerini sağlamak ve sosyalleşmelerine ortam hazırlamaktır. Türk ve İsveç öğretmenlerin değerler eğitimini gerçekleştirmede en etkili yolların rol model olma, değerleri günlük hayata yansıtma, tartışma, rol oynama gibi yöntemler olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda farklı kültürlere sahip Türk ve İsveç öğretmenlerin değerlere bakış açılarının çoğu konuda benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tay (2009), "Prospective Teachers' Views Concerning The Values To Teach In The Course Of Social Sciences" adlı çalışmada ilköğretim ve sosyal bilgiler bölümü öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde öğretilcek değerlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 305 ilköğretim öğretmen adayı ve 187 sosyal bilgiler öğretmen adayı olmak üzere 492 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan form kullanılmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda öğretmen adaylarının en çok önem verdikleri beş değer in saygı, sevgi, vatanseverlik, dürüstlük ve ahlak olduğu en az önem verdikleri değerlerin ise ekonomik olma, temizlik, tarihsel empati, ulusal bayrak sevgisi olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretmen adaylarının önemli gördükleri değerlerin nedenlerine ilişkin olarak kendini gerçekleştirme, başarılı olma, sosyalleşme, demokratikleşme, milli olma, barış ve zorunluluk gibi yedi başlık altında toplandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Miller, Kraus & Velkamp (2008), "Character Education as a Prevention Strategy for School-Related Violence" adlı çalışma bir protokole dayalı olan okul temelli karakter eğitiminin problemli davranışları önleme konusunda etkililiğini değerlendirmek amacı ile yapılmıştır. Çalışmada problemli davranışlara sahip dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri yer almıştır. Çalışmada gençler arasında okulda meydana gelen zorbalık ve şiddet davranışlarıyla ilgili risk faktörlerini azaltmak için özel müfredata dayalı karakter eğitimi, okul tabanlı bir yaz programı ve risk altındaki davranışta bulunan öğrencilerin velileri için aile programı

düzenlenmiştir. Yaz programına katılan öğrencilerin okul başarısında artış meydana geldiği, gözle görülen bir sosyal yeterlilik, okuma başarısında artış ve aile- çocuk ilişkisinde olumlu bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Karakter eğitimi programı, yaz programı ve aile programına dahil olan öğrencilerin uyuşturucu kullanan arkadaş sayısında azalma, akran baskısına karşı direnç kazanma, sosyal yeterlilikte artış, okuma başarısında artma ve ebeveyn ilişkilerinde olumlu yönde gelişmeler sağlandığı belirlenmiştir. Çalışma sonucunda karakter eğitimi, yaz programı ve aile programı bileşenlerinin çocuğun davranışlarında olumlu kazanımlar meydana getirdiği bu açıdan böyle bir eğitiminin çocuklar için yararlı olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Coombs Richardson & Homer (2005), “A Comparison Of Values Rankings For Selected American And Australian Teachers” adlı çalışmada ABD ve Batı Avusturalya’ da görev yapan ilkokul ve ortaokul öğretmenlerin değerler sıralamaları arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmek amaçlanmaktadır. Araştırmanın örneklemini 167 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma bulguları sonucunda Amerikan öğretmenlerin değer sıralamasında en fazla aile güvenliği, ulusal güvenlik, kurtuluş, mutluluk ve özgürlüğün yer aldığı en az ise bilgelik, sosyal tanıma, güzellik, zevk ve heyecan dolu bir yaşam dünyası olduğu belirlenmiştir. Avustralyalı öğretmenler grubunda ise değer sıralamasında en fazla aile güvenliği, mutluluk, kendine saygı, özgürlük ve barış içinde bir dünya olduğu en az ise kurtuluş, sosyal tanınırlık, güzellik, zevk ve heyecan dolu bir hayat olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda Amerikan ve Avusturalyalı öğretmenlerin değer sıralamalarında çok az farklılık olduğu ve çoğu değerlerin sıralamasında benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilecektir.

Araştırma Deseni

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, algıların ve olayların doğal ortamda bütüncül ve gerçekçi bir şekilde gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri ile nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim araştırma deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni birkaç kişinin bir olgu veya bir kavramla ilgili deneyimlerinden ortak bir anlam çıkarmaktır (Creswell, 2018). Olgubilim desenindeki amaç farkında olduğumuz halde ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 eğitim- öğretim yılında Van ilinde görev yapmakta olan 20 okul öncesi öğretmeni ve okul öncesi eğitimi alan 20 öğrenci velisi oluşturmuştur. Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi zengin bilgiye sahip olay, durum ve olguların keşfedilmesi ve derinlemesine çalışılmasıdır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Bu doğrultuda örnekleme belirleme kriteri, okul öncesi dönemde değerler eğitimin diğer kademelere göre daha yoğun bir şekilde verilmesi ve bu dönemin bireyin hayatını şekillendirmede çok önemli bir yere sahip olmasından dolayı değerler eğitimi ve şiddete yönelik görüşlerini belirlemek için okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin velileri seçilmiştir.

Tablo 3

Öğretmenlere İlişkin Kişisel Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Mesleki Kıdem Yılı	Görev Yapılan Kurum	Görev Yapılan Yerleşim Birimi	Seminer/Eğitim Alma Durumu
Ö1	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	İlçe	Evet
Ö2	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	İlçe	Hayır
Ö3	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	İlçe	Hayır
Ö4	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	İlçe	Evet
Ö5	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	İlçe	Hayır
Ö6	Kadın	11-15	Bağımsız Anaokulu	İlçe	Hayır
Ö7	Kadın	11-15	Bağımsız Anaokulu	İlçe	Hayır
Ö8	Kadın	16 ve üzeri	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Hayır
Ö9	Erkek	1-5	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Evet
Ö10	Kadın	11-15	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Hayır
Ö11	Erkek	6-10	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Hayır
Ö12	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Hayır
Ö13	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Hayır
Ö14	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Hayır
Ö15	Kadın	11-15	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Evet

Ö16	Kadın	6-10	Bağımsız Anaokulu	Merkez	Hayır
Ö17	Kadın	11-15	Anasınıfı	Merkez	Hayır
Ö18	Kadın	1-5	Anasınıfı	Köy	Hayır
Ö19	Kadın	6-10	Anasınıfı	Köy	Evet
Ö20	Kadın	1-5	Anasınıfı	Köy	Hayır

Tablo 3’de araştırmanın çalışma grubundaki 20 okul öncesi öğretmenine ait kişisel bilgilere yer verilmiştir. Bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin tamamına yakını (18/20) bayan, çok azını ise (2/ 20) erkekler oluşturmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerin mesleki kıdem süreleri incelendiğinde öğretmenlerin yarıdan çoğu (11/20) 6-10 yıl arasında çalışma süresi ile en çok hizmet yılına sahiptir. Diğer okul öncesi öğretmenleri ise (5/20) 11-15 yıl, (3/20) 1-5 yıl ve (1-20) 16 yıl ve üzeri hizmet yılına sahiptirler. Okul öncesi öğretmenlerin görev yapılan yerleşim birimine göre en çok (10/20) il yerleşim biriminde görev yapmakta diğer öğretmenler ise (7/20) İlçe/ Merkez ilçe ve (3/20) köy yerleşim biriminde görev yapmaktadırlar. Okul öncesi öğretmenlerinin çoğu (16/20) bağımsız anaokullarında görev yapmakta iken diğer öğretmenler (4/20) anasınıfında görev yapmaktadırlar. Okul öncesi öğretmenlerin değerler eğitimiyle ilgili seminer alma durumu incelendiğinde yarısından çoğu (15/20) değerler eğitimi ile ilgili seminer almış geriye kalan (5/20) öğretmen ise değerler eğitimi ile ilgili seminer almamıştır.

Tablo 4

Velilere İlişkin Kişisel Bilgiler

Katılımcı	Eğitim Durumu	Aile Gelir Durumu	Çocuk Sayısı
V1	Ortaöğretim	1000-2000	3
V2	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	1
V3	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	1
V4	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	1
V5	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	2
V6	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	2
V7	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	1
V8	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	2
V9	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	1
V10	Ortaöğretim	2001-4000	1
V11	İlköğretim	1000-2000	5
V12	Ortaöğretim	2001-4000	1
V13	Ortaöğretim	2001-4000	3
V14	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	3
V15	Yükseköğretim	4001 ve üzeri	1
V16	Ortaöğretim	2001-4000	3
V17	Ortaöğretim	4001 ve üzeri	2
V18	Ortaöğretim	4001 ve üzeri	2
V19	Ortaöğretim	4001 ve üzeri	2
V20	Orta Öğretim	4001 ve üzeri	2

Tablo 4’de araştırmanın çalışma grubundaki 20 veliye ait kişisel bilgi formuna yer verilmiştir. Bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan velilerin yarısından çoğu (15/20) kadın diğer kısmı ise (5/20) erkektir. Velilerin eğitim durumu incelendiğinde velilerin yarısı (20/10) yükseköğretim mezunudur. Diğer veliler ise

(9/20) ortaöğretim ve (1/20) ilköğretim mezunudur. Velilerin gelir durumu incelendiğinde velilerin yarısından çoğu (14/20) 4001 ve üzeri gelire sahiptir. Diğer veliler de (4/20) 2001- 4000 ve (2/20) 1000-2000 gelir düzeyine sahiptir. Velilerin çocuk sayıları incelendiğinde velilerin çoğunun (8/20) 1 çocuğa sahip olduğu, diğer velilerin ise (7/20) 2 çocuk, (4/20) 3 çocuk ve (1/20) 5 ve üzeri çocuğa sahiptir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin velileri ile görüşme yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırma kapsamında geliştirilen “Yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu” ve “Yarı yapılandırılmış veli görüşme formu” kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, bir konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak içi açık uçlu ve standartlaştırılmış soruların yer aldığı bir görüşme formudur (Güldü, 2021).

Yarı yapılandırılmış görüşme öğretmen formu. Araştırmada öğretmenlerin okul öncesi dönemde değerler eğitimi ve şiddet olgusu ile ilgili görüşleriyle ilgili ayrıntılı veri toplamak amacıyla öğretmenler için oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanması sürecinde ilgili alan yazın incelenmiştir. Bu doğrultuda sekiz sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Bu görüşme formunda okul öncesi öğretmenlerine; okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi, önem verdikleri değerler, şiddet ve şiddetin nedenleri, öğrencilerin şiddet davranışı göstermeleri, okul öncesi dönemde alınan değerler eğitiminin şiddeti azaltmadaki etkisi konularında görüşlerine yönelik sorulara yer verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme veli formu. Araştırmada velilerin okul öncesi dönemde değerler eğitimi ve şiddet olgusu ile ilgili görüşleriyle ilgili ayrıntılı veri toplamak amacıyla öğretmenler için oluşturulmuş yarı yapılandırılmış

görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu hazırlanması sürecinde ilgili alan yazın incelenmiştir. Bu doğrultuda dokuz sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Bu görüşme formunda velilere; değerler eğitimi, önem verdikleri değerler ve bu değerleri kazandırmak için yaptıkları çalışmalar, şiddet ve şiddetin nedenleri, çocukların şiddet davranışı göstermeleri ve şiddeti azaltmada okul öncesi döneminde değerler eğitiminin önemi konularında görüşlerine yönelik sorulara yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin değerler eğitimi ve şiddet olgusuna yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla içerik analizi ve betimsel analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. İçerik analizi, insan doğasını ve davranışlarını tespit etmek amacıyla doğrudan olmayan yollarla çalışmaya imkan tanıyan bir tekniktir. İçerik analizi ile bir metnin içindeki kelime ve kavramlar belirlenmektedir. İçerik analizi; amaçları belirleme, kavramları tanımlama, analiz birimlerini belirleme, mantıksal bir yapıyı geliştirme, kodlama kategorilerini tespit etme, sayma, yorumlama ve sonuçları yazıya geçirme aşamasından oluşmaktadır (Büyüköztürk, Ebru, Özcan Erkan, Karadeniz & Demirel, 2014). Veri analizinde kullanılacak diğer analiz tekniği olan betimsel analiz, elde edilen verileri düzenli ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmak amacıyla yapılan bir analizdir. Betimsel analiz çerçeve oluşturma, tematik çerçeve içerisinde verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması ile gerçekleşen dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Bilimsel araştırmalarda araştırma sonuçlarının inandırıcılığı önemli ölçütlerden biri olmakla birlikte; geçerlik ve güvenirlik, araştırmalarda en çok kullanılan iki ölçüt olarak kabul edilmektedir. Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu olduğu şekliyle değiştirmeden ve mümkün olduğu kadar yansız gözlemesidir. Güvenirlik ise, araştırma sonuçlarının tekrarlanabilirliği ve inandırıcılığı ile ilgilenen bir ölçüttür. Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliği Lincoln ve Guba'nın nitel araştırmalarda önerdiği stratejiler yardımıyla sağlanmıştır. Ancak bu stratejileri geçerlik ve güvenirlik kavramları çerçevesinde değil de nitel araştırmanın doğasına uygun alternatif kavramlar

kullanarak yapmaktadırlar. Bu stratejiler inandırıcılık (iç geçerlik), aktarılabirlik (dış geçerlik), tutarlılık (iç güvenirlilik) ve doğrulanabilirlik (dış güvenirlilik) tir (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Çalışmanın iç geçerliğini sağlamak için, çalışmada kullanılmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu için çalışmanın öncesinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşme formu ile ilgili bir akademisyen ve iki öğretmen görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinden hareketle araştırmacı tarafından formlar yeniden gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Çalışma yapılırken gönüllülük ilkesine göre hareket edilerek, katılımcılara görüşme öncesinde gerekli bilgiler aktarılmıştır. Katılımcılara araştırmmanın amacı hakkında bilgilendirme yapılmış, ses kayıt cihazıyla verileri kaydetme noktasında katılımcıların onayı alınmıştır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların her bir soruya verdikleri cevaplarını teyit etmeleri istenmiştir. Görüşmeler yaklaşık 25-30 dk sürmüştür. İç geçerliği sağlamak için katılımcıların kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevaplardan konu için dikkat çekici olanlara doğrudan alıntı şeklinde bulgular kısmında yer verilmiştir. İç geçerliği sınırılacak faktör olarak ise veri çeşitleme yapılamaması, veri toplama aracı olarak sadece görüşme tekniğinin kullanılması gösterilebilir. Araştırmanın dış geçerliğini sağlamak için araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, veri analizi ve bulguların düzenlenme şekli ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir.

Araştırmanın iç güvenirlliğini sağlamak için, araştırma yapılırken veriler ses kayıt cihazı yardımıyla koruma altına alınmış ve bulgular yorum yapmadan sunulmuştur. Ayrıca veri analizi esnasında oluşturulan kod, kategori ve temalar uzman tarafından okunmuş ve kontrol edilmiştir. Araştırmanın dış güvenirlliğini sağlamak için ise; çalışmanın giriş, yöntem, bulgular, sonuç ve tartışma bölümlerinin birbiriyle uyumlu olup olmadığı uzman görüşüne sunularak doğrulanmıştır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorum

Öğretmenlere İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine, okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen verilerden kodlar oluşturulmuştur. Kodlar, benzerlikleri açısından gruplanarak temalara ayrılmıştır.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE DEĞERLER EĞİTİMİNİN ÖNEMİ	TEMALAR	KODLAR
	BİREYSEL(41)	Kritik dönem (14) Kişilik gelişimi (7) Temel oluşturma (3) Yol gösterme (1) Hayata hazırlama (1) İlkokula hazırlama (1) Temel değerleri kazanma (12) Akademik hayata uyum (3) Paylaşmayı öğrenme (1) Sorumluluk kazanma (1) İletişim becerisi kazanma (1)
	EVRENSEL (9)	Ahlaki gelişim (3) Nezaket kurallarını öğrenme (2) Olumlu yönde davranış kazanma (1) Görgü kurallarını öğrenme (1) Güzel ahlaklı olma (1) İyi insan olma (1)
	TOPLUMSAL (7)	Sosyal hayata uyum (6) Ailenin yanlış tutumunu düzeltme (1)
	GELENEKSEL(1)	Gelenek ve göreneklerin öğretimi (1)

Şekil 2. Öğretmenlere göre okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemine ilişkin tema ve kodlar

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi bireysel, evrensel, toplumsal ve geleneksel olmak üzere dört temada ele alınmıştır. Temalara bakıldığında en çok “Bireysel” temada kod (41) üretilmiştir.

Okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi konusunda bireysel olarak okul öncesi dönemin kritik bir dönem olması, temel değerleri kazandırmada etkili olması, kişilik gelişimine katkıda bulunması açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okul öncesi dönem çocuğun hayatında temel olduğu için temelden değerler eğitiminin verilmesi çocukların hayatında atacağı adımlar açısından çok faydalı olacaktır.” Ö1

“Tüm değerler çocuk için önemli. Çocuğun ahlaki ve bilişsel gelişiminin temeli okul öncesi döneme dayanır. Değerlerin bu dönemde çocuğa aktarılması ve uygulatılması önemlidir.” Ö11

“Okul öncesi dönemde değerler eğitimi tabiki de çok önemlidir. Tüm değerlerin çocukların kişilikleri üzerinde etkili olduğunu düşünüyorum. Bu değerlerin erken yaşta kazandırılması çok büyük bir avantajdır.” Ö17

Evrensel temada okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre (9) kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre okul öncesi dönemde değerler eğitiminin ahlaki gelişimi sağlama, nezaket kurallarını öğrenme ve olumlu yönde davranış kazanmayı sağlamada etkili olduğu belirtilmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okul öncesi dönemde değerler eğitimi çok önemli bir yere sahiptir. Tüm değerler çocuk için önemli. Çocuğun ahlaki ve bilişsel gelişiminin temeli okul öncesine dayanır. Değerlerin bu dönemde çocuğa aktarılması ve uygulatılması önemlidir.” Ö11

“Bence okul öncesi eğitim temel taşlardan biridir. Bu dönemde alınan değerler eğitimi ile toplumsal hayata uyum ve karakter gelişimi için temel atılmış olur. Nezaket ve görgü kurallarını bilmeyerek, saygı, sevgi gibi değerleri benimsemeyerek kazanımlara ulaşamayız. Bu dönemde aile ile birlikte verebileceğimiz değerler çocukların bütün hayatını etkiler.” Ö15

“Örgün eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitimde değerler eğitimi, çocukların davranışlarında olumlu yönde değişim olmasını ve yaşantılar yoluyla öğrenerek gelişimsel olarak olgunlaşmasını sağlamaktadır.” Ö9

Toplumsal temada okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre (7) kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre okul öncesi dönemde değerler eğitimi çocukların sosyal hayata uyumunu kolaylaştırmakta ve ailelerin yanlış tutumunu düzeltmekte olduğu belirtilmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okul öncesi eğitim çocuğun zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir. Sosyal bir varlık olan insan okul öncesi eğitim ile ilk defa sosyal bir ortama dahil

olmaktadır. Bu anlamda çocuğun okul öncesi eğitimde kazanacağı değerler hem akademik hem de sosyal hayatına önemli derecede uyumunu kolaylaştırmaktadır.” Ö4

“Okul öncesinde değerler eğitimi ile ailenin yanlış tutumlarını da düzeltebiliyoruz.” Ö3

Geleneksel temada okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre (1) kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre okul öncesi dönemde değerler eğitimi gelenek ve göreneklerin öğretimi için önemli olduklarını belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okul öncesi dönemde değerler eğitimi çocukların kendi gelenek ve göreneklerin en doğru şekilde yaşantılarına aktarması açısından çok önemlidir. Bu yönde öğretmen hem model hem de öğreticidir.” Ö18

Okul öncesi öğretmenlerinin önem verdikleri değerler ve bu değerlere önem verme nedenleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Okul öncesi öğretmenlerine, hangi değerlere önem verdikleri ve bu değerlere önem verme nedenleri sorulmuştur. Bu doğrultuda okul öncesi öğretmenleri için önemli olan değerler ve bu değerlerin seçilme nedenlerini içeren bir tablo oluşturulmuştur.

Tablo 5

Okul öncesi öğretmenlerinin önem verdikleri değerler ve bu değerlere önem verme nedenleri

Değerler	Nedenleri
Saygı (19)	Temel değerler olması Topluma yararlı birey olmayı sağlama Şiddeti önleme Karakter oluşumuna katkı sağlama Sosyal hayata uyumu kolaylaştırma Olumlu yönde davranış değişikliğini sağlama Mutlu olmayı sağlama Karşısındakini incitmekten korkma Gelişime katkı sağlama

	Duygu ve düşüncelere saygı duymayı öğrenme Farklılıklara saygı duyma
Sevgi (15)	Temel değer olma Şiddeti önleme Topluma yararlı birey olma Karakter oluşumuna katkı sağlama Gelişime katkı sağlama Olumlu yönde davranış değişikliğini sağlama Mutlu olmayı sağlama Sosyal hayata uyumu kolaylaştırma
Yardımseverlik (12)	Zor durumda yardımcı olma Paylaşmayı öğrenme Sosyal hayata uyumu kolaylaştırma Sevginin oluşması İyi insan olma Mutlu olmayı sağlama Bencil olmama Olumlu yönde davranış değişikliğini sağlama Hayata hazırlama
Dürüstlük (7)	Doğru davranış sergileme Güvenin oluşması Sevginin oluşması Sosyal hayata uyumu kolaylaştırması Mutlu olmayı sağlama
Sorumluluk (6)	Gelişime katkı sağlama Olumlu yönde davranış değişikliği Sorumluluklarını bilme

	Sosyal hayata uyumu kolaylaştırma Hayata hazırlama
Hoşgörü (6)	Mutlu olmayı sağlama Hoş görebilme Karakter oluşumuna katkı sağlama Şiddeti önleme Topluma yararlı insan olma Hayata hazırlık
Empati (1)	Kendini onun yerine koymayı öğrenme

Tablo 5’de okul öncesi öğretmenlerinin önem verdikleri değerler ve bu değerlere önem verme nedenlerine yer verilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin en çok önem verdikleri değerlerin; *saygı, sevgi ve yardımseverlik* değerleri olduğu ve bu değerlerden sonra *dürüstlük, sorumluluk, hoşgörü ve empati* değerlerinin geldiği belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin *saygı, sevgi ve yardımseverlik* değerlerini temel değerler olmaları, topluma yararlı birey yetiştirilmesini sağlamaları, şiddeti önlemeleri, karakter oluşumuna katkıda bulunmaları, sosyal hayata uyumu kolaylaştırmaları, bireyin mutlu olmasını sağlamaları ve gelişime katkıda bulunmaları nedeni ile önem verdiklerini belirtmişlerdir. Bu değerlerin neden önemli olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bizim temelimizde saygı ve sevgi var. İkinin olmadığı bir değerler eğitiminin çok da faydalı olacağını düşünmüyorum. Bu değerler diğer değerlerin temellerini oluşturmaktadır.” Ö1

“Çocukların aileden sonra ilk eğitim aldıkları kurum okul öncesi eğitim olduğu için bu dönemde değerleri kazanarak iyi insanlar olmalarını ve toplumsal düzeni sağlama açısından bu değerlerin öğretimi önemlidir.” Ö2

“Toplumda meydana gelen şiddet olaylarını en aza indirmesi için bireylere saygı ve sevgiyi aşılamamız gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki sevgisiz ve saygısız yetişen bir nesil toplumda onarılamayacak yaralar bırakacaktır.” Ö4

“0-7 yaş dönemi çocuğun karakterinin oluştuğu bir dönemdir. Bu dönemde bu değerlerin verilmesi çok önemlidir.” Ö6

“Değerler eğitimi çocuğun bütün gelişim alanlarını ve hayatını etkiliyor. Çocuk üstün zekalı bile olsa insani değerleri eğer yeterince gelişmemişse akademik başarısı ona katkı sağlamaz.

Yardımsızlık değerinden mahrum olarak yetiştirilmiş bir çocuk bencil olacaktır. Bencil olan çocuk da sosyal hayatta mutsuz biri olacak ve çevresindekileri de mutsuz edecektir.” Ö15

Okul öncesi öğretmenlerinin önem verdikleri *dürüstlük, sorumluluk, hoşgörü ve empati* gibi diğer değerlerin neden önemli olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

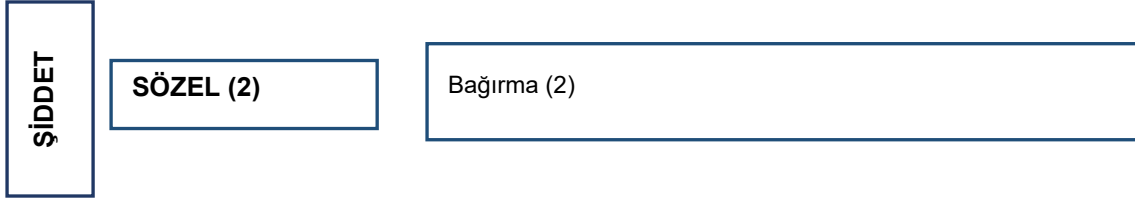
“Dürüstlük değeri çocukların öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde somut ve soyut davranışlarına samimi bir şekilde doğruluk katmasını sağlamaktadır. Günlük hayatta sosyal ilişkilerde ve okullardaki akran ilişkilerinde karşılıklı sevginin ve güvenin temelini oluşturan değerlerden biridir.” Ö9

“Çocuk montunu giymeyi bilmiyor ve diğer sorumlulukları konusunda bilgisiz bu sorun sorumluluk değeri ile ortadan kalkabilir.” Ö14

“Çocukların davranışlarında aşırı bir hoşgörüzlük var. Bu değeri benimsemeleri hayatlarında çok yararı olacaktır. Hoşgörü ve empati birbirinden ayrı düşünülemez. Bu değerın çocuğa kazandırılması çocuğun karşısındakini hoş görebilmesi için öncelikle kendini başkasının yerine koyması ve onu anlaması ile gerçekleşir.” Ö4

Okul öncesi öğretmenlerinin şiddet ve şiddetin nedenleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine, şiddet ve şiddetin nedenleri hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda şiddet hakkındaki görüşlerine Şekil 3’de, şiddetin nedenlerine ilişkin görüşlerine Şekil 4’de yer verilmiştir.

ŞİDDET	TEMALAR	KODLAR
	FİZİKSEL (20)	Fiziksel eylem (6) Bireye zarar verme (3) Bedenen incitme (1) Hayvana zarar verme (1) Kişiye izni olmadan dokunma (1) Kontrolsüz zorbalık (4) Döngüsel davranış (1) Bitkiye zarar verme (1) Fiziksel olarak yıpranma (1) Dövme(1)
	PSİKOLOJİK (19)	Psikolojik zarar verme (5) Haksızlığa uğrama (2) Çaresizliği dışa vurma (1) Duygusal olarak ihmal edilme (1) Hayata yön verememe (1) Ruhta kapanmayan yaralar bırakma (1) Psikolojik baskı (2) Hayatın kısıtlanması (1) Değersiz hissettirme (1) Zayıflık (1) Bağlı olma zorunluluğu (1)

Şekil 3. Öğretmenlere göre şiddete yönelik temalar ve kodlar

Okul öncesi öğretmenlerinin şiddet hakkındaki görüşleri *fiziksel, psikolojik ve sözel* olmak üzere üç temada ele alınmıştır. Temalara bakıldığında en çok “Fiziksel” temada kod (20) üretilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerine göre fiziksel şiddet temasında fiziksel eylem, kontrolsüz zorbalık, bireye zarar verme, hayvana zarar verme, bitkiye zarar verme ve kişiye izni olmadan dokunma olduğu belirtilmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Şiddet kişinin nesneye, bireye, hayvana, bitkiye davranışsal olarak zarar vermesidir.” Ö2

“Şiddet, savunmasız birine karşı uygulanan kontrolsüz zorbalıktır.” Ö11

Şiddet, insanın bedenene zarar görmesidir. Kişinin dokunulmaması gereken yerlerine izni olmadan temasta bulunulmasıdır.” Ö18

Psikolojik temada okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre (19) kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre öğretmenler şiddet hakkında psikolojik olarak zarara uğrama, psikolojik baskı, haksızlığa uğrama ve çaresizliği dışa vurma görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir:

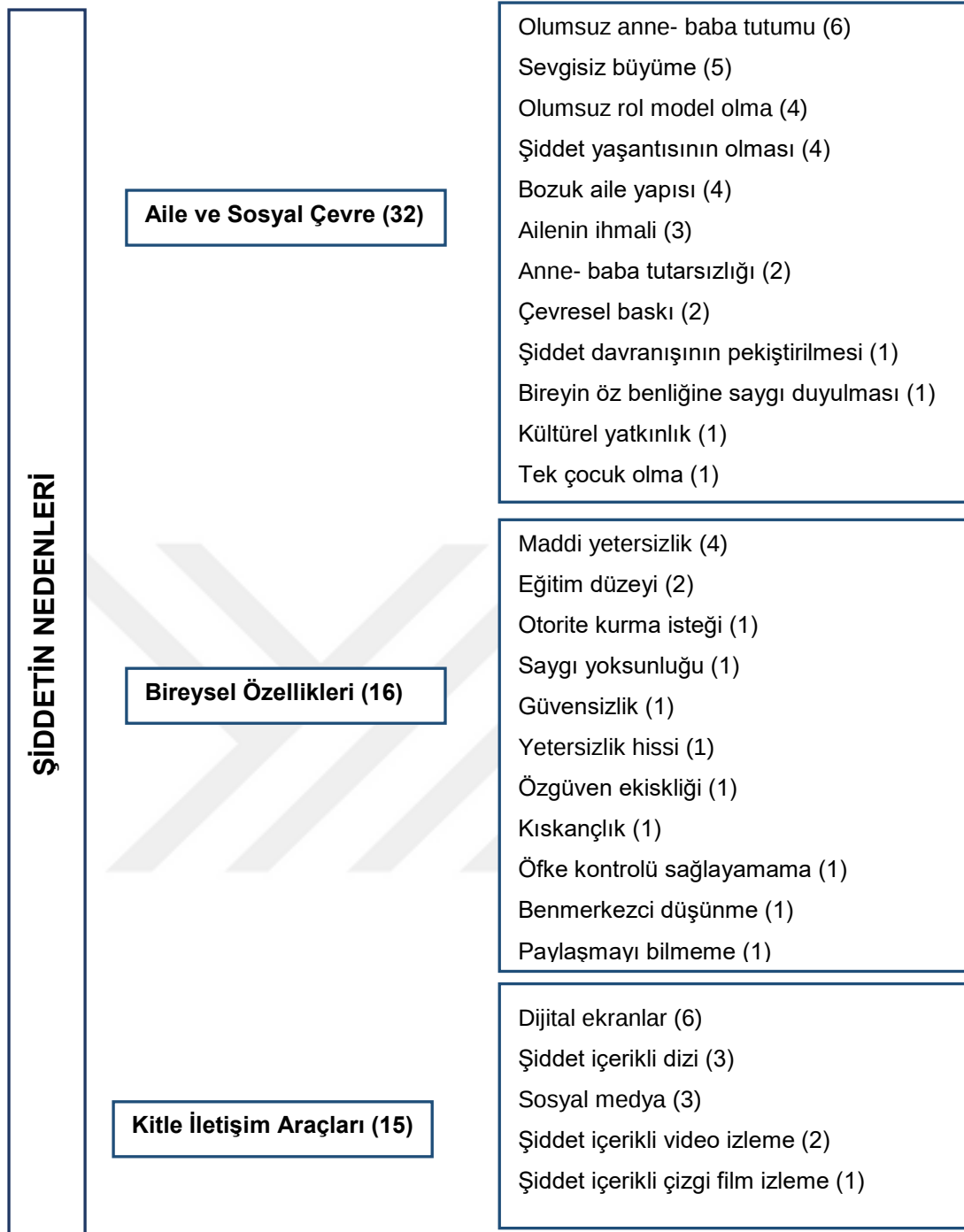
“Şiddet, psikolojik olarak etkileyen insana zarar veren bir durumdur.” Ö15

“Şiddet insanın çaresizliğini dışa vurma şeklidir.” Ö3

“Şiddet sadece dövme olarak algılanmamalı sözel ve davranışsal olarak her türlü şiddet mevcut. Şiddet kişiye yapılan haksızlıktır.” Ö10

Sözel temada okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre (2) kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre öğretmenler şiddeti, insana bağırma olarak tanımladıkları belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşü aşağıda verilmiştir:

“Şiddet insana hak etmediği halde bağırılmasıdır.” Ö

Şekil 4. Öğretmenlere göre şiddetin nedenleri

Okul öncesi öğretmenlerinin şiddetin nedenlerine ilişkin görüşleri “Aile ve sosyal çevre” (32), “Bireyin özellikleri” (16) ve “Kitle iletişim araçları” (15) olmak üzere üç temada gruplandırılmıştır. Temalara bakıldığında en çok aile ve sosyal çevre temasına yönelik (32) kod üretilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri aile ve sosyal çevre temasında olumsuz anne-baba tutumunun, sevgisiz büyümenin, olumsuz rol modellerin olmasının, şiddet yaşantısının olması ve bozuk aile

yapısına sahip olmanın şiddete neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Anne- babanın çocuk yetiştirirken ona karşı kötü davranışlar sergilemesi ve onurunu kıracak sözler söylemesi şiddeti ortaya çıkarır.” Ö6

“Bireyin ilk eğitim yeri olan ailede olumsuz davranışların olmasından dolayı çocuğun karakterine olumsuz yansması.” Ö9

“Dış dünya çok önemli insan görmediği hiçbir şeyi uygulamaz, çevresinden şiddet gören insan bunu uygular.” Ö1

“Ailede bireyin duygusal olarak ihmale uğraması, sevgi ve saygıyı tatmadan büyümesi ve fiziksel zarara uğramasıdır. Her zaman bunu bilmeliyiz ki ailenin yapısı bozulursa mutsuz ve şiddet dolu bir toplum ortaya çıkar.” Ö4

Bireyin özellikleri temasında öğretmenlerin görüşlerine göre (16) kod oluşturulmuştur. Okul öncesi öğretmenleri bireyin maddi yetersizliğinin, eğitim düzeyinin, otorite kurma isteğinin, saygı yoksunluğunun şiddete neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Bazı insanlar maddi yetersizlik yaşayıp sıkıntıya düştüklerinde öfkesini karşısındaki insana şiddet uygulayarak çıkarmaya çalışıyor.” Ö7

“İnsanın aldığı eğitim ile öğrendiği bilgiler ve kazandığı olumlu davranışlar kişiliğine yansımaktadır. Bu nedenle eğitim almayan bir insanın şiddet konusunda duyarlı olmasını beklemiyorum.” Ö15

“İnsan bir şeye gücünü yettiremediği zaman bir ortamda kendi otoritesini göstermek için şiddet uygular.” Ö3

“İnsanın çevresindekilere saygı duymamasından kaynaklı olarak karşısındaki insanlara her türlü eylemde bulunmaya hakkı olduğunu sanması.” Ö4

Kitle iletişim araçları temasında öğretmenlerin görüşlerine göre (15) kod oluşturulmuştur. Okul öncesi öğretmenleri dijital ekranların, şiddet içerikli dizilerin ve videoların şiddete neden olduğu görüşündedirler. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Dijital ortamlarda çocukların şiddet içerikli öğelere maruz kalması özellikle küçük yaştaki çocukları olumsuz etkiliyor.” Ö13

“Televizyon ya da internetten izlediği şiddet içerikli dizi ve videolarının rol model alınması.” Ö20

“Teknolojinin bilinçsiz kullanım ile çocuk ve ergenlerin ellerine verilen telefonlarda izlediği videolardan gördüklerinden etkilenmesi ve bunu etrafındakilere uygulamaya çalışması.” Ö3

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içerisinde şiddet davranışında bulunan öğrencilerin şiddet davranışında bulunma nedenleriyle ilgili görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine, sınıf içerisinde öğrenciler şiddet davranışı gösteriyorlar mı diye sorulduğunda 20 öğretmenden 3’ü öğretmen sınıf içerisinde şiddet davranışında bulunan öğrencilerin olmadığını belirtmişlerdir. 17 öğretmen ise sınıflarında şiddete davranışında bulunan öğrencilerin olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda şiddet davranışında bulunmalarının nedenlerine Şekil 5’de yer verilmiştir.

Şekil 5. Öğretmenlere göre öğrencilerin şiddet davranışı sergileme nedenleri

Okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilerin şiddet davranışında bulunma nedenlerine ilişkin görüşleri “Aile ve sosyal çevre (21)”, “Bireysel özellikler (12)”

ve “Kitle iletişim araçları (11)” olmak üzere üç temada gruplandırılmıştır. Temalara bakıldığında en çok aile ve sosyal çevre temasına yönelik kodlar (21) üretilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri aile ve sosyal çevre temasında öğrencilerin şiddet davranışında bulunmalarında olumsuz rol model olma, aşırı hoşgörülü anne-baba tutumu, şiddet yaşantısının olması, anne baba tutarsızlığı, kuralların olmaması, kötü arkadaş ortamı ve anne-babanın olmamasının neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Ailede babanın olmaması ve bundan dolayı çocuğu kabul edilemez bir hoşgörüde bulunulması ve kural konulmaması.” Ö4

“Aileden edindiği olumsuz davranışlar ve bunun karşılığında kazandığı ödüller neden olmaktadır.” Ö13

“Ailenin çocuğu şımarık yetiştirmesi ve çocuğun her şeyi yapabileceğini zannetmesi.” Ö16

“Ailede karşılaştığı şiddeti okulda arkadaşlarına aktarması.” Ö3

“Anne babanın tutarsız davranışları sonucu çocuğu etkilemesi.” Ö20

Bireysel temaya ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre (12) kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre öğrencilerin kıskançlık, benmerkezci düşünme, kendini ifade edememe ve yetersizlik hissinin şiddet davranışında bulunmalarına neden olduğu belirtilmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“El kasları yeterince gelişmediğinden etkinliklerde yeterince başarılı olamıyor. Bu durum da diğer arkadaşlarını kıskanmasına neden oluyor ve şiddete başvurarak bunu dışa vuruyor.” Ö19

“Çocuk bu dönemde benmerkezci düşünce yapısına sahip olması arkadaşlarıyla anlaşmazlık yaşamasına neden olmaktadır.” Ö5

“İletişim becerisi çok gelişmediği için ortama uyum sağlamakta zorlanıyor ve bu durumda hırçınlaşmasına neden oluyor.” Ö3

Kitle iletişim araçları temasına ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre (11) kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre öğrencilerin şiddet içerikli dizi izlemeleri, şiddet içerikli oyunlar oynamaları ve sosyal medyanın şiddet davranışında bulunmalarına neden olduğu belirtilmiştir. Bu temaya ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde:

“Çocuğun Tv’de izlediği dizilerden örnek alması.” Ö1

“Çocukların ellerine tablet veriliyor ve çocuklar da sürekli şiddet içerikli oyunlar oynuyor.” Ö10

“Çeşitli sosyal medya sitelerinden takip ettikleri kişilerin olumsuz davranışlarından etkilenmeleri.”

06

Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içerisinde yaşanan anlaşmazlık durumları, öğrencilerin anlaşmazlık durumlarında sergiledikleri davranışlar ve anlaşmazlıkları çözme yollarına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine, sınıf içerisinde yaşanan anlaşmazlık durumları, bu anlaşmazlık durumlarında öğrencilerin sergiledikleri davranışlar ve öğrencilerin anlaşmazlık durumlarında sorunlarını çözme şekilleri nelerdir sorusu sorulmuştur. Öğretmen görüşlerine göre sınıf içerisinde yaşanan anlaşmazlık durumları Şekil 6’da, anlaşmazlık durumlarında sergilenen davranışlara Şekil 7’de ve öğrencilerin anlaşmazlık durumlarında sorunlarını çözme şekillerine Şekil 8’de yer verilmiştir.

SINIF İÇERİSİNDE YAŞANAN ANLAŞMAZLIK DURUMLARI	
Materyalleri paylaşamama (17)	Sırada önde olma isteği (7)
Arkadaşını paylaşamama (2)	Oyunda ilk oynayan olma isteği (2)
Lider olmaya çalışma (2)	Arkadaşının etkinliğini beğenmeme (1)
Baskın olma çabası (1)	Zorla gruba girmeye çalışma (1)
En güzel etkinliği yapma yarışı (1)	Kendi görevini başkasına yaptırma (1)

Şekil 6. Öğretmenlere göre sınıf içerisinde yaşanan anlaşmazlık durumları

Okul öncesi öğretmenlerine göre sınıf içerisinde öğrenciler arasında en çok materyallerini paylaşmama (17) ve sırada önde olma isteği (7) konusunda anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin anlaşmazlık yaşadıkları diğer konuların arkadaşını paylaşamama, oyunda olma isteği, lider olmaya çalışma, arkadaşının etkinliğini beğenmeme, baskın olma çabası, zorla gruba girmeye çalışma, en güzel etkinliği yapmaya çalışma, kendi görevini başkasına yaptırma olduğu belirtilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Sınıf içerisinde çok fazla anlaşmazlık yaşanmıyor ama bazen oyun ve etkinlik sırasında meydana gelen anlaşmazlıklar oluyor.” Ö5

“Bu kuşak çocukları paylaşma duygusunu zor kazanıyorlar bu yüzden sınıfta bu konuda sorunlar yaşıyor.” Ö15

“El yıkamak için ya da yemekhaneye giderken çocuklar sırada hep önce olma çabası içerisinde bu da aralarında anlaşmazlıklara neden oluyor.” Ö11

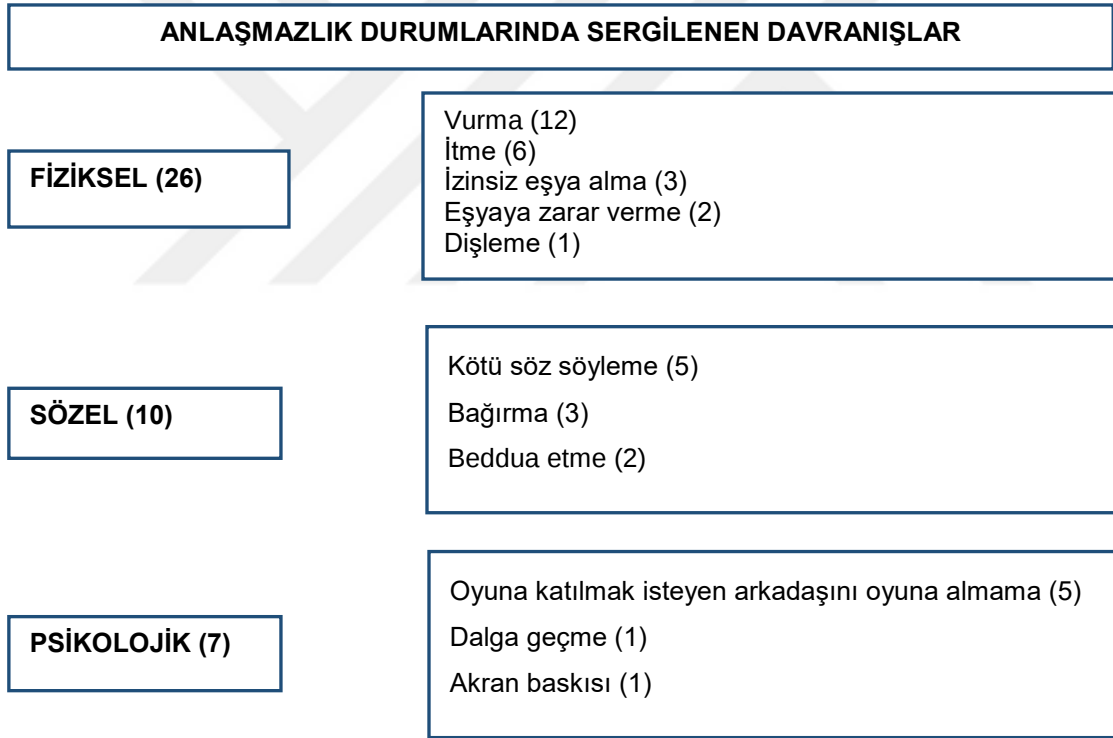
“Her çocuk önde olmak istiyor ve birbirlerini incitiyorlar.” Ö3

“Şiddete eğilimli çocuklarda alılgı duygusundan dolayı yaşanan baskın olma çabası.” Ö9

“Kendi görevlerini arkadaşlarına yıkıyorlar arkadaşını bunu yapmayınca psikolojik baskı yapıyor.” Ö15

“Etkinlik sırasında hep önde olma ve en güzel etkinliği yapma isteği arkadaşları ile çatışmalar yaşanmasına neden oluyor.” Ö19

“Sosyal arkadaş grubuna dahil olmak için hedef ilişki grubuna dahil olmak için zor yollarla kendini kabul ettirme çabası.” Ö9

Şekil 7. Öğretmenlere göre sınıf içerisinde yaşanan anlaşmazlık durumlarında sergilenen davranışlar

Okul öncesi öğretmenlerinin, öğrencilerin anlaşmazlık durumlarında sergilediği davranışlara yönelik görüşleri “Fiziksel (26)”, “Sözel (10)” ve “Psikolojik (7)” olmak üzere üç temada ele alınmıştır. Okul öncesi öğretmenleri öğrencilerin anlaşmazlık yaşadıkları durumlarda fiziksel olarak vurma, itme, izinsiz eşya alma,

eşyaya zarar verme ve dışleme davranışları sergilediklerini belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmenleri öğrencilerin sözel olarak arkadaşlarına kötü söz söyleme, bağırma ve beddua ettiklerini, psikolojik olarak da oyuna katılmak isteyen arkadaşını oyuna almayarak dışlama, arkadaşları ile dalga geçme ve arkadaşlarına baskı uygulama gibi davranışlarda bulunduklarını belirtmişlerdir. Bu temalara ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocuk istediğini elde edemediğinde elinde ne varsa çevresindeki herkese vuruyor.” Ö15

“Arkadaşı istediği şeyi yapmadığında “Annen baban ölsün” diyor ya da benimle oynamazsan beddua etmeye devam ederim diyerek tehdit ediyor.” Ö14

“Oyuna katılmak isteyen arkadaşını oyuna almayarak psikolojik şiddet uyguluyor.” Ö17

ANLAŞMAZLIK DURUMLARINDA UYGULANAN ÇÖZÜM YOLLARI

Öğretmenin yönlendirmesi ile çocukların kendi aralarında konuşarak anlaşmaları (11)

Öğretmen müdahalesi ile ortak çözüm yolu bulma (6)

Öğretmenin belirlediği kurallara göre hareket edilmesi (4)

Öğretmenin mola (düşünme) sandalyesine yönlendirmesi (1)

Öğretmenin tepki vermesi ile olayın kapanması (1)

Şekil 8. Öğretmenlere göre anlaşmazlık durumlarında kullanılan çözüm yolları

Okul öncesi öğretmenleri sınıf içerisinde yaşanan çatışma durumlarında en çok öğretmen yönlendirmesi ile öğrencilerin anlaşması (11) ile anlaşmazlıkların çözüme ulaştığını belirtmişlerdir. Öğrenciler arasında meydana gelen çatışmalarda birlikte ortak çözüm yolu bulma (6), belirlenen kurallara göre hareket etme (4), mola sandalyesinde düşünme (1) ve öğretmenin tepki vermesi ile olayın kapanması gibi çözüm yolları ile çatışma durumu son bulmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Olay çok ciddi ise iki taraf ile ayrı ayrı konuşarak sorunlarını çözmelerini istiyorum. Bir süre sonra bana gelmeden kendi problemlerini çözme becerisi geliştiriyorum.” Ö1

“Problem yaşandığında ilk bana geliyorlar. Sonra ben ortak yolu bularak anlaşmalarını sağlıyorum.” Ö17

“Bana başvuruyorlar ben de örneğin, paylaşma konusunda önceden konuştuklarımızı hatırlatıyorum. Oyuncaklarını sırası ile paylaşmaları için yönlendiriyorum.” Ö2

“Çocuklar arasında çatışma yaşanmadan önce sınıf içerisindeki kurallardan ve yapılmaması gerekenlerden bahsediyorum. Çatışma anında çocuklar nasıl davranması gerektiğini bildikleri için konuşup barışıyorlar.” Ö6

“Çocuklar okul öncesine çorun çözme becerisi ile gelmiyorlar. Bu nedenle ben bir problem durumu vererek çocukların beyin fırtınası yapmasını sağlıyorum. Daha sonra serbest oyun zamanında problemlerini nasıl çözdüklerini gözlemliyorum. Böylece sınıf içerisinde problem çözme ve empati becerisi gelişmiş olan çocuklar sorun olduğunda kendi aralarında konuşarak uzlaşıyorlar. Ör: orta alanda çocuklar oyun oynarken iki çocuk traktör için tartışılar arkadaşlarından biri gelip onlara şöyle bir çözüm önerisi sundu “Ben şimdi buradan sizi izleyeceğim. Sen beş tur diğeri de beş tur atarak traktörü kullanacaksın.” dedi ve arkadaşlarının problemine çözüm buldu.” Ö15

“Bazen kızıyoruz bazen de kendi sorunlarını çözmeleri için yönlendiriyorum ve birbirlerinden özür diliyorlar.” 011

Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasındaki ilişki hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Bu temada okul öncesi öğretmenlerine, değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri nelerdir? sorusu yöneltilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri arasından 1 öğretmen değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasında bir ilişki olmadığını düşünmekte geriye kalan 19 öğretmen ise değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasında bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasında bir ilişki olduğunu düşünen öğretmenler verilen değerler eğitiminin şiddeti azalttığı görüşündedirler. Bu duruma ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Şiddetin en büyük nedeni sevgisizliktir. Değerler eğitiminde sevgiyi ve saygıyı ne kadar sağlam verirsek bireyin şiddete yönelme davranışlarının azalacağını düşünüyorum.” Ö1

“Değerler eğitimi bireylere tam olarak aşılanamazsa birbirlerine sürekli zarar veren, birbiri ile paylaşımda bulunmayan insanların olduğu bir tablo ortaya çıkacaktır.” Ö3

“Saygının, sabrın, hoşgörünün ve adaletin olduğu bir yerde şiddete çok başvurulmaz. Değerler eğitimi, insanın şiddete olan meylinin azalması için önemli bir yere sahiptir.” Ö6

“Değerler eğitimi bizi iyi insan mottosu ile yönlendirdiği için olumlu ve somut şekilde çocuklara etki etmektedir. Değerler eğitiminin barındırdığı kavramlar çocukta şiddetin neden olduğu davranışları ortadan kaldırmaktadır.” Ö9

“Değerler eğitimi kapsamında çocukların yaptığı etkinlikler ile doğruyu- yanlış görerek bir sonraki davranışında ona dikkat etmeye çalışır ve karşısındakini incitecek davranışları da yapmaz.” Ö11

“Sıkı bir bağ olduğunu düşünüyorum. Çocuğa etrafındakileri üzmenin ne kadar kötü olduğunu yeterince benimsetmezsek çocuk şiddetin her şeklini uygular. Aynı zamanda maruz da kalabilir. Çocuğa bütünü bir parçası olmanın verdiği yükümlülükleri vermemiz gerekiyor. Bu da değerler eğitimi ile gerçekleşebilir. En iyi mühendisler ve bilim adamları bu bilgilerini kullanarak bir kimyasalla binlerce insanı öldürebilir. O yüzden bana göre bebeklikten başlayarak okul hayatı da dahil olmak üzere her dönemde değerler eğitiminin serpiştirilmesi gerekiyor. İnsani değerleri gelişmiş birey mutlu, faydalı ve kendine yetecek durumda olacaktır.” Ö15

“Bencillik, kendini düşünme, paylaşmayı istememe şiddeti doğuruyor. Bu durumda değerler eğitiminin okul aile iş birliği içinde verildiğinde çocuğun şiddete meylinin azalacağını düşünüyorum.” Ö20

Yukarıda öğretmen görüşlerinde belirtildiği üzere alınan değerler eğitiminin sevgi, saygı, paylaşma, hoşgörü, adalet ve sabır değerlerinin sağlam temellerle bireye kazandırılması, bireyin doğruyu yanlış bilmesi, bireyin bütünü bir parçası olduğu anlayışına sahip olması, bireyin mutlu olması, bireyin kendine yetmesi ve bireyin çevresindeki insanları düşünmesini sağlamasının şiddeti azalttığı vurgulanmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerine göre şiddeti azaltmak için önem verdikleri değerlere ilişkin bulgular. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine, şiddeti azaltmak için hangi değerlere önem verilmelidir sorusu sorulmuştur. Öğretmenlerin verdikleri cevaplar önem sırasına göre Şekil 9’da verilmiştir.

ŞİDDETİ AZALTMAK İÇİN ÖNEM VERİLEN DEĞERLER	
Saygı (14)	Sevgi (11)
Yardımseverlik (9)	Hoşgörü (7)
Adalet (3)	Dürüstlük (2)
Vatanseverlik (1)	Sabır (1)

Şekil 9. Öğretmenlere göre şiddeti azaltmak için önem verilmesi gereken değerler

Okul öncesi öğretmenleri şiddeti azaltmak için en çok saygı (14) değerine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin saygı değerlerinden sonra şiddeti azaltmak için sevgi (11), yardımseverlik (9), hoşgörü (7), adalet (3), dürüstlük (2), vatanseverlik (1) ve sabır (1) değerlerine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler bu değerler ile bireyin kendisini değerli olarak görmesini, sevildiğini

hissetmesini, karşısındakini her hali ile kabul etmeyi, haklarını bilip ona göre davranmayı ve kişilere verilecek tepkileri yumuşatarak şiddetin önüne geçtiğini belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri şöyledir:

“Kişinin karşısındaki konuşurken saygı duymaması ve karşısındakine kendini değersiz hissettirmesi şiddetin ortaya çıkmasına neden olur.” Ö3

“Sevilince şiddetin azaldığını gördük. Karşılıklı saygı çerçevesinde insan kendini değerli hissederse şiddete yönelme durumu olmaz.” Ö1

“En çok paylaşım noktasında şiddete meyledilebiliyor. Bu yüzden bu değer benimsenmesi gerekiyor.” Ö3

“Hoşgörülü olan çocuk karşısındakini olduğu gibi kabul eder ve onu değiştirmek için zorlamaz onunla nasıl bir dostluk kurmasını gerektiğini bilir.” Ö8

“Adaleti bilen çocuk kendi haklarını bilir ve ona göre davranır. Bu yaşta bunu bilen kendi ve başkasının hakkına sahip çıkar.” Ö8

“Çocuk vatani sevmeyi en basiti doğaya canlılara ve bulunduğu yere zarar vermemesi gerektiğini bilmeli ve sahiplenmelidir.” Ö18

“Sabır çok önemlidir. Kişiye göstereceğimiz tepkiyi yumuşatır.” Ö14

Okul öncesi öğretmenlerinin uygulanan değerler eğitiminin şiddeti azaltmadaki etkisi hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmada okul öncesi öğretmenleri uyguladıkları değerler eğitiminin şiddeti azaltmadaki etkisi hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Okul öncesi öğretmenleri uygulanan değerler eğitiminin sınıfta şiddet olaylarını azalttığını belirtmişlerdir. Uygulanan değerler eğitiminin şiddete etkisine Şekil 10'da yer verilmiştir.

DEĞERLER EĞİTİMİ UYGULAMALARININ ŞİDDETİ AZALTMAKADAKİ ETKİSİ
Olumlu yönde davranış değişikliği sağlayarak şiddete yönelik davranışları azaltma (9)
Okul aile işbirliği ile kazanılan değerlerin davranış problemlerini azaltması (6)
Saygıyı öğrenerek karşısındakini incitmemeye özen gösterme (5)
Paylaşmayı öğrenerek iyi ilişkiler kurma (3)
İncitmeden sevmeyi öğrenme (3)
Empati becerisi kazanarak başkasının duygularını anlama (2)
Toplumsal hayata uyum sağlayarak iyi insan olma (1)
Güven duygusunu tadarak insanlara güvenmeyi öğrenme (1)

Şekil 10. Öğretmenlere göre değerler eğitimi uygulamalarının şiddete etkisi

Okul öncesi öğretmenleri uyguladıkları değerler eğitimi sonucunda öğrencilerin olumlu yönde davranışlar kazanarak (9) şiddeti azalttığını belirtmişlerdir. Okul- aile iş birliği ile kazanılan değerler (6), saygı değerini kazanma (5), paylaşmayı öğrenme (3), incitmeden sevmeyi öğrenmenin (3) ve empati değerini kazanmanın (2) öğrencilerin şiddete yönelik davranışlarda bulunmalarını önlediği belirtilmiştir. Öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Verilen değerler eğitiminin sınıf ortamında oluşan problemler ve olumsuz davranışlar üzerinde olumlu etkileri gözlenmektedir.” Ö4

“Değerler eğitimi şiddete yönelik meyli bir nevi azaltır ama tamamen bitirmez. Sadece okulda değil aile ve çevreninde bu eğitimi çocuğa tutarlı bir şekilde benimsetmesi gerekiyor. Eğer bu sağlanamazsa kalıcı bir sonuç alınamaz. Dönem başında bulduğu her şeyi fırlatan ve kötü sözler söyleyen bir çocuk okul- aile işbirliği ile verilen değerler eğitimi sonucunda yaptığı hataları farkına vararak olumlu yönde davranışlar sergilemeye başladı.” Ö6

“Sürecin başında beslenme saatinde yemeğini kimse ile paylaşmayan çocuk kazandığı yardımseverlik değeri ile zamanla yemeği olmayan arkadaşı ile yemeğini paylaştı. Çünkü kendisi de zor durumda olunca arkadaşının yemeğini vereceğini biliyor. Bu nedenle bu değerleri öğrenen ve yaşatan çocukların şiddete yöneleceklerini zannetmiyorum.” Ö15

“Olumlu yönde etkilemektedir. Sınıfımızda arkadaşı yere düşünce yardım etmek yerine tekme atıp iten çocuk vardı. Yardımseverlik ve sevgi değeri ile bu çocuk arkadaşlarına daha hassas davranıp onları incitmeden sevmeyi öğrendi.” Ö14

“Olumlu yönde etkilemektedir. Çocuklar geldiklerinde kendilerini dünyanın merkezinde gördükleri için arkadaşlarının düşmeleri ve canının acıması hoşlarına gidiyor. Sosyal ortam yoksa bu değerlerin yaşanacağını düşünmüyorum. Bu nedenle okul öncesi eğitim başlangıç için çok kritik bir dönem. Çocuk girdiği ilk sosyal ortam olan okul öncesi eğitim ile empati duygusu kazanarak arkadaşlarına zarar vermemeyi öğrenir.” Ö15

Velilere İlişkin Bulgular

Velilerin değerler eğitimi hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmaya katılan velilere, değerler eğitimi hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Verilen cevaplar doğrultusunda elde edilen verilerden kodlar oluşturulmuş. Kodlar, benzerlikleri açısından gruplanarak temalara ayrılmıştır.

DEĞERLER EĞİTİMİ	TEMALAR	KODLAR
	BİREYSEL(31)	Temel değerleri kazanma (14) Gelecek hayata katkı (4) Kişilik gelişimi (3) Bireysel fayda (2) İletişim becerisi kazanma (2) Kendini koruma (1) Davranış problemini azaltma(1) Örnek alınan eğitim (1) Kendine önem verme (1) Sorumluluk sahibi olma (1)
	TOPLUMSAL(11)	Sosyal hayata uyum (4) Toplumsal fayda (2) Topluma önem verme (2) Toplumun mihenk taşı (1) Aile birliği (1) Çevreye saygı (1)
	EVRENSEL (8)	Ahlaki eğitim (3) İyi insan olma (3) Koşulsuz kabul (1) Terbiye (1)
	DİNİ (4)	Dini değerler (2) Peygamber ahlakı (2)
	GELENEKSEL (3)	Gelenek ve görenekler (2) Örf ve adetler (1)

Şekil 11. Velilere göre değerler eğitimine yönelik temalar ve kodlar

Velilerin değerler eğitimine yönelik görüşleri *bireysel, toplumsal, evrensel, dini ve geleneksel* olmak üzere beş temada ele alınmıştır. Temalara bakıldığında en çok “Bireysel” temada (31) kod üretilmiştir. Veliler değer eğitimini bireysel olarak temel değerleri kazanma, gelecek hayata katkı, kişilik gelişimi, bireysel fayda, iletişim becerisi kazanmayı sağlama, kendini korumayı öğrenme, davranış problemlerini azaltma ve örnek davranışları kazandırma olarak tanımlamaktadırlar. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Değerler eğitimi deyince aklıma sevgi, saygı, hoşgörü geliyor. Değerler eğitimi ailede başlayan okulda devam etmesi gereken bir eğitimidir. Okul ncesi eğitimde değerler eğitimine çok önem verilmeli çünkü bundan sonraki kademelerde ocuk daha acımasız oluyor. Okul öncesinde değerler eğitimine yeterli önem verilirse okulun diğer kademelerinde ocuk daha az davranış problemi yaşayacak ve toplumsal açıdan daha uyumlu bir birey olacaktır. Bu nedenle çocuğun gelecek hayatı için değerler eğitimi çok önemlidir.” V1

“Değerler eğitimi okul öncesi eğitiminde sorumluluk ve saygı değerlerinin kazandırılmasıdır. Okul ncesi eğitimle birlikte aile içinde de çocukların sevgi ve saygı çerçevesinde eğitilmesidir.” V20

“Değerler eğitimi iyi bir iletişim ve hoşgörü ile olabilir. Değerler eğitimi kişilik gelişimi için çok önemlidir. ocuk değerleri nemsemezse kendine ve çevresine önem vermez. Bu da çocuğun toplumda yer edinememesine neden olur.” V6

“Değerler eğitimi ile insan dürüst olmayı öğrenip en ufak yalanın bile çok kötü bir şey olduğunu biliyor. Bunun dışında değerler her yönden bireyin yaşamını etkilemektedir. Bu nedenle değerler eğitiminin küçük yaşlardan itibaren kazanılmasından yanayım.” V11

Velilerin görüşlerine göre toplumsal temada (11) kod oluşturulmuştur. Toplumsal olarak sosyal hayata uyum, toplumsal fayda, topluma önem verme ve toplumun mihenk taşı görevi gördüğü belirtilmiştir. Bu temaya göre veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Değerler eğitimi ailede başlayan ve okulda devam etmesi gereken bir eğitimidir. Okul ncesi eğitimde değerler eğitimine çok önem verilmeli çünkü bundan sonraki kademelerde ocuk daha acımasız oluyor. Okul öncesinde değerler eğitimine yeterli önem verilirse okulun diğer kademelerinde ocuk daha az davranış problemi yaşayacak ve toplumsal açıdan daha uyumlu bir birey olacaktır.” V3

“Değerler toplumda mihenk taşı görevi görmektedir. Değerler insanların sosyalleşmesi ve sağlıklı iletişim kurması için önemli bir kavramdır.” V6

“Küçük yaşta alınan değerler eğitimi hem birey için hem de toplum için çok faydalı olur.” V12

Evrensel temada velilerin görüşlerine göre (8) kod oluşturulmuştur. Velilerin değerler eğitimini konusunda evrensel olarak ahlaki eğitim, iyi insan olma, koşulsuz kabul ve terbiye olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Değerler eğitimi kapsamında kişisel ve ahlaki değerlerimiz var. Değerler eğitimi insanın iyi biri olması açısından önem taşımaktadır. Ancak toplumda bunun karşılığını aldığını düşünmüyorum. Çocuğa değerleri ne kadar kazandırmaya çalışsak da çocuğun çevresinde ve dijital ekranda gördükleri, öğrendiği değerleri yansıtmıyor ve bu da çocuğun değerleri hayata aktaramamasına neden olmaktadır.” V4

“Bir bütünlük geliyor aklıma. Değerler eğitimi insanın konuşmasını, duruşunu etkiliyor. Çocuğun gelecekte iyi bir insan olması için çok önemli bir eğitimidir.” V10

“Değerler eğitimi çok güzel bir şey. Değerler eğitimi ile çocuk oturmasını kalkmasını, karşısındaki insanı her hali ile kabul etmeyi ve ona saygı duymayı öğrenir. Ailede değerler öğretilse de okulda bunun öğretilmesi bambaşka bir şeydir. Çünkü okulda çocuk anneyi öğretmenden daha çok dinler ve öğretmenin yaptıkları daha etkili olur. Değerler eğitimi çocuğun alacağı terbiye için çok önemli ve bu tüm hayatını etkilemektedir. Okul aile işbirliği ile değerler vermelidir.” V17

Dini temada velilerin görüşlerine göre (4) kod oluşturulmuştur. Velilerin değerler eğitimini dini temada dini değerler ve peygamber ahlakı olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Değerler eğitimi deyince aklıma dini değerler ve peygamberimizin sünneti geliyor. Peygamber efendimizin sünnetleri değerlerin nasıl uygulanması gerektiğini göstermektedir. Bu yüzden çocukların daha iyi yetişmesi için peygamber sünnetine göre eğitilmesi gerekir.” V15

Geleneksel temada velilerin görüşlerine göre (3) kod oluşturulmuştur. Velilerin değerler eğitimini gelenek ve görenekler, örf ve adetler olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu temaya ilişkin veli görüşü aşağıda verilmiştir:

“Değerler eğitimi deyince aklıma çocuğa vereceğimiz ahlaki değerler, örf ve adetler geliyor.” V2

Velilerin önem verdikleri değerler ve bu değerlere önem verme nedenlerine ilişkin bulgular. Velilere, hangi değerlere önem verdikleri ve bu değerlere önem verme nedenleri sorulmuştur. Bu doğrultuda veliler için önemli olan değerler ve bu değerlere önem verme nedenlerini içeren bir tablo oluşturulmuştur.

Tablo 6

Velilerin önem verdikleri değerler ve bu değerlere önem verme nedenleri

Değerler	Nedenleri
Saygı (15)	Özel gereksinimli bireylere saygı duymayı öğrenme Yaşlılara saygı duymayı öğrenme Küçüğüne saygı duymayı öğrenme İyi insan olmayı sağlama Mutlu olmayı sağlama Değerlere anlam katma Sağlam karaktere sahip olma Toplumsal kalkınmayı sağlama Başarılı biri olmayı sağlama Gelecek hayata katkıda bulunma Topluma yararlı birey olma
Sevgi (12)	Sağlam karaktere sahip olma Değerlere anlam katma Mutlu olmayı sağlama İnsan olmanın gerektirdiği değer Şiddeti azaltma Kendini sevmeyi öğrenme Çevresindekileri sevmeyi öğrenme Hayvanları sevmeyi öğrenme Toplumsal kalkınmayı sağlama İyi insan olmayı sağlama
Dürüstlük (8)	İyi insan olmayı sağlama Topluma yararlı birey olma Doğruyu yanlış bilme Değerlere anlam kazandırma Güven duyma Kendine ve başkasına saygı duymayı sağlama Gelecek hayatına katkıda bulunma
Vatanseverlik (5)	İyi insan olma Mutlu olmayı sağlama Vatanını sevmeyi sağlama
Sorumluluk (3)	Başarılı olma İnsan olmanın gerektirdiği değer

Yardımseverlik(3)	Zor durumda olanlara yardım etme İyi insan olma Gelecek hayatına katkıda bulunma
Merhamet (2)	Topluma yararlı birey olma İyi insan olma
Hoşgörü (2)	İyi insan olmayı sağlama İnsan olmanın gerektirdiği değer
Sabır (1)	Zorluklarla baş edebilmeyi sağlama

Tablo 6’ da velilerin önem verdikleri değerler ve bu değerleri tercih etme nedenlerine yer verilmiştir. Velilerin en çok “Saygı” (15), “Sevgi” (12) ve “Dürüstlük” (8) değerlerine önem verdikleri belirlenmiştir. Veliler saygı, sevgi ve dürüstlük değerlerini iyi insan olmayı sağlamaları, sağlam bir karaktere sahip olmada katkıda bulunmaları, toplumsal kalkınmayı sağlamaları, topluma yararlı bireyler olmaları ve çevresindekilere saygı duymaya katkı sağlamaları nedeni ile önem verdiklerini belirtmişlerdir. Bu değerlerin neden önemli olduğuna ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Sağlıklı bir birey yetiştirmek istiyorsak bu değerlerin olması şart. Çocuk sevgiyi dozunda yaşayıp büyüğüne, küçüğüne ve özel insanlara karşı saygı göstermeyi öğrenirse daha mutlu bir çocuk olacağına inanıyorum.” V3

“Dünyanın oluşumu zaten sevgi üzerine. Bu değerler çocukta kesinlikle olması gerekiyor. Bu değerler olmadığı zaman problemler meydana gelir. Bir insanın sevgi ile adım atması çok önemli. Örneğin: Bitkiler üzerinden deney yapılıyor. Bir bitkiye kötü sözler söylenirken diğerine iyi sözler söylenip sevgi gösteriliyor. Sevgi sözcükleri alan bitki daha çok açıyor. Bir bitki bile bunu yapıyorsa çocuğa gösterilen sevgini ona ne güzellikler katacağını düşünemiyorum” V6

“Toplumun kalkınması için olmazsa olmaz değerler sevgi ve saygıdır. İnsan istediği kadar eğitim alsın bu değerleri kazanmadığı zaman bir hiçtir.” V8

“Bir insan dürüst oldu mu tüm değerler anlam kazanır. Dürüst insan kendini doğru tanıtır. Böylece toplumda iyi bir insan olarak yer edinebilir.” V5

“Çocuğun evde, okulda veya çevresinde insanlara saygı duyması gerekiyor. Saygı illaki olacak saygı olunca her şey olur.” V18

Velilerin önem verdikleri diğer değerler vatanseverlik (5), sorumluluk (3), yardımseverlik (3), merhamet (2), hoşgörü (2) ve sabır (1) değerleri olduğu

belirlenmiştir. Bu değerlerin neden önemli olduğuna ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocuğun neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmesi ve iyi bir insan olması için bu değerleri kazanması gerekmektedir. Çocuğumun kötülükten ziyade tüm insanlara iyi davranmasını ve bu değerleri yaşatmasını istiyorum.” V2

“Bu değerler çocuğumun eğitimi ve geleceği için önemlidir. Çocuğum bu değerleri kazanarak çevresine yararlı bir insan olabilecek.” V12

“Gelecekte daha iyi bir insan olması için önemli değerlerdir. Bu değerler ile birey hem kendi hem de toplumun mutlu olmasını sağlayabilir.” V13

Velilerin önem verdikleri değerleri kazandırmak için yaptıkları çalışmalara ilişkin bulgular. Araştırmaya katılan velilere çocuklarına önem verdikleri değerleri kazandırmak yapılan çalışmalar nelerdir sorusu sorulmuştur. Velilerin cevapları doğrultusunda gruplandırmalar yapılmıştır.

DEĞERLER EĞİTİMİNİ KAZANDIRMAK İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR		
Yöntem, Teknik ve Strateji (56)	Rol model olmak (20)	Soru- cevap (11)
	Yaparak- yaşayarak (10)	Oyun oynama (4)
	Anlatım (4)	Beyin fırtınası (2)
	Sosyal etkileşim (1)	Geleneksel davranışçı(1)
Araç-Gereç Kullanımı (7)	Kitap okuma (7)	

Şekil 12. Velilerin önem verdikleri değerleri kazandırmak için yaptıkları çalışmalar

Velilerin değerler eğitimi kazandırmak için yaptıkları çalışmalar “Yöntem, teknik ve stratejiler” (56) ve “Araç-gereç kullanımı” (7) olmak üzere iki temada ele alınmıştır. Veliler değerleri kazandırmak için yöntem, teknik ve strateji olarak en çok rol model olmak, soru-cevap, yaparak-yaşayarak, oyun oynama ve anlatıma ağırlık vermişlerdir. Veliler araç-gereç kullanımı temasında ise kitap okumaya önem verdiklerini belirtmişlerdir. Velilerin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Ona doğru insan olmayı öğretmeyin zira o size benzeyecektir sözünden de anlaşıldığı gibi çocuklara değerler en etkili rol model olunarak verilebilir.” V17

“Bazı olumsuz davranışlarında çocuğumla konuşup doğruyu bulmaya çalışıyorum. Ve çocuğuma inandığımı hissettiriyorum.” V16

“Sevgi öncelikle ailede verilmesi gereken bir davranış çocuğa sevildiğini gösterme ve hissettirmek, gerek çocukla oyunlar oynayarak gerek birlikte bir anı paylaşarak ya da çocuğa sarılarak bir birey olarak sevildiğini gösterilmelidir. Saygı değeri için de öncelikle anne babanın birbirine karşı olan tutumu ile örnek olması gerekir evde çocuğumuza saygı sınırları konusunda uyarılarda bulunarak bundan dolayı nasıl bir tutum sergilemesi gerektiğini konuşarak öğretmeye çalışıyoruz.” V20

“Kendi odasını toplama, yemek masasını hazırlama, ağaç dikme hafta sonu dışarda çöp toplama ve sokak hayvanlarını besleme gibi sorumluluklar verilerek bu hem kendi sorumluluklarını hem de çevre bilinci oluşmasını sağlıyoruz.” V14

“Akşamları ailecek vakit geçirebileceğimiz oyun saatleri ve sohbet saatleri oluyor Burada çocuklarla sevgi değerinin yaşanarak öğrenmesini sağlıyoruz. Benim eşim din kültürü öğretmeni sohbet saatlerimizde peygamber efendimizin ahlakından bahseder. Kurandan örnekler verir. Ve ahlaki değerleri böyle benimsetmeye çalışıyoruz.” V5

“Sofraya otururken bile yemeğe saygı duymayı ve şükretmeyi öğretiyorum. Kendinden yaşça büyük birine nasıl saygı duyması gerektiğini anlatıyorum. Tabi bunları anlatmakla kalmayıp rol model olmaya çalışıyoruz.” V18

“Evde değerler eğitimi ile ilgili kitap okuyoruz. Sohbet ediyoruz.” V12

Velilerin şiddet ve şiddetin nedenleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmaya katılan velilere, şiddet ve şiddetin nedenleri hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Velilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda şiddet ve şiddetin nedenlerine ilişkin kodlar üretilmiştir. Bu kodlar benzerliklerine göre gruplanarak Şekil 13’de ve Şekil 14’de iki ayrı şekilde gruplandırılmıştır.

ŞİDDET	TEMALAR	KODLAR	
	PSİKOLOJİK (15)	Kötü hissettirme (3)	Yıkıcı davranış (2)
	FİZİKSEL (11)	Çökertilme (2)	Baskı uygulama (2)
		Güçsüzün ezilmesi (2)	Kırıcı davranış (2)
		İstenilmeyen şeyin yapılması (1)	Kalpde hasar bırakma (1)
SÖZEL (6)	FİZİKSEL (11)	Tokat atma (4)	Yaralama/ zarar verme (3)
		Kötü davranış (3)	Canın acıtılması (1)
SÖZEL (6)	SÖZEL (6)	Rencide etme (2)	Aşağılayıcı söz söyleme (2)
		Kınama (1)	Kötü söz söyleme (1)

Şekil 13. Velilere göre şiddete yönelik temalar ve kodlar

Velilerin şiddet hakkındaki görüşleri *psikolojik, fiziksel ve sözel* olmak üzere üç temada ele alınmıştır. Temalara bakıldığında en çok “Psikolojik” temada (18) kod üretilmiştir. Velilere göre psikolojik şiddet temasında kötü hissettirme, yıkıcı davranış, psikolojik olarak çökertme, baskı kurma, güçsüzün ezilmesi ve kırıcı davranışlar yer almaktadır. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Şiddet insanın kendini kötü hissetmesine neden olan davranıştır. Bir insanın hayatını altüst eden psikolojik olarak çökerten bir durumdur.” V8

“Psikolojik şiddet, kişisel davranışlar üzerine yapılan baskılardan oluşur. Çocuğun sürekli aile bireylerine baskı yaparak istediklerini yerine getirmeleri için zorlaması ve ailenin de çocuğun davranış ve becerilerindeki eksiklikten dolayı çocuk üzerinde kurmuş oldukları baskı psikolojiyi şiddettir.” V20

“Şiddet güçlünün güçsüzü ezmesidir. Şiddet çok kötü bir şeydir. Şiddetin ne bir insana ne de herhangi bir hayvana uygulanmaması gerekmektedir.” V17

“Şiddet denince aklıma insana yapılanlar sonucu oluşan kırgınlıklar geliyor.” V15

Fiziksel temada velilerin görüşlerine göre 11 kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre veliler şiddetin fiziksel olarak tokat atma, yaralama- zarar verme ve kötü davranış olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Kişiye tokat vurulması, hırpalaması şiddetin bir göstergesidir.” V12

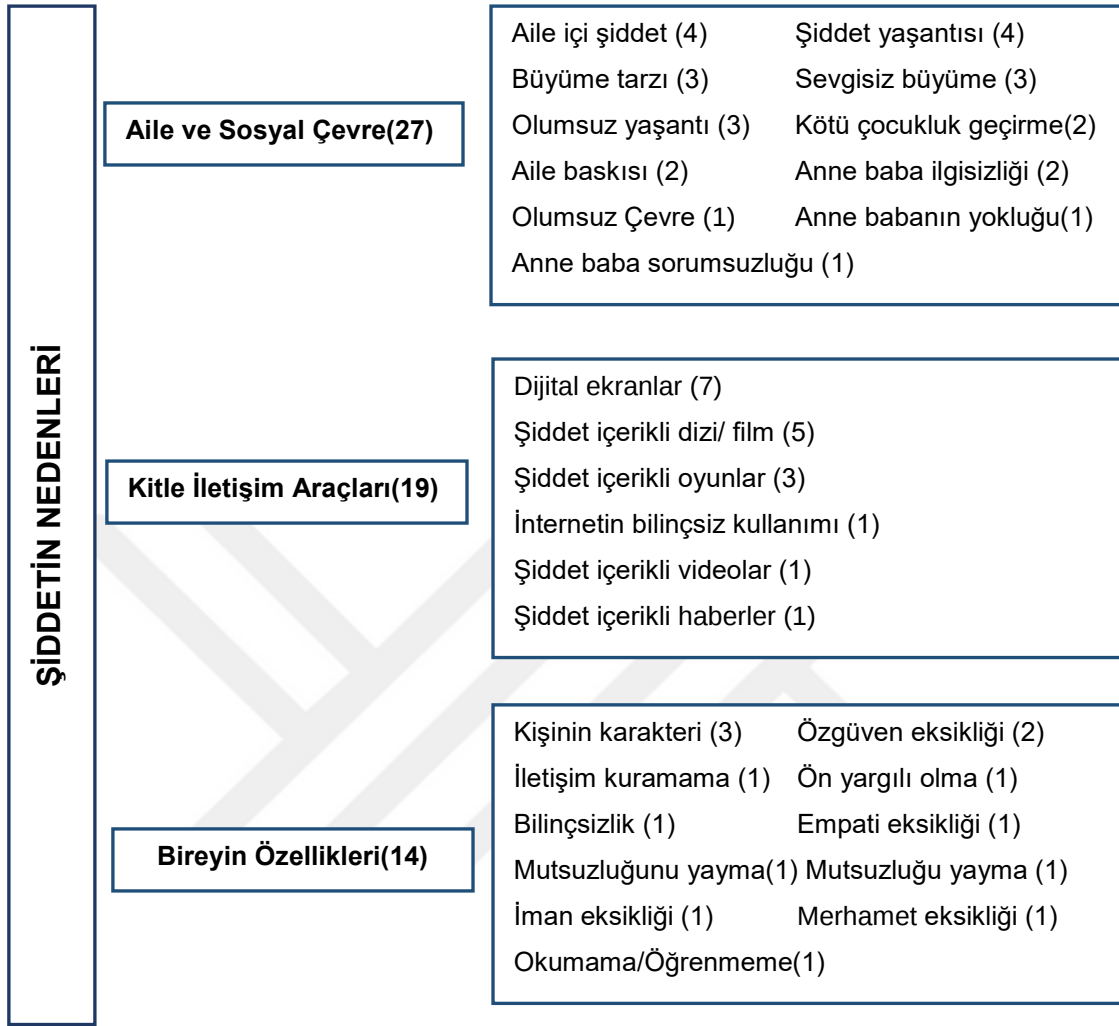
“Şiddet kişiyi yaralayarak ve ona zarar vererek meydana gelmektedir.” V3

“Şiddet fiziksel ve psikolojik olmak üzere iki boyutta ele alınmalıdır. Fiziksel şiddet dövme ile olur. O da kişinin daha çok kötü davranışlarda bulunmasına neden olur.” V11

Sözel temada velilerin görüşlerine göre 6 kod oluşturulmuştur. Bu temaya göre veliler şiddeti rencide etme ve aşağılayıcı söz söyleme olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Hiçbir fiziksel temas olmadan da karşıdakini rencide ederek şiddet uygulayabilirsiniz.” V4

“Şiddet sözlü olarak aşağılamaktır. Birine fiziksel şiddet uygulanırsa belki ağrısı geçer ama sözlü şiddet daha büyük bir yara bırakır.” V5

Şekil 14. Velilere göre şiddetin nedenleri

Velilerin şiddetin nedenlerine ilişkin görüşleri “Aile ve sosyal çevre” (27), “Kitle iletişim araçları” (19) ve “Bireyin özellikleri” (14) olmak üzere üç temada gruplandırılmıştır. Temalara bakıldığında en çok aile ve sosyal çevre temasına yönelik kodlar üretilmiştir. Veliler aile ve sosyal çevre temasında aile içi şiddetin, şiddet yaşantısının olmasının, büyüme tarzının, sevgisiz büyümenin, olumsuz yaşantıların şiddete neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Sağlıksız bir çocukluk yaşayan sağlıksız bir birey olur. Şiddet temelden gelir. Aileden gelen baskı daha sonra başka ortamlarda ortaya çıkar. Bu da kişinin ne gördüyse onu uygulaması anlamına geliyor.” V1

“Anne babaların sorunlarını üstesinden gelemedikleri zaman çocuklarına şiddet uygulayarak içlerini rahatlatmaları.” V11

“Çocukluktan gelen bir şey hani üstüne basa basa deriz ya 0-6 yaş çocuk eğitimi çok önemli diye yani o çağlarda çocuk psikolojik veya fiziksel şiddet görürse bu onun sosyal ve özel hayatına yansıyacaktır.” V2

“Evine önem vermeyen ve sorumluluklarını bilmeyen babalar ve küçükken anne babadan sevgi görmeme şiddete neden olmaktadır.” V12

“Çevresindeki arkadaşlarının olumsuz davranışlarda bulunması.” V16

Kitle iletişim araçları temasında velilerin görüşleri doğrultusunda (19) kod oluşturulmuştur. Veliler kitle iletişim temasında dijital ekranların, şiddet içerikli diziler/ filmlerin, şiddet içerikli oyunların, şiddet içerikli videoların, şiddet içerikli haberlerin ve internetin bilinçsiz kullanımının şiddete neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Şiddete dijital ekranların neden olduğunu düşünüyorum. Çocuk tv’de izlediği karaktere bürünüyor. Bu da çocuğun mutsuz olmasına neden oluyor.” V3

“İzlediğimiz diziler, filmler ve oynadığımız oyunlarda var olan şiddet içerikleri de buna neden olabilmektedir.” V8

“Şiddet içerikli oyunların çocuğun içinde kötülük tohumu oluşturması ve bu tohumun ilerleyen yıllarda filizlenerek çevresine zarar verici davranışlara dönüşmesi.” V17

“Anne bana gözetimi dışında medya kullanımı şiddeti tetiklemektedir. İzlenen şiddet içerikli videolar çocuğun bilinçaltına işliyor.” V2

“Haberlerde şiddet olaylarına çok yer verilmesi ve bunun insanlar tarafından alışılacalmış bir durum olarak görülmesi.” V5

Bireyin özellikleri temasında velilerin görüşlerine göre 14 kod oluşturulmuştur. Velilerin bireyin özellikleri temasında kişinin karakteri, özgüven eksikliği, iletişim kuramama, ön yargılı olma ve bilinçsizliğin şiddete neden olduğu görüşündedirler. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Kişinin karakterinde şiddete yönelim varsa bunun engellenmesi zor olmaktadır.” V10

“Kişinin kendinde gördüğü eksikliği şiddet ile kapatmaya çalışması.” V6

“İnsanların birbirleri ile konuşmadan ön yargılı bir şekilde davranmalarının şiddete neden olduğunu düşünüyorum.” V3

Velilerin aile içerisinde yaşadıkları çatışmalar ve yaşanan çatışmaları çözme şekillerine ilişkin görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmada velilere aile içerisinde yaşadıkları çatışmalar ve çatışmaları çözme şekilleri sorusu sorulmuştur. Veli görüşlerine göre aile içerisinde yaşanan çatışmalar Şekil 15’de ve aile içinde yaşanan çatışmaları çözme yöntemleri Şekil 16’da yer almaktadır.

AİLE İÇERİSİNDE YAŞANAN ÇATIŞMALAR

- Çocuk yetiştirmede anne baba tutarsızlığı (6)
- Çocuğun istediklerini hemen yaptırmada ısrarcı olması (3)
- Sorumlulukların yerine getirilmemesi (3)
- Eşlerin birbirlerine vakit ayıramaması (3)
- Çocuğun söz dinlememesi (2)
- Annenin çalışması (1)
- Sosyal ilişkilerin eve yansması (1)
- Görev dağılımında anlaşmazlık (1)
- Annenin disiplinli olma takıntısı (1)

Şekil 15. Velilere göre aile içerisinde yaşanan çatışma durumları

Veliler aile içinde en çok çocuk yetiştirken anne- baba tutarsızlığından (6) dolayı çatışma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aile içerisinde yaşanan diğer çatışmalar ise çocuğun istediğini yaptırmada ısrarcı olması, ailede sorumlulukların yerine getirilmemesi, eşlerin birbirlerine vakit ayırmaması, çocukların söz dinlememesi, annenin çalışması ve sosyal ilişkilerin eve yansmasıdır. Aile içerisinde yaşanan çatışma durumlarına ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocuk yetiştirme noktasında eşim ile tutarsızlıklar oluyor. Ben çok düzenli ve disiplinli bir insanken eşim de çok rahat ve kendini sıkmayan bir insan böyle olunca çocuğumuzun da davranışlarında istediğim kalıcı şeyler olmuyor.” V16

“Çoğunlukla kızım ile aramızda istediği şeylerin hemen olması noktasında anlaşmazlık oluyor. Bunun dışında aile içerisinde bir problemimiz yok.” V2

“Oğlum oyun oynamayı çok sevdiği için ödevlerini yapmak istemiyor bende ödevlerini yapmasını istediğimde çatışma yaşanıyor. Ayrıca aile içerisinde eşim ya da çocuğum sorumluluğunu yerine getirmediğinde sorunlar yaşanıyor.” V5

“Benim çalışmamdan dolayı çocuklarla çok ilgilenmemem eşimi ile aramızda çatışmalara neden oluyordu.” V6

“Çocuğumun beni dinlemediği zamanlar oluyor. Beni dinlemesini ve istediklerimi yapmasını istiyorum.” V12

“Eşimle birbirimize vakit ayıramamaktan dolayı bir anlaşmazlık durumu oluyor. Sonra içimizde bazı şeyler birikiyor.” V15

“Eşim ve kızlarım çok iyi niyetli oldukları için çevresindeki insanlar bunu suistimal edince eve geldiklerinde problemler yaşıyoruz.” V1

AİLE İÇERİSİNDE YAŞANAN ÇATIŞMALARDA KULLANILAN ÇÖZÜM YOLLARI

Konuşarak anlaşma (9)	Kurallar koyma (4)
Beraber vakit geçirme (3)	Oyunlarla görev dağılımı yapma (2)
Annenin iş hayatına ara vermesi (1)	Özeleştirme yapma (1)
Ortak çözüm yolu bulma (1)	Hatasını anlayarak özür dileme (1)
Sevgi gösterme (1)	Ortak çözüm yolu bulma (1)

Şekil 16. Velilere göre aile içerisinde yaşanan çatışmalarda kullanılan çözüm yolları

Veliler aile içerisinde yaşanan çatışma durumlarında en çok konuşarak (9) çatışma durumlarını çözdüklerini belirtmişlerdir. Veliler aile içerisinde yaşanan çatışma durumlarını çözmek için ayrıca kurallar koyma, beraber vakit geçirme, oyunlarla görev dağılımı yapma ve annenin iş hayatına ara vermesi gibi yollar ile çözüm bulduklarını belirtmişlerdir. Veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çatışma durumlarında kurallar koyarak disiplinle çözüyoruz.” V11

“Ben bu konuda eşim ve kızım ile konuşup her şeyin bir sınırı olması gerektiğinden bahsediyorum onlara yol göstermeye çalışıyorum.” V1

“Anlaşmazlık durumunda konuşarak birbirimizi anlamaya çalışıyoruz ve anlaşmazlık durumu ortadan kalkıyor. Bu yüzden konuşarak çözülmeyecek hiç bir şey olmadığına inanıyorum.” V5

“Hafta sonu bir gün ailemiz için bir günde arkadaşlarımız ile vakit geçirebileceğimiz günler belirliyoruz. Böyle çözmeye çalışıyoruz bu durumu bunun dışında çözülmeyecek hiçbir şey yok.” V7

“Görev dağılımı konusunda taş kağıt makas oyunu ile bu sorunu çözüyoruz.” V3

“Çalışma hayatıma ara verdim ve çocuklara daha çok vakit ayırdığım için eşim ile bu anlaşmazlığı yaşamadık bir daha.” V6

Velilere göre okul öncesi eğitimi alan çocuğun kardeşi (varsa), arkadaşı veya çevresi ile yaşadığı anlaşmazlıklar ve anlaşmazlık durumlarında gösterdiği tepkilere ilişkin bulgular. Araştırmada velilere, okul öncesi eğitimi alan çocuğun kardeşi, arkadaşları veya çevresi ile yaşadığı anlaşmazlıklar ve anlaşmazlık durumlarında verdiği tepkiler nelerdir sorusu sorulmuştur. Veliler arasından 4 veli çocuğunun kardeşi, arkadaşları veya çevresi ile hiç anlaşmazlık yaşamadığını belirtmiştir. 16 veli ise çocuğun anlaşmazlık yaşadığı durumların olduğunu belirtmiştir. Veli görüşlerine göre çocukların yaşadığı anlaşmazlıklar Şekil 17’de ve çocuğun anlaşmazlık durumlarında sergilediği davranışlar Şekil 18’de yer verilmiştir.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ALAN ÇOCUKLARIN ANLAŞMAZLIK YAŞADIĞI KONULAR

Materyal paylaşmama (10)	Aşırı hassas düşünmeden dolayı (2)
Akran zorbalığına uğrama (2)	Başarma hırsı (2)
Arkadaşlarının onu şikayet etmesi (1)	Arkadaşının etkinliğini beğenmeme (1)
Hoşuna gitmeyen şeyleri söyleme (1)	Ortama uyum sağlayamama (1)

Şekil 17. Velilere göre okul öncesi eğitimi alan çocukların anlaşmazlık yaşadığı konular

Veliler okul öncesi eğitimi alan çocukların en çok materyal paylaşma (10) konusunda anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların anlaşmazlık yaşadığı diğer konular ise aşırı hassas davranmadan dolayı anlaşılabilirlik meydana gelmesi, akran zorbalığına uğrama, başarma hırsı, arkadaşlarının onu şikayet etmesi, arkadaşının etkinliğini beğenmeme, hoşuna gitmeyen şeyleri söyleme, ortama uyum sağlayamama ve kardeş kıskançlığıdır. Velilerin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Kızım çok hassas biri olduğu için arkadaşları ile anlaşmazlık yaşandığında çok üzülüyor. Bu konuda sıkıntı yaşıyor.” V1

“Kızım empati becerisi çok gelişmiş olduğu için bir arkadaşı diğerini üzünce kızım da buna karşı çıkıyor bu da arkadaşı ile çatışmasına neden oluyor.” V3

“Çocuğum tek çocuk olduğundan dolayı paylaşmayı hiç bilmiyordu. Bu da arkadaşları ile sorun yaşamasına neden oluyordu.” V15

“Kardeşi ile sürekli oyuncak paylaşımında kavga eğilimi göstermekte ayrıca sürekli bir şeyler paylaşırken birinci olma önceliğinin kendinde olması tutumunu sergilemekte abisi ona sevgi gösterdiğinde bile vuruyor.” V20

“Çocuğum kendisi hakkında konuşulmasından ya da şikayet edilmekten hoşlanmaz. Böyle bir durum yaşayınca arkadaşları ile anlaşmazlıklar yaşar.” V4

“Genelde arkadaşları ile anlaşmazlıklar yaşanıyor. Bir arkadaşının kitabına çirkin dediği için o da sinirlenmiş ve tartışmışlar.” V9

“Çocuğum özgüveninden dolayı arkadaşlarının hoşuna gitmeyen şeyler söyleyebiliyor. Bu durumda arkadaşları ile anlaşmazlık yaşanıyor.” V6

“Eşimin tayin durumundan dolayı yeni bir yere geldik ve buradaki ortama ayak uydurma noktasında çok sorun yaşadı. Bu da özellikle arkadaşları ile anlaşmazlık yaşamasına ve kendi kabuğuna çekilmesine neden oldu.” V13

“Abisi ile aralarında kıskançlık oluyor. Abisine bir ödev bile yapınca bana da yaptırın diyor. Onun dışında çevresi ile uyum içinde olan bir çocuk bu nedenle bir problem yaşamıyor.” V18

Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocukların Anlaşmazlık Durumlarında Sergilediği Davranışlar		
Fiziksel (15)	Ağlama (9)	Vurma (4)
	Hırçın davranma (1)	İtme (1)
Sözel (11)	Bağırma (5)	
	Kızma (4)	
Psikolojik (6)	Öğretmene söyleme (1)	
	Hoşuna gitmeyenleri söyleme (1)	
	Kendi köşesine çekilme (2)	Küsme(2)
	Tedirgin olma (1)	Sinirlenme (1)

Şekil 18. Velilere göre okul öncesi eğitimi alan çocukların anlaşmazlık durumlarında sergilediği davranışlar

Velilerin, okul öncesi eğitime devam eden çocukların anlaşmazlık durumlarında sergilediği davranışlar “Fiziksel” (15), “Sözel” (11) ve “Psikolojik” (7) olmak üzere üç temada ele alınmıştır. Velilerin görüşlerine göre çocukların anlaşmazlık durumlarında en çok fiziksel (15) temadaki davranışları sergiledikleri belirlenmiştir. Veliler çocukların anlaşmazlık durumlarında fiziksel olarak ağlama, vurma, hırçın davranma ve itme davranışlarında bulunduklarını belirtmişlerdir. Veliler çocukların çatışma durumlarında sözel olarak bağırarak, kızmakta, öğretmene söylemekte ve hoşuna gitmeyen durumları da arkadaşına söylemekte olduklarını belirtmişlerdir. Veliler çocukların anlaşmazlık durumlarında psikolojik olarak da kendi köşesine çekildiklerini, küstüklerini, tedirgin olduklarını ve sinirlendiklerini belirtmişlerdir. Bu temalara ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Böyle davranan arkadaşı ile konuşur.” V3

“Üzülen arkadaşının üzüldüğünü fark edip rehber öğretmen ile görüşmesini sağlar.” V3

“O an istemediği şeyler söyler.” V8

Veliler çocukları ile anlaşmazlık yaşadıkları durumlarda nasıl davrandıklarına ilişkin bulgular. Araştırmada velilere, çocukları ile anlaşmazlık yaşadıkları durumlarda nasıl davrandıkları sorusu sorulmuştur. Velilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda Şekil 19’da gruplamalar yapılmıştır.

ÇOCUKLAR İLE ANLAŞMAZLIK YAŞANDIĞINDA SERGİLENEN DAVRANIŞLAR	
Konuşma (8)	Kızma (8)
Uyarma(6)	Ortak çözüm yolu bulma (6)
Ceza verme(5)	Vurma (3)
Düşünmesine fırsat verme(2)	Sınırlarını belirtme (1)

Şekil 19. Velilerin çocukları ile anlaşmazlık durumunda sergilediği davranışlar

Veliler çocukları ile anlaşmazlık yaşadıkları durumlarda en çok “Konuşma” (8) ve “Kızma” (8) davranışları sergilediklerini belirtmişlerdir. Velilerin çocukları ile anlaşmazlık yaşadıkları durumlarda sergiledikleri diğer davranışlar uyarma, ortak çözüm yolu bulma, ceza verme ve vurma değildir. Bu konuda velilerin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Önce istemediğim şeyi yapmaması için konuşuyorum. Eğer istemediğim davranışı yapmayı sürdürürse yaptığı şeylerin sonuçlarına katlanmasını söylüyorum.” V2

“Önce konuşarak yapmaması gereken davranışın nedenini açıklıyorum. O da bana bu davranışı neden yapmak istemediğini anlatıyor. Eğer benim dediğim doğru ise uyarırım ancak o kendi açıklamasında haklı ise istediği şeyi yapmasını sağlarım.” V3

“Bazı durumlarda inatçılık yaptığı oluyor. Bu durumda kızıyoruz. Bana göre ideal anne baba televizyondaki gibi her zaman anlayışlı değildir. Anne babanın bazen resmi bazen de arkadaş olması gerekiyor. Bu otoriteyi kurması gerekiyor.” V7

“Kalabalık bir ortamda isem sessiz kalıyorum ya da susturmaya çalışıyorum. Evdeyse konuşup yaptığının yanlış olduğunu anlatıyorum. Eğer bu konuda ısrarcı olursa ben de kızıyorum ona tabi daha sonra bunun pişmanlığını yaşıyorum.” V9

“Eğer bunu yaparsan zarar görürsün diye uyarırım. Buna rağmen beni dinlemezse kızarım sonra vazgeçer.” V1

“Anne olarak yaptığı davranışların yanlış olduğunu uyarmaktayım. Uyarılarımın dikkate alınmaması durumunda bazen sözselsel bazen de fiziksel olarak uyarmak durumunda kalmaktayım.” V20

“Eşimle önce ne yapabileceğimiz konusunda istişare ediyoruz. Bunu neden yaptığını düşünüyoruz. Ona göre çocuğumuz ile konuşarak çözüme varıyoruz.” V5

“Başlarda ona kızıyordum. Daha sonra konuşarak bunu aşabileceğimizi anladıktan sonra çocuklarımla konuşuyorum ve ortak yol bulmaya çalışıyorum.” V17

“Katı bir şekilde ceza veriyorum ya da disiplin kurduğum konulardan geri dönmüyorum. Tutarlı bir şekilde davranmaya çalışıyorum.” V11

“Sevdiği şeylerden mahrum ederek ceza veriyorum.” V13

“İlk şiddete başvuruyordum. Ama şimdi öyle bir şey yapmıyorum. Önce sakinleşip yaptığı davranışın doğru olmadığını söylüyorum ve doğru yolu buluyoruz. V16

“Sinirlerime önce hakim olamıyorum. Kızıyorum, sesimi yükseltiyorum ve çok sinirlenince tokat atıyorum ama sonra özür diliyorum.” V18

Velilerin okul öncesi eğitimi alan çocuğun şiddet davranışında bulunma nedenleriyle ilgili görüşlerine ilişkin bulgular. Velilere okul öncesi eğitimi alan çocukların şiddete göstermekte midir eğer çocukların şiddete eğilimi varsa bunun nedeni nedir sorusu sorulmuştur. Velilerin verdikleri cevaplar şekil 20’de gruplandırılmıştır.

ÇOCUKLARIN ŞİDDET DAVRANIŞI GÖSTERMELERİ

HAYIR (14)

EVET (6)

Tek çocuk olma
Kardeş kıskançlığı
Mizaç
İlgi görme isteği
Özenti
Anlaşılmadığı düşüncesi
İsteddiği şeyin olmaması

Şekil 20. Velilere göre çocukların şiddete yönelme durumları ve nedenleri

Veliler arasında 14 veli okul öncesi eğitimi alan çocukların şiddete yönelik davranışlarda bulunmadıkları görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. Veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocuğumu şiddet eğilimli olduğunu düşünmüyorum. Benim kızımın şimdiye kadar kimseyi dövdüğünü görmedim Çünkü ailenin genelinde şiddet yok. Konuşarak problemlerimizi çözmeye çalışıyoruz.” V1

“Çocuğumun şiddete eğilimli olduğunu düşünmüyorum. Bir gün babasına arkadaşının onu vurduğunu söyledi. Babası buna sinirlendi onunda arkadaşına vurması gerektiğini söyledi. O da babasına “Ben böyle bir şey yapamam konuşarak sorunlarımızı çözebiliriz” dedi. Böyle düşünen bir çocuğun şiddet eğilimli olduğunu düşünmüyorum.” V3

“Çocuğumun şiddete davranışında hiç bulunmuyor. Başka çocuklarla münakaşaya girmez ve başka biri ile anlaşmadığında ise gelip bana şikayet eder.” V6

“Çocuğumun şiddet eğilimli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü o çok insancıl ve sevgi dolu bir insan.” V9

“Şiddete eğilimli olmadığını düşünmüyorum. Çünkü çok ürkek ve sabırlı bir çocuk.” V16

Okul öncesi eğitimi alan çocukların şiddete yönelik davranışlarda bulundukları görüşünde olan 6 veli bulunmaktadır. Veliler çocukların şiddet davranışında bulunmalarına tek çocuk olma, kardeş kıskançlığı, çocuğun mizacı, ilgi görme isteği, özentili olması, anlaşılmadığı düşünmesi ve istediği şeylerin

olmaması gibi faktörlerin neden olduğunu belirtmişlerdir. Veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çocuğumun çok fazla şiddete eğilimli olduğunu düşünmüyorum bazen arkadaşlarını vurma durumunda bunu nereden görüp uyguladığını araştırıp ona göre davranışlarına dikkat etmesi gerektiğini söyledik. Davranışlarımız bizim beynimize kaydettiğimiz yaşanmış tecrübelerimizdir. Çocuk şiddeti bir yerden görmüş olabilir ya da dijital ekranda izledikleri buna neden olmuş olabilir.”
V4

“Bazen şiddet davranışları gösterebiliyor. Ama bu çok fazla zarar verecek derecede olmuyor. Bu duruma kardeş kıskançlığı neden olduğunu düşünüyorum.” V6

“Çocuğumun istediği bir şeyin olmadığı ve anlaşılmadığını düşündüğü zamanlarda şiddet yöneliminde bulunduğunu gördüm özellikle hakaret edildiği durumlarda şiddete yönelik davranışları ortaya çıkarıyor.” V10

“Çocuğumun şiddete yöneldiğini düşünüyorum. Bunun ise hep ilgi görme isteği, başkalarına özentisi duyması ve tek çocuk olmasından kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Bu nedenlerden dolayı da karşısındakine kızıyor ve kırgınlığını bağırarak dile getiriyor.” V12

“Şiddete eğilimi var. Ama bu sadece abisine karşı oluyor. Okulda arkadaşları vursa bile korktuğu için onlara karışmaz. Ama evde abisi ile vurdulu kırdılı oyunlar oynuyorlar.” V18

“Evet, çocuğumun şiddete davranışında bulunuyor. Bunun nedeni ikinci çocuk olduğundan ya da mizacından dolayı olduğunu düşünmekteyim. Çünkü abisinde bu tür davranışlar yok ama ikinci çocuğumda öfkeli ve şiddetli davranışlar sergilediğini gözlemliyorum.” V20

Velilerin değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasındaki ilişki hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmada velilere, değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri nelerdir sorusu yöneltilmiştir. Tüm veliler değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasında bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Veliler alınan değerler eğitiminin şiddeti azalttığı görüşündedirler. Bu duruma ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Değerler eğitimi ile şiddet arasında bir ilişki olduğunu düşünüyorum. Bizim benimsediğimiz değerler ile çocuğun davranışları doğru yönde de şekil alabilir olumsuz yönde de bunun için bizim çocuğa aşıladığımız değerler ve bunları kendimizin de uygulamaya koyarak çocuğun görmesini sağlamamız çok önemli. Değerler eğitimi ailede başlayan ve okulda devam eden bir süreçtir. Çocuk öğrendiklerini hayatına yansıtır. Okul içerisinde de çocuğumun arkadaşları ile anlaşmazlık yaşadığı durumlarda onu döven arkadaşları oldu. Ancak çocuğum üzüntüsünü dile getirdi ve şiddet uygulamadı. Bu da sağlam temeller üzerinde oluşturduğumuz değerler eğitimine bağlıdır.”
V1

“Değerler eğitimi ile şiddet arasında bir ilişki var. Değerler insanın çevresine karşı daha duyarlı olmasını sağlamaktadır. İnsan kazandığı değerler ile karşısındaki insana zarar vermekten korkar. Bu da değerler eğitiminin insanın davranışlarına olumlu yönde davranışlar kazandırdığını gösteriyor. Değerlerin var olduğu yerde şiddet yok olur.” V13

“Tabiki de değerler eğitimi ile şiddet arasında bir ilişki var. Bir çocuk 5 yaşına kadar değerleri öğrenir. 5 yaşından sonra bu değerleri verseniz bile yeteri kadar benimseyemez. Çocuğa 5 yaşına kadar verdiğimiz saygı, sevgi, empati gibi değerler ile çocukta şiddet davranışı önlenir. Bu yüzden alınan değerler eğitimi çocuğun gelecek yaşantısı için çok önemlidir.” V3

“Değerler eğitimi ile şiddet arasında bir ilişki olduğunu düşünüyorum Çocuğun hem aile içerisinde hem de okulda değerleri bilmesi ve bunları uygulaması şiddetin önüne geçecektir. Çocuk değerler eğitimi ile başkasını dövmenin ve ona zarar vermenin kötü olduğunu anlayacaktır. Bu açıdan değerler eğitiminin kişinin şiddete olan meylini azalttığını düşünüyorum.” V4

“Değerler eğitimi ile şiddet arasında bir ilişki var. Çocuğum önceden şiddete daha çok meyilliydi ve çevresindekilere zarar verecek davranışlarda bulunuyordu. Hem okulda aldığı değerler hem de evde bu değerlerin sürdürülmesi çocuğun davranışlarında olumlu yönde bir gelişme sağladı. Bu durumda değerler eğitiminin insan yaşamında ne kadar önemli olduğunu gösteriyor.” V11

“Değerler eğitimi ile şiddet arasında bir ilişki var tabii ki de ancak verilen değerler eğitiminin okul aile işbirliği içerisinde verilmesi bunun daha kalıcı olması açısından çok önemli. Bu nedenle sadece formal eğitimde verilen değerler eğitiminin kişinin davranışlarında kalıcı izli bir etkiyi bırakacağını düşünmüyorum ancak aile yeterli desteği verirse ve rol model olursa değerleri iyi bir şekilde kazanmış ve şiddete yönelik davranışlara hiçbir zaman yeltenmeyen topluma yararlı bir birey yetiştirilmiş olur.” V6

“Değerler eğitiminin şiddeti azalttığı kanısındayım. Çocuklar davranışı nasıl sergilemesi konusunda yetersiz bilgi sahibi olduklarından değerler eğitimi ile davranışsal biçimleri ve yönlendirilmeleri sonucu şiddet eğiliminin azalacağı kanısındayım.” V20

Yukarıda veli görüşlerinde belirtildiği üzere alınan değerler eğitimini ile bireyin temel değerleri kazanması ve hayatında uygulaması, insana değer vermeyi öğrenmesi, çevreye duyarlı olmayı öğrenmesi, okul- aile işbirliği ile değerlerin olumlu yönde davranış kazanmayı sağlaması ve bireyin insani ilişkilerde nasıl davranması gerektiğini öğrenmesinin şiddeti azalttığı vurgulanmıştır.

Velilerin şiddeti azaltmak için okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Araştırmada velilere, şiddeti azaltmak için okul öncesi eğitimde değerler eğitimine önem

verilmeli midir sorusu sorulmuştur. Tüm veliler okul öncesi eğitimde verilen değerler eğitiminin şiddeti azalttığı görüşündedirler. Bu doğrultuda velilerin görüşlerine göre kodlar oluşturulmuştur. Kodlar kendi aralarında gruplanarak temalara ayrılmıştır.

Şekil 21. Velilere göre okul öncesi dönemde alınan değerler eğitiminin şiddete etkisi

Velilerin okul öncesi dönemde alınan değerler eğitiminin şiddeti azalttığına yönelik görüşleri doğrultusunda “Bireysel” (37), “Evrensel” (9) ve “Toplumsal” (1) olmak üzere üç tema oluşturulmuştur. Velilerin görüşleri doğrultusunda en çok tercih edilen “Bireysel” temada (37) kod oluşturulmuştur. Velilerin okul öncesi dönemde alınan değerler eğitimin bireysel olarak kritik dönem olması, temel değerlerin kazanımı, olumlu yönde davranış değişikliği ve kişilik gelişimine olumlu yönde etkisi ile şiddeti azalttığını belirtmişlerdir. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Freud kişilik gelişiminin 0- 6 yaş döneminde şekillendiğini söylemekte. Hatta biz bunu ergenliğe kadar uzatıyoruz. Bence bu değerler eğitimi alması gereken yaş özellikle okul öncesi yaş grubu olmalıdır. Çünkü çocukta erken yaşta oturan değerler gelecek hayatını etkilemektedir. Ağaç yaşıyor eğilir sözü bu düşüncemi destekliyor. Eğitim kurumlarında akademik başarıdan önce kişilik gelişimine önem verilmelidir. İnsani değerleri kazanan biri başka birine zarar verecek davranışlarda da bulunmaz.” V7

“Evet bence önemlidir. Bir söz var “Çocuklarınızı yedi yaşına kadar biz büyütelim. Yedi yaşından sonra siz büyütün. İstedığınız kadar uğraşın siz çocuğunuzu değiştiremezsiniz.” Bu söz aslında okul öncesi dönemin bireyin her anlamda gelişimi için çok önemli bir dönem olduğunu gösteriyor. Bu dönem de alınacak değerler eğitimi çocukta kalıcı izli davranışlar oluşturarak şiddete eğilimini azaltacaktır.” V4

“Tabi ki de önemli. Çünkü küçük yaşta sevgiyi ve saygıyı gören ve uygulayan çocuk şiddete meyletmez.” V13

“Bu dönemde çocuğa verilen eğitim çocuk için çok etkili olacaktır. Ben bu dönemde özellikle çocuğa sevgi değerinin verilmesinden yanayım. Çünkü sevginin üstesinden gelemeyeceği hiç birşey yoktur.” V17

“Okul öncesi dönem zihnin çok çalıştığı bir dönemdir. Ancak bu eğitimin verilmesinde öğretmenin çok önemli bir katkısı var. Geçen sene çocuğum çok fazla değerler eğitimine yönelik bir şekilde eğitilmedi. Ama bu sene ki öğretmenimiz bu konuda çok duyarlı. Çocuğumun kişiliği bu yaşlarda oluşmaktadır. Bu yüzden değerlerin çocuğa bu yaşta öğretilmesi şiddetin önüne geçecektir.” V1

“Tabi ki de önem verilmelidir. İnsanın kişilik gelişiminin yüzde sekseni bu dönemde oluşmaktadır. Çocuk eğer okul öncesinden itibaren değerleri hayatıyla bütünleştirmeyi öğrenirse şiddete yönelmeyeceğini düşünüyorum.” V5

Evrensel temada veli görüşlerine göre (9) kod oluşturulmuştur. Veliler okul öncesi dönemde alınan değerler eğitiminin evrensel olarak bireyin güzel ahlaklı ve iyi bir insan olması sağlanarak şiddeti azaltacağı görüşündedirler. Bu temaya ilişkin veli görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Okul öncesi eğitimi alan çocuk yeni bir ortama giriyor ve bu dönem içinde algıları çok açık ne versen alıyor. Çocukları bambu ağacına benzetiyorum nasıl ki bambu ağacına su verirsiniz hemen boy atmaz ama belli bir süre geçtikten sonra bir anda boy atarlar. Çocuklarda öyledir onlara verilen eğitim kapsamında değerler çocuğun hafızasına işler ve daha sonraki yıllarda bu durumu davranışlarına yansıtır. Değerleri hayatına alan çocuğun da şiddete eğilimi azalacaktır.” V6

“Kesinlikle önemlidir. Okul öncesi eğitim bir insanın temelidir. 0-6 yaş bir insanın kişiliği açısından çok önemlidir. Çocuk bu yaşlarda ne göyşe bunu uygular. Bu nedenle güzel ahlaka sahip biri şiddet uygulamaz.” V8

“Önem verilmelidir. Okul öncesi dönemde alınan değerler eğitimi çocuğun saygı ve sevgi gibi değerleri kazanması ile iyi bir insan olmasını sağlamaktadır. Her anne baba gibi bizde çocuğumuzun doğru ve yanlış ayırabilen güzel bir insan olmasını isteriz. İyi yetişen bir insan da başka bir insana zarar verebilecek davranışta bulunmaz.” V12

Toplumsal temada (1) kod üretilmiştir. Veliler okul öncesi dönemde alınan değerler eğitiminin bireyin sosyal hayata uyumunu kolaylaştırarak şiddeti önlediği görüşünde olduklarını belirtmektedirler. Veli görüşü aşağıda verilmiştir:

“Her çocuk farklı aile kültürü ile yetiştirildiğinden dolayı ortak yaşamlarda nasıl davranacağını bilememektedir. Okul öncesi eğitiminde çocuğun kişisel davranışlarında değerler eğitiminde önem arz ettiği kanısındayım. Şiddeti azaltacağını düşünüyorum.” V2

Bölüm 5

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin bakış açısı ile değerler eğitimi ve şiddet olgusunu belirlemek için görüşlerini almaktır. Bu amaç doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formu ile veriler toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi ve betimsel analizler ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin değerler eğitimi ve şiddet olgusuna yönelik görüşleri hakkında bilgi edinilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri için okul öncesi dönemde verilen değerler eğitiminin, bireysel olarak bu dönemin kritik bir dönem olması, temel değerleri kazandırmada etkili olması ve kişilik gelişimine katkıda bulunması açısından çok önemlidir. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi ile ahlaki gelişim sağlanmakta, nezaket kuralları öğrenilmekte ve olumlu yönde davranışlar kazanılmaktadır. Bu dönemde alınan değerler eğitimi ile bireyin sosyal hayata uyumu kolaylaşmakta ve ailelerin çocuk yetiştirme konusundaki yanlış inançları düzeltilmektedir. Okul öncesi dönemde verilen değerler eğitimi aynı zamanda bireyin gelenek ve göreneklerini öğrenmesini sağlamaktadır. Akıtürk & Kahraman Bahçeli (2019), çalışmalarında okul öncesi dönemin bireyin kişilik gelişiminde önemli bir yaş aralığı olduğu için nasıl bir insan olacağına alınan değerlerle karar verilebileceği ve bireyin topluma uyumu bu dönemde alınan değerler eğitimi ile sağlanacağını belirtmiştir. Uzun & Köse (2017), çalışmalarında öğretmenlerin okul öncesi dönemde değerler eğitiminin kişilik gelişimine etkisi, sonraki dönemlerde değerlerin kazanılmasının zor olması, bu dönemde öğrenmenin çok hızlı olması ve bireyin gelecek yaşantısını etkilemesinden dolayı önemli olduğu görüşünde oldukları belirlenmiştir. Sonuç olarak bu dönemde alınan değerler eğitimi bireyin kişilik gelişimine katkısı açısından çok önemli bir yere sahip olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri en çok saygı, sevgi ve yardımseverlik değerlerine önem vermektedirler. Okul öncesi öğretmenlerine göre bu değerler temel değerler olması, topluma yararlı bireylerin yetiştirilmesini sağlaması, şiddeti

önlemesi, kişilik gelişimine katkıda bulunması ve sosyal hayata uyumu kolaylaştırması nedeni ile önemlidir. Okul öncesi öğretmenlerinin önem verdikleri diğer değerler dürüstlük, sorumluluk, hoşgörü ve empati değerleridir. Kozikoğlu (2018), okul öncesi öğretmenlerin en çok saygı, sevgi, dürüstlük, yardımlaşma ve dayanışma değerlerine önem verdiklerini ve öğretmenlerin bu değerlerin diğer değerleri öğrenmeyi kolaylaştırarak temel oluşturacağını belirtmiştir. Korkmaz (2019), çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin saygı, sevgi ve hoşgörü değerlerine daha çok verdiklerini belirtmiştir. Öğretmenler bu değerlerin öneminin göz ardı edildiği için eksikliğin hissedildiğini ve bu değerlerin ahlaki sorunlara çözüm olacağını belirtmişlerdir. Akıtürk & Kahraman Bahçeli (2019), okul öncesi öğretmenlerinin en çok saygı, sevgi ve dürüstlük değerlerine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Ogelman & Sarıkaya (2015), araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerin değerler eğitiminde en çok önemsedikleri değerlerin saygı, sevgi ve hoşgörü değerleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kuzu Jafari & Demirel (2019), okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilere öğretmek istedikleri değerlerin sevgi, yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk, saygı ve hoşgörü değerleri olduğunu belirtmişlerdir. Uzun & Köse (2017), okul öncesi öğretmenlerinin en çok önem verdikleri değerlerin saygı ve sevgi olduğunu belirtmişlerdir. Yazar & Erkuş (2013), okul öncesi öğretmenlerinin öncelik verdiği değerlerin saygı, sevgi, paylaşma, hoşgörü ve yardımlaşma değerleri olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalar doğrultusunda okul öncesi öğretmenlerinin sevgi ve saygı değerlerine daha çok önem verdikleri ve bu değerlere temel değerler olmaları ve ahlaki gelişimi sağlayarak kişilik gelişimine katkıda bulunmaları nedeni ile önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin şiddet hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri şiddetin fiziksel olarak bireye karşı eylemde bulunma, bireye kontrolsüz zorbalık uygulama, canlılara zarar verme ve kişiye izni olmadan dokunma olduğunu belirtmişlerdir. Bireyin psikolojik olarak zarara uğraması, baskı yapılması ve haksızlığa uğraması şiddet olarak görülmektedir. Okul öncesi öğretmenleri sözlü olarak bireye bağırma da şiddet olarak görmektedirler. Dereobalı, Çırak Karadağ & Sönmez (2013), okul öncesi öğretmenlerinin şiddeti duygusal şiddet ve baskı, fiziksel şiddet, haklara saygısızlık ve insanlık dışı faaliyet

olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak okul öncesi öğretmenlerinin şiddeti, fiziksel ve psikolojik olarak zarar verme şeklinde tanımlamaktadırlar. Okul öncesi öğretmenleri, şiddete çoğunlukla aile ve sosyal çevrenin neden olduğunu belirtmişlerdir. Bireyin bozuk aile yapısına sahip kötü bir ortamda sevgisiz büyümesi, şiddet yaşantısının olması, çevresel baskıya maruz kalması ve şiddet davranışlarında bulunduğu çevresi tarafından güzel bir şeymiş gibi bu davranışın pekiştirilmesi şiddetin en önemli nedenlerindendir. Aynı zamanda bireyin maddi yetersizliği, eğitim düzeyinin düşük olması, yetiştiği çevrede saygı görme isteği ile otorite kurmaya çalışması, dijital ekranlar ve şiddet içerikli dizi ve videolar gibi birey ve kitle iletişim araçlarının şiddete neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin çoğu, sınıfında şiddet davranışı gösteren öğrencilerin olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin şiddet davranışını göstermeleri çoğunlukla, aileden kaynaklı olarak çocuğa olumsuz rol model olunması, çocuğun şiddet yaşantısının olması, çocuğu aşırı hoşgörölü ve tutarsız bir şekilde yetiştirilmesi davranışlarını olumsuz yönde etkilemesi neden olmaktadır. Bunun dışında çocuğun kıskanç olması, benmerkezci düşünmesi, kendini yetersiz hissetmesi, şiddet içerikli diziler izlemesi ve şiddet içerikli oyunlar oynaması da çocuğun şiddet davranışında bulunmasına neden olmaktadır. Benzer bir sonuca; Çubukçu & Dönmez (2012), çalışmalarında öğrencilerin çoğunlukla aile kaynaklı nedenlerden dolayı şiddet davranışında bulundukları belirlenmiştir. Ailelerin çocukları sevgisiz büyütmeleri, aile içerisinde şiddet olaylarının yaşanması, ailenin eğitim düzeyinin yetersiz olması ve parçalanmış ailenin şiddete neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların küçük yaşlarda şiddet davranışı göstermeleri çoğunlukla aile içerisinde şiddet yaşantısının olması ve sevgisiz büyümenin neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenleri öğrencilerin çoğunlukla materyal paylaşamama, sıra olurken önde olma isteği, arkadaş paylaşamama, oyunlarda ilk oynayan olma isteği, lider olmaya çalışmaları gibi konularda anlaşmazlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu anlaşmazlıklar çoğunlukla birey kaynaklı olarak benmerkezci düşünce yapısına sahip olma, empati eksikliğinin olması, paylaşımcı olmama ve popüler olma isteğinden kaynaklanmaktadır. Sınıf içerisinde yaşanan çatışmalara

ailenin aşırı hoşgörölü tutumu, tek çocuk olma ve ailede temel değlererin verilmemesi de neden olmaktadır. Okullarda materyallerin eksikliğı ve kalabalık sınıf ortamı da sınıf içerisinde yaşanan çatışmaların diğler nedenleri arasındadır. Öğrenciler arasında yaşanan çatışma durumlarında öğrenciler çoğunlukla fiziksel olarak vurma, itme, izinsiz eşya alma gibi davranışlarda bulunmaktadır. Öğrenciler aynı zamanda arkadaşlarına kötü söz söyleme, bağırma, arkadaşlarını oyuna almama, dalga geçme ve baskı uygulama gibi sözlü ve psikolojik şiddet türlerini de uygulamaktadırlar. Benzer bir sonuca; Aydoğan & Özyürek (2013), çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin öğrencilerin daha çok vurma, tekme/tokat atma, cisim atma ve cisimle vurma gibi fiziksel şiddet uyguladığını belirtmiştir. Öğretmenler öğrencilerin sözel olarak azarlama, bağırma ve küfürölü konuştuklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin aynı zamanda ruhsal olarak görmezden gelme, küsme ve reddetme gibi şiddete yönelik davranışlarda bulundukları sonucuna ulaşmıştır. Öğrenciler çatışma durumlarında öğretmene şikayet etme ya da öğretmene durumu bildirme ile çözüme ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bundan dolayı sınıf içerisinde yaşanan çatışmalar çoğunlukla öğretmen müdahalesi ile çözülmektedir. Öğretmen çatışma durumlarında öğrencilerin konuşarak ortak çözüm yolu bulmalarını sağlamaktadır. Öğretmen öğrencilere kuralları hatırlatmakta ve bu kurallara uymaları konusunda uyarmaktadır. Öğretmen bazı çatışma durumlarında ise öğrencilerin mola sandalyesine oturarak düşünmelerini sağlamaktadır

Okul öncesi öğretmenlerinin çoğı değlerler eğitiminin şiddeti azalttığı görüşündedirler. Değlerlerin sağlam temellerle verilmesi ile bireyin mutlu olması, bütölünün bir parçası olduğı anlayışına sahip olması ve doğruyu yanlışı bilmesini sağlayarak şiddet önlenebilmektedir. Avcı (2010), çalışmasında öğrenciler arasında şiddet uygulayanların şiddet uygulamayan öğrencilere göre ahlaki tutum düzeylerinin daha düşük olduğı ve okulda şiddetin önüne geçen en önemli faktörün aldıkları ahlaki eğitim ve terbiye olduğunu bu doğrultuda öğrencilerin şiddet davranışı ile ahlaki tutum arasında negatif yönde bir ilişki olduğı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak alınan değlerler eğitimi doğrultusunda kazanılan olumlu davranışlar bireyin şiddet davranışında bulunmasını önlemektedir.

Okul öncesi öğretmenleri şiddeti önlemek için en çok saygı ve sevgi değerlerine önem vermektedirler. Bu değerlerle birlikte yardımseverlik, hoşgörü, adalet, dürüstlük, vatanseverlik ve sabır değerlerinin de şiddeti azaltmak için önemli olduğunu belirlenmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri değerler eğitimi uygulamalarının sınıf içerisinde şiddet davranışı gösteren öğrenciler üzerinde etkili olduğu ve şiddeti azalttığını belirtmişlerdir. Değerler eğitimi uygulamaları okul-aile iş birliği ile verildiğinde öğrencinin paylaşmayı, incitmeden sevmeyi öğrenmesi, başkalarının duygularını anlaması, iyi insan olması, insanlara güvenmeyi öğrenmesi ve insanları her hali ile kabul ederek onlara saygı duyması gibi olumlu yönde davranışlar kazanmaları sonucu şiddet davranışında bulunan öğrenciler şiddete yönelmemiştir. Şirin ve diğerleri (2016), çalışmalarında okul öncesi öğretmenlerinin uygulanan değerler eğitimi programı doğrultusunda altı yaş grubu çocukların değerlerin davranışlarına yansımaları üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Bu çocukların davranışlarında olumlu yönde davranış değişikliği meydana geldiği sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak okul öncesi dönemde uygulanan değerler eğitimi ile şiddet davranışı gösteren çocukların davranışlarında olumlu yönde değişiklikler meydana geldiği ve çocukların şiddet davranışlarında azalma olduğu belirlenmiştir.

Velilerin değerler eğitimine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Veliler için değerler eğitimi bireysel olarak temel değerlerin kazandırıldığı, gelecek hayata katkı sağlandığı, bireysel fayda sağlayarak kişilik oluşumunda ve iletişim becerilerinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Değerler eğitimi topluma önem verilmesini sağlayarak insanların sosyal hayata uyumunu kolaylaştırmakta ve toplumun mihenk taşı olarak görev almaktadır. Değerler eğitimi, bireyin güzel bir terbiye alarak iyi bir insan olmasını sağlayan ahlaki eğitimidir. Değerler eğitimi ile birey dini değerleri öğrenerek peygamber ahlakına sahip olmaktadır. Değerler eğitimi aynı zamanda bireyin gelenekleri ve görenekleri, örf ve adetleri öğrenmesine olanak sağlamaktadır. Arıcı & Bartan (2020), çalışmalarında okul öncesi eğitimi alan çocukların annelerinin değerler eğitimi ile bireyin milli ve manevi değerleri benimsemesi, dini ve ahlaki değerleri kazanması ve kendine değer vermeyi öğrenmesi ile olumlu yönde davranışlar kazanıldığını

belirtmişlerdir. Koçyiğit (2019), okul öncesi eğitimi alan çocukların velilerinin, okul öncesi dönemde değerler eğitiminin alınması ile kişiliğin sağlam temellerle oluştuğu ve bireyin sosyal hayata uyumunu kolaylaştığı belirtilmiştir. Sonuç olarak veliler değerler eğitimi dini değerlerin bireye aktarılması, bireyin olumlu yönde davranışlar kazanması ve kişilik gelişimine katkı sağlaması açısından önemli olan bir eğitim olarak tanımlamaktadırlar.

Veliler en çok saygı, sevgi ve dürüstlük değerlerine önem vermektedirler. Veliler bu değerleri bireyin sağlam bir karaktere sahip olması, iyi bir insan olması, toplumsal kalkınmayı sağlaması ve çevresindeki canlılara saygı duymayı öğrenmesinden dolayı önem verdiklerini belirtmişlerdir. Velilerin önem verdikleri diğer değerler vatanseverlik, sorumluluk, merhamet, hoşgörü ve sabır değerleridir. Ezgin & Dilmaç (2018), çalışmalarında ebeveynlerin önem verdikleri değerlerin saygı, dürüstlük ve merhamet değerleri olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin bu değerleri bireyin psikolojik olarak iyi olması, zorluklarla başa çıkması, özdenetim kazanması ve geleceğe dair hedefler koyması için gerekli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Akın & Öztürk (2021), velilerin en çok sevgi ve saygı değerlerine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Arıcı & Bartan (2020), okul öncesi eğitimi alan çocukların annelerinin en çok önem verdikleri değerlerin dürüstlük, sevgi, paylaşma ve sorumluluk olduğunu belirtmişlerdir. Yıldız, Elibol & Ada (2021), çalışmalarında okul öncesi eğitimi alan çocukların velilerinin en çok önem verdikleri değerlerin sevgi, saygı ve dostluk olduğu belirtilmişlerdir. Yalçın & Denizli (2014), velilerin en çok önem verdikleri değerlerin özgüven sahibi olma, dürüst olma ve sorumluluk sahibi olma gibi kişisel değerler olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak velilerin saygı, sevgi ve dürüstlük değerlerine çok önem verdikleri belirlenmiştir.

Veliler, değerleri kazandırmada yöntem, teknik ve strateji olarak en çok rol model olma, soru- cevap, yaparak yaşayarak öğrenme, oyun oynama ve anlatıma ağırlık vermişlerdir. Kitap okuma kullanılan araç- gereçlerdendir. Arıcı & Bartan (2020), annelerin değerleri kazandırmak için çoğunlukla rol model olma, düz anlatım, ödüllendirme ve geleneksel yollar gibi yöntem, teknik ve stratejileri kullandıkları sonucuna ulaşmıştır. Annelerin değerleri kazandırmak için kullandıkları materyallerin de kitap, çizgi film, video ve film olduğu belirlenmiştir.

Yıldız, Elibol & Ada (2021), çalışmalarında ebeveynlerin çocuklara değerleri kazandırmak rol model olma ve ödül- ceza gibi yöntem, teknik ve stratejileri kullandığı bunlarla birlikte kitap okuma ve kitle iletişim araçlarını da kullandıklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak velilerin değerleri kazandırmak için çoğunlukla rol model olma, ödül- ceza ve kitap okuma gibi çalışmalar yaptıkları belirlenmiştir.

Velilerin şiddet ve şiddetin nedenleri hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Veliler için şiddet psikolojik olarak kişinin kendini kötü hissetmesi ve çökmesi, kişiye baskı kurulması, yıkıcı ve kırıcı eylemlerde bulunulmasıdır. Veliler bireye tokat atılmasını, zarar verilmesini ve canının acıtılmasını da fiziksel şiddet olarak görmektedirler. Veliler aynı zamanda sözel olarak bireyin rencide edilmesi, aşağılayıcı sözlere maruz kalması ve kınanmasının da bir şiddet olduğu görüşündedirler. Şiddet çoğunlukla aile ve sosyal çevrenin içerisinde yer alan aile içi şiddet, şiddet yaşantısı ve sevgisiz büyüme gibi olumsuz yaşantılardan dolayı ortaya çıkmaktadır. Dijital ekranlar, şiddet içerikli dizi/ filmler ve şiddet içerikli oyunlarında içinde yer aldığı kitle iletişim araçları da şiddete neden olmaktadır. Bireyin karakter yapısı, özgüveninin eksik olması, iletişim kurmada yetersiz olması gibi bireysel özellikler de şiddete neden olmaktadır. Söğüt (2020), çalışmasında ebeveynlerin şiddetin kötü bir şey ve insanlık suçu olarak tanımladıklarını belirtmiştir. Ebeveynlerin şiddete psikolojik, ekonomik, toplumsal sorunlar, eğitimsizlik, yasaların yetersiz kalması ve medyanın neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Avcı (2010), çalışmasında şiddetin nedenlerinin şiddet yaşantısının olması, anne- babanın ilgisizliği, anne- babanın eğitim durumunun düşük olması gibi aile ve sosyal çevrenin etkisinin olduğu belirlenmiştir. Tv’de şiddet, mafya ve korku öğelerinin olmasının da şiddete neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak çoğunlukla aile ve sosyal çevre içerisinde yer alan herkesin olumsuz rol model olması ya da bireyin kötü yaşantılar geçirmesinden dolayı şiddete yöneldiği belirlenmiştir.

Veliler aile içerisinde çoğunlukla çocuk yetiştirme noktasında anne-baba arasında meydana gelen tutarsızlıktan kaynaklı çatışmalar meydana geldiğini belirtmişlerdir. Bunun dışında çocuğun istediğini yaptırmaya çalışması, aile içerisinde sorumlulukların yerine getirilmemesi, eşlerin birbirlerine vakit ayırmamasından dolayı da çatışmalar yaşanmaktadır. Veliler çatışma

durumlarına çözüm yolu olarak çoğunlukla konuşarak anlaşma yolunu denemektedirler. Kuralların konulması, beraber vakit geçirilmesi, oyunlarla görev dağılımı yapılması, annenin iş hayatına ara vermesi ve ortak çözüm yolları bulunması da çatışma durumlarında kullanılan diğer çözüm yollarıdır.

Velilerin çoğu okul öncesi eğitimi alan çocuğun kardeşi, arkadaşları ve çevresi ile materyal paylaşmama, aşırı hassas düşünme, akran zorbalığına uğrama ve başarma hırısından dolayı anlaşmazlık yaşadığını düşünmektedirler. Bu çocuklar anlaşmazlık durumlarında ağlama, vurma, bağırma, kızma, kendi köşesine çekilme ve küsme davranışları sergilemektedirler.

Veliler çocukları istemedikleri bir davranış sergilediklerinde çoğunlukla çocukla konuşarak durumu anlatmaya çalışmaktadır. Veliler bunun dışında kızma, uyarma, ortak çözüm yolu bulmaya çalışma, ceza verme ve vurma gibi tepkilerde bulunduklarını belirtmişlerdir.

Velilerin çoğu okul öncesi eğitimi alan çocukların şiddet davranışında bulunmadığı görüşündedirler. Bazı veliler ise okul öncesi eğitimi alan çocukların şiddete yönelik davranışlarda bulunduğunu belirtmiştir. Çocukların şiddet davranışında bulunduğunu düşünen veliler tek çocuk olmanın, kardeş kıskançlığının, çocuğun mizacının ve çocuğun anlaşılmadığını düşünmesinin buna neden olduğu görüşündedirler.

Velilere göre değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasında bir ilişki var ve değerler eğitimi şiddeti azaltmaktadır. Veliler bireyin temel değerleri kazanması ve bunu hayatına uygulaması, insana ve çevreye değer vermeyi öğrenmesi ile olumlu yönde davranışlar kazanılmasının şiddeti önleyeceği görüşündedirler. Miller, Kraus & Veltkamp (2008), çalışmalarında çocuğun karakter eğitimi almasının davranışlarında olumlu yönde değişiklikler sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Sonuç olarak hayatımızın her döneminde alacağımız değerler eğitimi bizim ahlaki gelişimize katkı sağlayarak doğru davranışlar sergilememizi ve şiddetin önüne geçeceği belirlenmiştir.

Veliler şiddeti azaltmak için okul öncesi dönemde değerler eğitimine önem verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Okul öncesi dönemde verilen değerler eğitimi bireysel olarak temel değerlerin kazanılmasında ve kişilik gelişiminde kritik

bir öneme sahiptir. Birey olumlu davranışlar kazanarak güzel bir ahlaka sahip olmaktadır. Bireyin sosyal hayata uyumu kolaylaşmaktadır. Veliler bu dönemde alınan değerler eğitiminin olumlu katkıları ile bireyin şimdi ve gelecekte şiddete yönelmesinin önüne geçeceğini belirtmişlerdir. Çağlayan (2018), çalışmasında değerler eğitiminin çevrede ve okullarda verilmesinin toplumda yaşanan şiddet olaylarını azaltmada önemli görüldüğü sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak veliler okul öncesi dönemde alınan değerler eğitiminin bireyin karakterini şekillendirmede çok kritik bir yeri olduğuna inandıkları için çocuğun bu dönemde değerler eğitimi almasının şiddet davranışı göstemelerinin önüne geçeceğini belirtmektedirler.

Sonuç olarak okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin görüşleri karşılaştırıldığında;

1. Değerler eğitimi konusunda okul öncesi öğretmenleri ve veliler, bireysel olarak temel değerlerin kazanılması ve kişilik gelişimine katkıda bulunması açısından değerler eğitiminin önemli olduğu görüşündedirler. Öğretmen ve veliler ahlaki gelişim, sosyal hayata uyum ve gelenek göreneklerin öğretilmesi gibi toplumsal ve geleneksel konularda da değerler eğitiminin önemli olduğunu belirtmişlerdir.
2. Öğretmenlerin ve velilerin çoğunlukla sevgi ve saygı değerlerine önem verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen ve velilerin sevgi ve saygı değerlerine bireyin karakterinin sağlam temellerde oluşması, topluma yararlı insanlar olması ve topluma iyi insanların kazandırılması için önem verilmesi gerektiği noktasında ortak görüşe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
3. Şiddet konusunda okul öncesi öğretmenlerinin şiddeti çoğunlukla fiziksel olarak bireye kontrolsüz zorbalık uygulanması, zarar verilmesi ve izni olmadan dokunulması olarak tanımladıkları velilerin ise şiddeti çoğunlukla psikolojik olarak bireyin kendini kötü hissetmesi ve baskı uygulanması olarak tanımladıkları belirlenmiştir. Öğretmen ve velilerin şiddete yönelik görüşlerinde belirttikleri temalarda öncelik sırasında bir fark olduğu ancak fiziksel, psikolojik ve sözel olarak şiddeti benzer şekillerde tanımladıkları

sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen ve veliler şiddete çoğunlukla aile ve sosyal çevrenin neden olduğunu düşünmektedirler. Bu konuda öğretmen ve velilerin, aileden ve çevreden şiddet görme ve ailenin çocuk yetiştirmedeki yanlış tutumunun şiddete neden olduğunu belirtmişlerdir. Diğer yandan bireyin olumsuz özellikleri ve kitle iletişim araçlarının bilinçsiz kullanımının da şiddete neden olduğu öğretmen ve veliler tarafından belirtilmiştir. Öğretmen ve velilerin bu konuda aynı görüşe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

4. Okul öncesi eğitimi alan çocukların şiddet davranışında bulunması konusunda okul öncesi öğretmenlerinin çoğu sınıf içerisinde şiddet davranışında bulunan öğrencilerinin olduğunu velilerin çoğu ise çocuklarının şiddet davranışında bulunmadıklarını belirtmektedir. Bu konuda öğretmenlerin ve velilerin aynı görüşe sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.
5. Okul öncesi eğitimi alan çocukların çevresi ile yaşadıkları çatışmalar konusunda okul öncesi öğretmenleri materyal paylaşmama, sıra olurken önde olma ve lider olmak için çatışma yaşandığı veliler ise materyal paylaşmama, hassas düşünme, akran zorbalığından dolayı çatışma yaşandığını belirtmişlerdir. Öğretmen ve velilerin çocukların materyal paylaşmama konusunda çatışma yaşadıkları noktasında ortak görüşte oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocukların çatışma yaşadıkları durumlarda gösterdikleri tepkiler konusunda, okul öncesi öğretmenleri ve veliler çocukların çoğunlukla fiziksel olarak vurma, itme gibi davranışlarda bulunduklarını ve bunun dışından çocukların bağırma gibi sözel davranışlarda da bulunduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda öğretmen ve velilerin çoğu açıdan benzer durumlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.
6. Değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasındaki ilişki konusunda okul öncesi öğretmenlerinin ve velilerin, ikisi arasında bir ilişki olduğu ve değerler eğitiminin şiddeti azalttığı görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen ve veliler değerlerin sağlam temellerle verilmesinin şiddetin önüne geçeceğini belirtmişlerdir.

7. Okul öncesi dönemde alınan değerler eğitiminin şiddete etkisi konusunda okul öncesi öğretmenleri ve veliler aynı görüşe sahiptirler. Okul öncesi dönemde alınan değerler eğitimi okul aile iş birliği ile verildiğinde çocukların olumlu davranışlar kazanarak iyi huylu ve güzel ahlaka sahip biri olması sağlanmakta ve bu da çocukların şiddet davranışını azaltmaktadır.

Öneriler

1. Çalışma sonucunda okul öncesi dönemin ahlaki gelişim ve kişilik gelişimi açısından kritik bir yere sahip olmasından dolayı bu dönemde değerler eğitiminin verilmesinin bireye gelecek yaşantıları açısından çok katkı sağlayacağı belirlenmiştir. Bu doğrultuda okul öncesi öğretmenlerine ve velilere bu dönemde verilen değerler eğitiminin önemi hakkında bilinçlenmeleri için uzmanlar ve akademisyenler tarafından seminerler ve konferanslar düzenlenebilir.
2. Çalışma sonucunda öğretmen ve velilerin şiddete çoğunlukla aile ve sosyal çevrenin neden olduğu belirtmektedirler. Bu doğrultuda bu durumdan en çok etkilenen çocukların ailelerinin, öğretmenlerinin ve çevresinin bu konuda daha dikkatli olmaları ve bilinçli bir şekilde davranmaları için şiddet konusunda uzmanlar tarafından konferanslar ve seminerler düzenlenebilir.
3. Okul öncesi öğretmenleri uygulanan değerler eğitiminin kalıcı olması için ailenin de bu konuda destek olmaları gerektiğini belirtmektedirler. Bu konuda öğretmenler aile katılım etkinliklerine daha çok önem verebilir ve velilerin özellikle değerler eğitimi konusunda süreçte daha aktif olmasını sağlayabilir.
4. Değerler eğitimi ile ilgili alan yazında daha çok çalışma olmasına rağmen değerler eğitimi ile şiddet olgusuna ilişkin çalışma sayısının

çok fazla olmadığı söylenebilir. Bu bağlamda farklı örneklem gruplarında benzer araştırmalar yapılabilir.

5. Bu araştırma Van ilindeki okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitimi alan çocukların velileri ile nitel araştırma yönteminde görüşme tekniği ile yapılmıştır. Benzer çalışmalar farklı illerde, farklı öğretim kademelerinde, farklı yöntem ve tekniklerle yapılarak yürütülebilir.

Kaynaklar

- Akın, Z. & Öztürk, E. (2021). Değer eğitimi sürecinde okul – aile işbirliği: bir nitel çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(42), 73-112.
- Akıtürk, H. K. & Kahraman Bahçeli, P. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 267-294.
- Akpınar, B. & Dilci , T. (2007). Eğitim programları bağlamında okulda şiddet olgusuna yönelik öğretmen görüşleri. *Eurasian Journal of Educational Research*, 0(29), 1-11.
- Akto, A. & Akto, S. (2017). Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler (nitel bir araştırma). *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1074-1095.
- Akto, A. & Akto, S. (2020). Erken Çocukluk ve Değerler Eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(74), 326-339.
- Akto, S. (2017). *Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitiminde kullandıkları yöntem ve tekniklerin uygunluğunun incelenmesi (Mardin örneği)*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans.
- Aküzü, C. & Oral, B. (2015). Yönetici ve öğretmen görüşleri açısından okullarda görülen en yaygın şiddet olayları, nedenleri ve çözüm önerileri. *Ekev Akademi Dergisi*(61), 1-30.
- Albu, G. (2014). Pre-Primary education teachers and their values in the context of current education. Case Study. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 477-483.
- Alperen, A., & Salur, H. (2008). Hannah Arendt'te şiddet ve şiddetin kaynağı üzerine din sosyolojik bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 65-95.
- Altan, M. Z. (2011). Çoklu zekâ kuramı ve değerler eğitimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 53-57.

- Altay, S., İra, N., Ünal Bozcan, E. & Yenal, H. (2011). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze milli eğitim şuralarında okul öncesi eğitimi ve bugünkü durum. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 660-672.
- Alyanak, B. (2012). Çocuk ve şiddet. *İstanbul Müftülüğü Dergisi*, 84-89.
- Arı, R., Deniz, M., Erişen, Y. & Çeliköz, N. (2006). *Çocukların okula hazırlanması (anne- çocuk eğitimi) temel araştırması*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- Arıcı, D. & Bartan , M. (2020). Çocuğu okul öncesi eğitime devam eden annelerin çocuklarına değer edindirme sürecine yönelik görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 279-294.
- Arslan, A., & Ulusoy, K. (2014). Değerli bir kavram olarak "değer ve değerler eğitimi". R. Turan, & K. Ulusoy içinde, *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi* (s. 1-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Avcı, A. (2010). *Eğitimde şiddet olgusu lise öğrencilerinde şiddet, saldırganlık ve ahlaki tutum ilişkisi küçükçekmece ilçesi örneği*. Marmara Üniversitesi: Yayınlanmış doktora tezi.
- Aydın, İ. & Öksüz, A. (2021). Çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *RumelideDil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(25), 579-619.
- Aydoğan, Y. & Özyürek, A. (2013). Okul öncesi çocuklarda şiddet davranışları. *Uluslararası Aile Çocuk Ve Eğitim Dergisi*, 1(2), 1-10.
- Balat, G. U. (2004). Çocuklar ve değerler eğitimi. *Çoluk Çocuk*(41), 18-20.
- Batmaz, O. & Erdoğan, T. (2019). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi* , 27(6), 2681-2692.
- Berkant, H., Efendioğlu, A., & Sürmeli, Z. (2014). Değerler eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies* , 9(5), 427-440.
- Bolay, S. H. (2004). Aşkın değerler buhranı. R. Kaymakcan, H. Hökelekli, & M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 55-69). İstanbul: dem.
- Büyüköztürk, Ş., Ebru, K., Özcan Erkan, A., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara : Pegem Akademi.

- Can Aran, Ö. & Demirel , Ö. (2013). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 151-168.
- Coombs Richardson, R. & Homer, T. (2005). A comparison of values rankings for selected american and australian teachers. *Journal Of Research In International Education*, 263-277 .
- Coştu, Y. (2009). Toplumsallaşma kavramı üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9(3), 117-1140 .
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Ed. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir, Dü.) Ankara: Siyasal Kitapevi .
- Çağlayan, E. (2018). *Değerler eğitimi uygulamalarına yönelik veli ve öğretmen tutumlarının değerlendirilmesi: Bingöl örneği*. Bingöl Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisan tezi.
- Çengelci, T., Hancı, B. & Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Çetinkaya Yıldız, E & Hatipoğlu Sümer, Z. (2010). Okul öncesi çocuklar ve şiddet: tanık ve kurban olma düzeyleri. *Elementary Education Online*, 9(2), 630-642.
- Çiçek, H. (2005). İki sevgi filozofu: Mevlana ve Jaspers. *Felsefe Dünyası*(42), 103-112.
- Çiçek, H. (2014). Şiddet karşıtı bilinç eğitimi. N. Tozlu, V. Taşdelen , & M. Önal (Dü.), *Çağın Sorunları Karşısında Eğitim Sempozyumu* (s. 31-42). Bayburt: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Çiçek, H. (2017). Döngüsel bir eylem/ olgu olarak şiddet. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(34).
- Çiftpınar, B. (2003). Dil ve sözel şiddet. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(5), 45-57.
- Çubukçu, Z. & Dönmez, A. (2012). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okuldaki şiddet üzerine görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 89-108.

- Dereobalı, N., Çırak Karadağ, S. & Sönmez, S. (2013). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismari, ihmali, şiddet ve eğitimcilerin rolü hakkındaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(1), 50-66 .
- Dilmaç, B. (2012). *İnsanca değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Duran, E. & Bitir, T. (2021). İlkokul öğretmenleri, öğrencileri ve velilerinin değer algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 252-269.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2016). *Uygulama örnekleriyle değerler eğitimi*. Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ezgin , F. & Dilmaç, B. (2018). Uyum ve davranış problemi gösteren çocukların ebeveynlerinin değer algılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 719-774.
- Gökalp, A. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin empati becerileri ile sahip oldukları kök değerler arasındaki ilişkinin incelenmesi: bir yapısal eşitlik modellemesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Göldağ, B. (2015). Öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyleri ve değer algıları. *Türk Bilim Araştırma Vakfı*, 8(4), 1-15 .
- Göz, K. (2014). Toplumsal değerler bağlamında yaşama hürriyeti. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(1), 85-101 .
- Güldü, Ö. (2021). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. <https://acikders.ankara.edu.tr>, Erişim tarihi: 15.02.2022.
- Güzelyurt, T. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* , 6(3), 278-284.
- Hatunoğlu, B. & Hatunoğlu, A. (2005). Öğretmenlerin fiziksel cezalandırmaya ilişkin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 105-115 .
- Hökelekli, H. (2007). Çocuk ve gençlerde şiddet olgusu ve önlenmesine yönelik öneriler. *Değerler eğitimi Dergisi*, 5(4), 61-78.
- Hökelekli, H. & Gündüz, T. (2004). Üstün yetenekli çocukların değer yönelimleri ve eğitimleri. R. Kaymakcan, H. Hökelekli & M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 371-396). İstanbul: dem.

- İner, H. & Akpınar, Ş. (2021). Nuran Turan'ın hikâyelerinde sevgi değeri. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(2), 175-190.
- Kalaycı, N. & Güneş, E. (2014). Resmi programdaki örtük mesajların öğrencilerin özgürlük değerine ilişkin algıları üzerindeki etkisinin belirlenmesi özgürlük mü? güvenlik mi? *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 17-34 .
- Kale, N. (2004). Nasıl bir değerler eğitimi? R. Kaymakcan, H. Hökelekli, & M. Zengin (Dü.), *"Değerler ve Eğitimi" Uluslararası Sempozyumu* (s. 313-322). İstanbul: dem.
- Karakaya, T. (2004). Küreselleşme ve Avrupa birliği sürecinde etik değerlere kritik bir yaklaşım -sorunlar ve çözümler-. R. Kaymakcan, H. Hökelekli & M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 203-214). İstanbul : dem.
- Karasu Avcı, E. & Ünal İbret, B. (2016). Vatanseverlik değerine ilişkin okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2501-2518.
- Kaya, M. & Taşkın, O. (2016). Okulda değerler eğitimi. (Ed. Mustafa Köylü), *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (s. 131-157). Ankara: Nobel Akademi.
- Keskin, Y. (2016). Değerlere genel bir bakış: tanımı, özellikleri, işlevi ve sınıflandırılması. M. Köylü, *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (s. 19-52). Ankara: Nobel Akademik.
- Koçyiğit, A. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarında değerler eğitime yönelik veli tutumları*. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi: Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Korkmaz, M. Ç. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi: Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi .
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitime ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2698-2720 .
- Köylü, M. (2016). Ailede değerler eğitimi. (Ed. M. Köylü) içinde, *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (s. 105-129). Ankara: Nobel Akademi.

- Krug, E. G., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozani, R. (2002). *World report on violence and health*. Cenevre: World Health Organization .
- Kuçuradi, İ. (2016). *İnsan ve değerler*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuloğlu, A., Yaşar, Z. & Özer, M. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimiyle ilgili görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*(43), 171-186.
- Kurtoğlu, F. (2019). Kök değerler açısından Hacı Bektaş Veli'nin eserleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 0(89), 55-70 .
- Kuşdil, M. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Kuzu Jafari, K. & Demirel, M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 13-35.
- Metin, Ö., & Yılmaz, A. (2019). Değerler eğitimi alanındaki çalışmaların eğilimi: usbes örneği. *International Journal of Field Education*, 5(2), 72-93 .
- Meydan, H. (2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Miller, T., Kraus, R., & Velkamp, L. (2008). Character education as a prevention strategy for school-related violence. *Springer Science Business Media*, 377-390 . https://doi.org/10.1007/978-0-387-77119-9_19, Erişim tarihi: 20.02.2022.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmaları üzerine*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2022). Kanunlar: <https://www.meb.gov.tr/mevzuat/liste>, Erişim tarihi: 22.02.2022.
- Nazıroğlu , B., Gün, A., İnan Kılıç, A. & Kaya, F. (2016). Temel ahlaki değerler. Ed. Mustafa Köylü, *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* (s. 181-258). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Neslitürk, S. & Çeliköz, N. (2015). Okul öncesi değerler ölçeği aile ve öğretmen formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(24), 19-42 .
- Ogelman, H. & Sarıkaya, H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(29), 81-100 .
- Ogur, Y. & Altunay Şam, E. (2021). Çocuk hikayelerinin değerler eğitimi açısından işlevi ve önemi. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(67), 672-682.
- Oktay, A. S. (2004). İslam düşüncesinde ahlaki değerler ve bunların global ahlaka etkileri. R. Kaymakcan, H. Hökelekli & M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 131-143). İstanbul : dem.
- Oruç, C. (2010). Okul öncesi dönem çocuğunda ahlaki değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 1(2), 37-60.
- Özdemir- Beceren, B. & Bilgen, Z. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının değer algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 15(4), 363-379 .
- Özdemir, S. & Feridun, S. (2011). ilköğretim okulu öğrencilerinin yönetici ve öğretmen desteği algılanan şiddet ve okul memnuniyetine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 181-199 .
- Özmen, C., Er, H. & Gürgil, F. (2012). İlköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 297-311 .
- Polat, O. (2017). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 15-34.
- Poyraz, H. (2004). Değerlerin kuruluşu ve yapısı. R. Kaymakcan, H. Hökelekli , & M. Zengin (Dü.), *Değerler Ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* içinde (s. 81-88). İstanbul: dem.
- Sallabaş, M. (2012). Ömer Seyfettin hikâyelerinin türkçe öğretiminde değer aktarımı bakımından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 59-68 .

- Samisinar, S. & Fitriani, F. (2020). Character-based learning and self-development to improve the students' character education. *Lentera Pendidikan: Jurnal Ilmu Tarbiyah ve Keguruan*, 108-126.
- Söğüt, F. (2020). Dijital ebeveynlerin dijital oyunlar ve şiddet ilişkisine yönelik algıları. *İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi*(51), 79-100 .
- Şirin, N., Şafak, M., Yuvacı, Z., Gür, Ç., Koçak, N. & Koç, İ. (2016). Değerler eğitimi progamının 6 yaş çocuklarına etkisinin incelenmesi ve öğretmen görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(35), 261-274 .
- Tarkoçin, S., Berktaş, D. & Uyanık Balat, G. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde kullandıkları değerlerin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3, 37-49.
- Taşar, H. H. (2019). Eğitimde şiddet ve şiddeti azaltma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 899-912 .
- Tay, B. (2009). Prospective teachers' views concerning the values to teach in the course of social sciences. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 1, 1187-1191.
- Thornberg, R. & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: a qualitative study in sweden and turkey. *International Journal of Educational Research*, 49-56 .
- Tokmak, A., Şeker, M. & Yılmaz, A. (2020). Düşünme eğitimi dersinin değerler eğitimi ve sosyal bilgiler becerileri açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 412- 431.
- Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas*, 7(1), 245-254. doi:<https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.543521>
- Tozlu, N. (2014). Şiddet üzerine. N. Tozlu , V. Taşdelen, & M. Önal (Dü.), *Çağın Sorunları Karşısında Eğitim Sempozyumu* içinde (s. 23-30). Bayburt: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Tozlu, N., & Topsakal, C. (2004). Avrupa birliğine uyum çerçevesinde değerler eğitimi. R. Kaymakcan, H. Hökelekli, & M. Zengin (Dü.), *değerler eğitimi uluslararası sempozyumu* içinde (s. 178-202). İstanbul : dem.

- Tunagür, M. & Kardaş, M. (2017). 2000 yılı ve öncesinde yayımlanan mustafa kutlu'nun hikayelerinde değer aktarımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(40), 159-185 .
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). Değer: <https://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 25.02.2022.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). Hoşgörü. <https://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 24.03.2022.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). Saygı. <https://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 24.03.2022.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). Sevgi. <https://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 24.03.2022.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). Sorumluluk. <https://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 24.03.2022.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). Şiddet. <https://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 24.03.2022.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2019). Yardımseverlik. <https://www.tdk.gov.tr/>, Erişim tarihi: 24.03.2022.
- Türk, İ. (2009). *Değerler eğitiminde saygı*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2018). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Uysal, V. (2004). Yetişkinlerde dindarlık ve değerler: dini hayat, değer tercihleri ve kadına bakış eğilimleri. R. Kaymakcan, H. Hökelekli & M. Zengin (Dü.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (s. 215-239). İstanbul: dem.
- Uzbaş, A. (2009). Okul psikolojik danışmanlarının okulda saldırganlık ve şiddete yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(18), 90-110 .
- Uzun, M. & Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338 .
- Ülken, H. Z. (2016). *Bilgi ve değer*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş şiddet tipolojisi.

- Yaka, Ş., Yalçın , D. & Denizli , E. (2014). Okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 169-192.
- Yalnız, A. & Yıkılmaz, Y. (2018). Değerler eğitimi kavramı olarak Dürüstlük ve dürüstlük ölçeği (Dö) Türkçe formu: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(34), 649-666.
- Yaylacı, A. & Beldağ, A. (2017). Değerler eğitimi ve güncel tartışmalar: gazete haberlerine ilişkin bir eleştirel söylem analizi. *Sakarya University Journal Of Education*, 8(1), 139-155.
- Yazar, T. & Erkuş, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitim programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*(20), 196-211.
- Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin rokeach ve schwartz değer sınıflamasına göre değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 1-15.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E., Elibol, H. & Ada, M. (2021). Okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan ebeveynlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(40), 2317-2344. doi:10.26466/opus.86409
- Yılmaz, M. & Yılmaz, Ö. (2017). Sınıf ve okul öncesi öğretmenlerinin değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 737-748.
- Zulkifli. (2018). Teacher's role in the implementation of character education on students. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 340-342 . doi:<https://doi.org/10.2991/iccite-18.2018.71>

EK-A: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.05.2021-2235

	T.C. VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ YAYIN ETİK KURUL BAŞKANLIĞI ETİK KURUL KARARLARI
TOPLANTI TARİHİ: 30.04.2021	
OTURUM SAYISI: 2021/06	
TOPLANTIDA ALINAN KARAR SAYISI: 50	
Sayfa: 29/50	

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulu'nun 30/04/2021 tarihinde saat 14.00' da zoom üzerinden Prof. Dr. Orhan DENİZ başkanlığında online yapmış olduğu toplantıda aşağıdaki karar/kararları almıştır:

KARAR NO 2021/06-29 Danışmanlığını Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, öğretim üyesi Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK' in yaptığı yüksek lisans öğrencisi Leyla YEKTAŞ'a ait, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Ailelerinin Bakış Açısı İle Değer ve Şiddet" adlı tez çalışmasında kullanılacak olan anket ve ölçekler incelenmiş olup, söz konusu araçların ilgili kişilere uygulanmasında Sosyal ve Beşeri Etik Kuralları ve İlkeleri çerçevesinde herhangi bir sakınca olmadığına karar verilmiştir.

	BAŞKAN Prof. Dr. Orhan DENİZ Edebiyat Fakültesi	
ÜYE Prof. Dr. Mehmet Şirin ÇIKAR İlahiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zihni MEREY Eğitim Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Zafer KANBEROĞLU İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi
ÜYE Prof. Dr. Gülsen BAŞ Edebiyat Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Ferit İZCİ İktisadi ve İd. Bil. Fakültesi	ÜYE Prof. Dr. Mehmet KARATAŞ Eğitim Fakültesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması: <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=4575&eD=BSULV96S5K&eS=2235> adresinden yapılabilir.

EK-B: Etik Beyanı

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında,

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

25/05/2022

Leyla YEKTAŞ

EK-C: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimler Enstitüsü
	LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimler Enstitüsü
	25/05/2022
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN VE VELİLERİN BAKIŞ AÇISI İLE DEĞERLER EĞİTİMİ VE ŞİDDET OLGUSU	
Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 83 sayfalık kısmına ilişkin, 25/05/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 10 (On) dur.	
Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:	
- Kabul ve onay sayfası hariç, - Teşekkür hariç, - İçindekiler hariç, - Simge ve kısaltmalar hariç, - Gereç ve yöntemler hariç, - Kaynakça hariç, - Alıntılar hariç, - Tezden çıkan yayınlar hariç, - 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)	
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini bilgilerinize arz ederim.	
25/05/2022 Leyla YEKTAŞ	
Adı Soyadı	:Leyla YEKTAŞ
Anabilim Dalı	: Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Bilim Dalı	: Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı
Statüsü	: Y. Lisans ☒ Doktora ☐
DANIŞMAN Prof. Dr. Hasan ÇİÇEK 25/05/2022	ENSTİTÜ ONAYI U Y G U N D U R //20.... Cesim ALADAĞ Enstitü Sekreteri

EK-D: İzin Belgesi

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-70562350-605.01-36664242
Konu : Araştırma İzni (Leyla YEKTAŞ)

10.11.2021

DAĞITIM YERLERİNE

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Felsefesi Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Leyla YEKTAŞ'ın anket/ölçek çalışmasına ait Valilik Makamının 10/11/2021 tarihli ve 36616887 sayılı onay yazısı ekte gönderilmiştir. Ekli onay doğrultusunda gerekli iş ve işlemlerin yapılması hususunda; Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Hasan TEVKE
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:
Onay Yazısı (1 Sayfa)

Dağıtım:
1- İpekyolu, Tuşba ve Edremit Kaymaklığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)
2- Yüzüncü Yıl Üniversitesi
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

Adres : Abdurrahman Gazi Mah. İskale Cad. Tuşba/Van

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ehys>

Bügi için: Strateji Geliştirme Bölümü Ar-Ge Birimi

Telefon No : 0432 222 41 62/67

İl-Posta : arg65@meb.gov.tr

Kep Adresi : meb@tdh01.kep.tr

Unvan : Şef

İnternet Adresi : Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.muhur.gov.tr> adresinden b44d-8314-322c-8091-c7f0 kodu ile teyit edilebilir.

EK-E: Yarı Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu

Değerli öğretmenim,

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde alınan değerler eğitimi ile şiddet arasındaki ilişkiyi “Okul Öncesi Öğretmenlerin ve Velilerin Bakış Açısı İle Değerler Eğitimi ve Şiddet Olgusu” adlı çalışma ile ortaya koymaktır. Veriler sadece bilimsel amaçlarla kişi adı belirtilmeden değerlendirilecektir.

Bu çalışmaya zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Leyla YEKTAŞ

Bölüm 1. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet	Kadın () Erkek ()
Mesleki Kıdem Yılı	1-5 () 6-10 () 11-15 () 16 ve üzeri ()
Görev Yapılan Yerleşim Birimi	İl () Merkez İlçe/İlçe () Köy ()
Görev Yapılan Kurum	Bağımsız Anaokulu () Anasınıfı ()
Seminer/ Eğitim alma durumu	Evet () Hayır ()

Bölüm 2. Görüşme Formu

- Okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Okul öncesi eğitim programında yer alan değerler eğitimi kapsamında hangi değerlere daha çok önem vermektedir? Bu değerlere önem verme nedeniniz nedir?
- Size göre şiddet nedir? Şiddetin nedenleri nelerdir?

4. Sınıfınızda şiddet davranışı gösteren öğrenciniz var mı? Varsa, öğrencinin şiddet davranışında bulunma nedeni nedir?
5. Sınıfınızda öğrenciler arasında ne tür anlaşmazlıklar yaşanmaktadır?
 - a) Öğrencilerin anlaşmazlık durumlarında sergiledikleri davranışlar nelerdir?
 - b) Öğrencilerin anlaşmazlık durumlarını çözme yolları nelerdir?
6. Değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasında bir ilişki var mı? Eğer var ise nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?
7. Okul öncesi dönemde öğrencilerin şiddet davranışında bulunmalarını önlemek için hangi değerlere önem verilmelidir?
8. Okul öncesi dönemde uygulanan değerler eğitiminin şiddeti azaltmadaki etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

EK-F:Yapılan Yarı Yapılandırılmış Veli Görüşme Formu

Değerli veli,

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde alınan değerler eğitimi ile şiddet arasındaki ilişkiyi “Okul Öncesi Öğretmenlerin ve Velilerin Bakış Açısı İle Değerler Eğitimi ve Şiddet Olgusu” adlı çalışma ile ortaya koymaktır. Veriler sadece bilimsel amaçlarla kişi adı belirtilmeden değerlendirilecektir.

Bu çalışmaya zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Leyla YEKTAŞ

Bölüm 1. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet	Kadın () Erkek ()
Eğitim Durumu	Okuryazar () İlköğretim () Ortaöğretim () Yükseköğretim () Okuryazar değil ()
Aile Gelir Durumu	1000- 2000 () 2001- 4000 () 4001 ve üzeri ()
Çocuk Sayısı	1 () 2 () 3 () 4 () 5 ()

Bölüm 2. Görüşme Formu

- Değerler eğitimi deyince aklınıza ne geliyor?
- Sizin için önemli olan ve çocuğunuza kazandırmak istediğiniz değerler nelerdir?
 - Bu değerlere önem verme nedeniniz nedir?
 - Bu değerleri kazandırmak için ne yapıyorsunuz?
- Size göre şiddet nedir? Şiddetin nedenleri nelerdir?

4. Ailede çoğunlukla hangi konularda çatışma yaşanmaktadır? Bu çatışmaları nasıl çözüyorsunuz?
5. Okul öncesi eğitimi alan çocuğunuzun kardeşi, arkadaşları veya çevresi ile anlaşmazlık yaşamakta mıdır? Çocuğunuz anlaşmazlık durumunda nasıl davranmaktadır?
6. Çocuğunuz ile anlaşmazlık yaşadığınız durumlarda ne yapıyorsunuz?
7. Okul öncesi eğitimi alan çocuğunuzun şiddet davranışları gösteriyor mu? Şiddet davranışında bulunduğunu düşünüyorsanız, sizce bu durumun nedenleri nelerdir?
8. Değerler eğitimi ile şiddet olgusu arasında bir ilişki olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer var ise nasıl bir ilişki olduğunu düşünüyorsunuz?
9. Sizce şiddeti azaltmak için okul öncesi dönemde değerler eğitimine önem verilmeli midir? Neden?